

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANABİLİM DALI
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI BİLİM DALI

MEHMED ŞEFİK BEY'İN
HAYATI ve ESERLERİ

Hatice Kübra KORKMAZ

YÜKSEK LİSANS

DANIŞMAN

Doç. Dr. Süleyman BERK

KONYA-2019

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hatice Kübra KORKMAZ
	Numarası	17812101015
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Geleneksel Türk Sanatları Anabilim Dalı / Geleneksel Türk Sanatları Bilim Dalı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Süleyman Berk
	Tezin Adı	Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri" başlıklı bu çalışma 11/03/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Doç. Dr.	Süleyman Berk	
2	Doç. Dr.	Ali Fuat Baysal	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Çetin Öztürk	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hatice Kübra KORKMAZ		
	Numarası	17812101015		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Geleneksel Türk Sanatları Anabilim Dalı/ Geleneksel Türk Sanatları Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	MEHMED ŞEFİK BEY'İN HAYATI ve ESERLERİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Hatice Kübra KORKMAZ

İÇİNDEKİLER

Resim Listesi.....	v
ÖZET	x
ABSTRACT.....	xi
ÖNSÖZ	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Kapsamı	1
1.3. Araştırmanın Yöntemi	2

İKİNCİ BÖLÜM

MEHMED ŞEFİK BEY'İN HAYATI

2.1. Mehmed Şefik Bey ve Ailesi	3
2.2. Mehmed Şefik Bey'in Vazifeleri	8
2.3. Mehmed Şefik Bey'in Sanat Hayatı	11
2.3.1. Mehmed Şefik Bey'in Hocaları	14
2.3.1.1. Hattat Ali Vasfi Efendi.....	14
2.3.1.2. Hattat Kadıasker Mustafa İzzet Efendi	15
2.3.1.3. Hattat Ali Haydar Bey (Melek Paşa Hafidi)	17
2.3.2. Mehmed Şefik Bey'in Talebeleri	18
2.3.2.1. Hattat Hasan Rıza Efendi	19
2.3.2.2. Hattat Çırçırılı Ali Efendi.....	21
2.3.2.3. Hattat Ömer Fâik Efendi	21
2.3.2.4. Hattat Hâfız Hasan Tahsin Hilmi Efendi	22
2.3.2.5. Hattat İbrahim Alâaddin Bey	22

2.3.2.6. Hattat Mehmed Râşid Efendi	24
2.3.2.7. Hattat Süleyman Vasfî Efendi.....	24
2.4. Mehmed Şefik Bey'in Vefatı.....	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEHMED ŞEFİK BEY'İN ESERLERİ

3.1. İstanbul, Türk ve İslâm Eserleri Müzesi.....	26
3.2. Mehmed Şefik Bey'in Levhaları.....	28
3.2.1. Topkapı Sarayı Müzesi Güzel Yazılar Koleksiyonu.....	28
3.2.2. Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Koleksiyonu	59
3.2.3. Konya Mevlânâ Türbesi.....	61
3.2.4. Galata Mevlevihânesi Müzesi.....	65
3.2.5. Kuveyt, Tarık Recep İslâm Yazısı Müzesi	69
3.2.6. Mısır, İskenderiye Arap Yazısı Müzesi	70
3.2.7. İstanbul Üniversitesi İbnülemin Hat Koleksiyonu.....	72
3.2.8. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Koleksiyonu.....	74
3.2.9. İstanbul, Fatih Camii.....	76
3.2.10. Kadıköy III. Selim (İskele) Camii.....	77
3.2.11. İstanbul Yavuz Selim Camii	78
3.2.12. İstanbul, Kılıç Ali Paşa Camii.....	82
3.2.13. İstanbul, Bâlâ Süleyman Ağa Camii	83
3.2.14. Bursa Ulucami.....	85
3.2.15. Bursa, Emir Sultan Camii	88
3.2.16. Bursa, Murad Hüdâvendigâr Camii	89
3.2.17. İstanbul, Sultan Abdülmecid Türbesi.....	90
3.2.18. Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi	98
3.2.19. Nevşehir, Hacıbekaş Hacı Bektaş Velî Türbesi.....	103
3.3. Özel Koleksiyonlar	104

3.4. Mehmed Şefik Bey'in Mimarî Eserlerde Bulunan Yazıları	199
3.4.1. Kudüs, Kubbetü's-Sahra Kuşak Yazısı.....	199
3.4.2. İstanbul Üniversitesi Kapı (Bâb-ı Seraskerî) Kitâbeleri	205
3.4.3. Bursa Ulucami Yazıları.....	210
3.4.4. Ayasofya Camii Yazısı	241
3.4.5. Mekteb-i Rüşdiyye-i Askeriyye Kitâbesi.....	243
3.4.6. Atik Vâlide Askerî Rüşdiye Kitâbesi.....	244
3.4.7. Yahya Efendi Camii Haziresinde Bulunan Mezar Taşı Kitâbesi.....	245
Değerlendirme ve Sonuç.....	246
Kaynakça	251

Resim Listesi

Resim 2.1. Osmanlı Arşivi, Nüfus Defterleri (NFS, d) 53, s.180'de bulunan kayıt

Resim 2.2. Hattat Mehmed Şefik Bey'in, Hattat Ressam Turan Sevgili tarafından yapılan muhayyel resmi.

Resim 2.3. Hattat Mehmed Şefik Bey'in damadı, Toptaşı Askerî Rüşdiyye Hat Muallimi Ali Rıza Bey hattı ile Sülüs- Nesih Hilye-i Şerîfe.

Resim 2.4. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Damadı Toptaşı Askerî Rüşdiyye Hat Muallimi Ali Rıza Bey hattı ile Sülüs- Nesih Hilye-i Şerîfe.

Resim 2.5. Hattat Mehmed Şefik Bey'in hanımının mezar taşı kitâbesi. (Bursa Muradiye Türbesi Hazîresi)

Resim 2.6. Hattat Mehmed Şefik Bey'in hocası Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin Zerendûd Celî Sülüs bir levhası.

Resim 2.7. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Hocası Hattat Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin Mezar Taşı Kitâbesi.

Resim 2.8. Hattat Ali Haydar Efendi'nin talebesi Hattat Sami Efendi tarafından Celî Ta'lik ile yazılmış mezar taşı kitâbesi. (Yahya Efendi Camii Hazîresi)

Resim 2.9. Hattat Mehmed Şefik Bey'in talebesi Hasan Rıza Efendi'nin yazdığı Serlevha sahifesi.

Resim 2.10. Hattat Mehmed Şefik Bey'in talebesi Hattat Hasan Rıza Efendi'ye verdiği icâzetnâmenin ilk iki sahifesi.

Resim 2.11. Hattat Mehmed Şefik Bey'in talebesi Hattat Alâaddin Bey tarafından yazılan Beşiktaş Sinan Paşa Camii pencere üzeri yazılarından bir pafta.

Resim 2.12. Hattat Mehmed Şefik Bey'in talebesi Hattat Alâaddin Bey tarafından yazılan Sülüs levha.

Resim 2.13. Beşiktaş Yahya Efendi Hazîresi'nde bulunan Hattat Mehmed Şefik Bey'in Mezar Taşı kitâbesi.

Resim 3.4.1. Yasin Sûresi'nin başlangıcı.

Resim 3.4.2. Yazı Kuşağı.

Resim 3.4.3. Yazı Kuşağı.

Resim 3.4.4. Yazı Kuşağı.

Resim 3.4.5. Yasin Sûresi'nin sonu ve imza tarih.

Resim 3.4.6. Kudüs Kubbetü's- Sahra'da Hattat Mehmed Şefik Bey'in Celî Sülüs ile yazdığı Yasin Sûresi kuşak yazısının görünümü.

Resim 3.4.7. İstanbul Üniversitesi Kapısı.

Resim 3.4.8. Sağ Paftadaki Kitâbe.

Resim 3.4.9. Orta Paftadaki Kitâbe.

Resim 3.4.10. Sol Paftadaki Kitâbe.

Resim 3.4.11. İstanbul Üniversitesi Kapısının Arka Yüzü.

Resim 3.4.12. Arka Yüzdeki Sağ Paftadaki Kitâbe.

Resim 3.4.13. Arka Yüzdeki Sol Paftadaki Kitâbe.

Resim 3.4.14. “ Kâle'n-nebiyyü aleyhisselâm, İttaku'l-vâvât, Sadaka resulullah” “ Peygamberimiz (s.a.v.) buyuruyor ki: Vavlardan ittikâ edin. Resulullah doğru söyledi.”

Resim 3.4.15. “Allah El-Müzil”

Resim 3.4.16. “Yâ-Nûr, El-Hâdî, Yâ-Bedî, Ya-Bâkî”

Resim 3.4.17. “ Allah, El-Kâdir, Yâ-Muktedir, Yâ-Mukaddim”

Resim 3.4.18. “Allah, El-Gafur, Eş-Şekûr, El-Ali, El-Kebîr, El-Hâfiz ”

Resim 3.4.19 “ Allah, El-Kerîm, Er-Rakîb, El-Bâis, Eş-Şehîd”

Resim 3.4.20. “Allah, Er-Rezzâk, El-Alîm, El-Halîm, El-Vedûd, El-Mecîd”

Resim 3.4.21. “Allah, El-Fettah, El-Alîm, Yâ-Kâbız, Yâ-Bâsıt”

Resim 3.4.22. “Yâ-Vâlî, Yâ-Tevvab, Yâ-Mü'min”

Resim 3.4.23. “El-Gâffâr, El-Kahhâr, Yâ-Vehhâb”

Resim 3.4.24. “Allah, El-Câmi, El-Ğani, El-Muğni, El-Mâni, El-Hâdi”

Resim 3.4.25. “Allah, El-Kâvî, El-Metîn, El-Velî, El-Hamîd”

Resim 3.4.26. “Allah, El-Hay, El-Kayyûm, El-Vâcid”

Resim 3.4.27. “ Allah Bâki”

Resim 3.4.28. “ Hü, El-Bârî, El-Musavvir, El-Gaffâr, El-Kahhâr, El-Vehhâb”

Resim 3.4.29. “El-Hâdî, Yâ-Bedî, Yâ-Bâkî”

Resim 3.4.30. “Allah, El-Hâlik, Er-Rezzâk, El-Fettâh”

Resim 3.4.31. “ Allah, El-Vâris, Yâ-Reşîd, Yâ-Sabûr”

Resim 3.4.32. “Allah, El-Kadîm, Yâ-Muahhir, Yâ-Evvel, Yâ-Âhir, Yâ-Zâhir”

Resim 3.4.33. “Allah, El-Vâsi’, Ya-Mecid, El-Hakîm, El-Vedûd”

Resim 3.4.34. “ Yâ Deyyân mine’l-kabulü ve’l-ihsân”

Resim 3.4.35. “ Allah, Yâ-Hâfiz, Yâ-Muiz, Yâ-Râfi’e’d-derecât”

Resim 3.4.36. “Yâ-Müteâl, Kul lenâ yevme’l-cezâ Teali”

Resim 3.4.37. “Allah, El-Kadim, -Yâ-Muahhir, Yâ- Evvel, Yâ-Âhir, Ya-Zâhir”

Resim 3.4.38. “Allah, El-Mü’min, El-Müheymin, El-Azîz, El-Cebbâr, El-Mütekebbir”

Resim 3.4.39. “Allahülâilâheillahüve’l Hayyü’l-Kayyum”, “Euzübillahimine’ş-şeytani’r-racîm”

Resim 3.4.40. “ Lâ te’huzühü sinetün velâ nevm. Lehümafi ”, “ Bismillâhirrahmanirrahim. Elhamdülillahi rabbi’l-âlemîn”

Resim 3.4.41. “Semavati vema filard. Menzellezî ”, Errahmanir rahim mâliki yevmiddîn”

Resim 3.4.42. “Yeşfe’u ‘indehû illâ bi-iznihî ya’lemü mâbeyne eydîhim”, “İyyake na’budu ve iyyake nesta’in ihdina’s-sırât-al-müstakîm”

Resim 3.4.43. “Ve ma halfehüm velâ yuhîtüne bişey’in mil ilmihî”, “Sıratallazine en’amte aleyhim”

Resim 3.4.44. “İllâ bimâşe vesi’a kürsiyyühissemâvâti ”, “Gayri’l-madubi aleyhim vela’d-dâlin amin.”

Resim 3.4.45. “Ve’l-ardi. Velâye’ûdühü hifzu hümâ ve hüve’l-aliyyülâzim”, “Sadakallahülâzim. Vesadaka resûluhü’l-Kerîm”

Resim 3.4.46. “ Re’sül-Hikmeti mehâfetullah”, “Hikmetin başı Allah korkusudur.”

Resim 3.4.47. “El-cemaatü rahmetün ve’l-firkatü azab”, “Cemaatte rahmet, ayrılıkta azap vardır.”

Resim 3.4.48. “Accilû bi’s-salâti kable’l-fevti ve accilû bi’t-tevbeti kable’l-mevt”, “Vakti geçmeden namaz için acele edin ve ölüm gelmeden evvel tevbe için acele edin.”

Resim 3.4.49. “Ve keffelehâ Zekeriyâ küllemâ dehale aleyhâ zekeriyye’l-mihrabe”, “vecede indeha rızkan. Kâle yâ Meryemü ennâ leki hâzâ. Kâlet hüve min indillâh”, “Anlamı: Zekeriyâ ne zaman kızın bulunduğu mihraba girdiyse onun yanında bir yiyecek bulurdu. “Ey Meryem bu sana nereden geliyor?” derdi. O da: “Allah tarafından. Şüphesiz ki Allah, dilediğini hesapsız rızıklandırır” derdi.”

Resim 3.4.50. “ Yâ hafiyye’l-eltâf neccina mimma nehaf”, “Ey gizli lütuf sahibi bizi korktuklarımızdan kurtar.”

Resim 3.4.51. “ Yâ Hannân bilâ minneh” “Ey minnetsiz, sonsuz merhamet sahibi olan Allah’ım.”

Resim 3.4.52. “Yâ Hû, Yâ men Hû, Lâ ilâhe illâ Hû”

Resim 3.4.53. “ Yâ Fa’al’ûn lima yûrid” , “Ey dilediği, istediği her şeyi yapan Allah.”

Resim 3.4.54. “Yâ Muhtâr, elhıkna bi ibâdike’l-hıyâr”, “Ey Muhtar olan Allah’ım! Bizi hayırlı kullarının arasına kat.”

Resim 3.4.55. “ Lâ ilâhe illallah” “Muhammed Resulullah”, “Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed”, “Bismillahirrahmanirrahim”, “ve bihi sikatî”, “Eüzü billâhi mineş-şeytânirracîm”, “Elhamdülillâh”

Resim 3.4.56. “ Kalallâhu teâlâ azze ve celle”, “Şehidellâhü ennehü lâ ilâhe illâ Hû ve’l-melâiketü ve ulû’l-ilmi kâimen bi’l kıstî. Lâ ilâhe illâ hüvel-azîz’ül-hâkim”, “İnne’d-dîne indellâhi’l-İslâm”, “Ve ennel mesâcide lillâhi felâ ted’û meâllahi ehadâ”, “Bismillahirrahmanirrahim”

Resim 3.4.57. “Lâilâhe illallah Muhammedün Resulullah”, “Kâlallahü Tealâ celle celâluhu ve amme nevâluhu fi’l-keîmî’l-kadîm”, “ İnes-salâte kânet ale’l-mü’minîne kitâben mevkûta”, “Ya Hazret-i Bilâl-i Habeşî”, “Re’sü’l-hikmeti mehâfetullah”, “Ya Hâfız Allah”, “Uluvvül-himmeti minel iman”, “Lâilâhe illallah Muhammedün Resulullah”, “Fallahü hayrun hâfızan ve hüve erhamürrâhimîn”, “Kâlennebiyyi aleyhisselâm”, “El-müezzinüne etvâlünnâsi a’nâkan yevme’l-kıyâmeti” “Ketebehu es-seyyid Mehmed Şefik”

Resim 3.4.58. “Allah”, “Lâilâhe illallah Muhammedün Resulullah”, “Kâle’llahü Teâlâ”, “Hüve’l-hayyu lâ ilâhe illâ hüve fed’ûhu muhlisine lehuddîn. El hamdü lillahi rabbi’l-âlemin”, “İnnemâ ye’muru mesâcidallahî men âmene billâhi”, “ve bihi sikati”, “Kalen’nebiyyi aleyhisselâm”, “Es-sultânü zillullâhi fi’l-arz ye’vî ileyhi küllü mazlum”, “Sadaka Resûlullah.”

Resim 3.4.59. “Men hassene kitâbete Bismillâhirrahmânirrahîm dehale’l-cennete”, “Allahü lâ ilâhe illâ hüve”, “Lehü’l-esma’ül-hüsna ve hel etâke hadîsü Mûsa”

Resim 3.4.60. “Yâ Allah”

Resim 3.4.61. “Allah celle celâlühü”

Resim 3.4.62. “Muhammed aleyhisselâm”, “Ebubekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan, Hüseyin”, “Rıdvanallahü aleyim ecmain”, “el-Hamzatü ve’l-Abbas”

Resim 3.4.63. “Hû”

Resim 3.4.64. “Vav”

Resim 3.4.65. “Bismillâhirrahmânirrahîm” “Ve lillâhi- izzetü. Ve liresûlihi. Ve li’l-mü’minîne. Ve lâkinne’l-münâfikîne lâ ya’lemûn”, “Sadakallahülazîm”, “Hâzâ mührü’ş-şerîf”,

Resim 3.4.66. “Şefâati li ehli’l-kebâiri min ümmeti”, “Benim şefaetim ümmetimden büyük günah işleyenleredir.”

Resim 3.4.67. “Eüzü billâhi mineş-şeytânirracîm Bismillâhirrahmânirrahîm”, “Kul eüzü birabbîn-nâs melikin-nâs ilâhin-nâs min şerril vesvâsil han-nâs ellezî yüvesvisü fi sudûrin-nâs minel cinneti ven-nâs”, Anlamı: “Kovulmuş Şeytan’ın şerrinden Allah’a sığınırım. Rahman ve Rahim Olan Allah’ın Adı ile De ki: “Sığınırım insanların Rabbine, İnsanların Melikine, İnsanların İlâhına, O sinsi vesvesecinin şerrinden, O, insanların göğüslerine vesvese verendir. Gerek cinden olsun gerek insandan.”

Resim 3.4.68. “Bismillâhirrahmânirrahîm”, “Ve’ş-şemsi Ve duhâha Ve’l-kameri izâ telâha Ve’n-nehâri izâ cellâha Ve’l-leyli izâ yağşâhâ Ve’s-semâi vemâ benâha Ve’l-ardî vemâ tahâha” Anlamı: “Rahman ve Rahim Olan Allah’ın Adı ile Andolsun güneşe ve parıltısına, Güneşe uyduğu zaman aya, Güneşi açtığı zaman gündüze, Güneşi sararken geceye, Göğe ve onu bina edene, Yere ve onu döşeyene.”

Resim 3.4.69. “Min külli feccin amik”, “Uzak yollardan sana gelsinler.”

Resim 3.4.70. “Nûrun alâ Nûr, Yahdillâhu li nûrihi men yeşâu, Sadakallahülazîm”, “El-fakîr Şefîk”, “Nur üstüne Nur, Allah dilediği kimseyi nuruna iletir.”

Resim 3.4.71. Bursa Ulucami mihrabı.

Resim 3.4.72. Bursa Ulucami mihrabı içerisinde Hattat Mehmed Şefik Bey'in girift Celî Sülüs Müsennâ istifî. Okunuşu: “Kul küllün ya'melü 'alâ şâkiletihî ferabbüküm a'lemü bimen hüve ehdâ sebîlâ ”, “De ki: “Herkes kendi şekline (hüviyetine, karakterine) göre amel eder.” Öyleyse kimin daha çok hidayet yolunda olduğunu en iyi Rabbiniz bilir.”

Resim 3.4.73. Ayasofya Mihrabı

Resim 3.4.74. “Velyattavvefû bilbeyti-l'atîk”, “Ve Beyt-i Atik'i (Kâbe'yi) tavaf etsinler.”

Resim 3.4.75. Soğukçeşme “Mekteb-i Rüşdiyye-i Askeriyye” Celî Sülüs ve Celî Ta'lîk kitâbesi.

Resim 3.4.76 Atik Vâlîde “Mekteb-i Rüşdiyye-i Askeriyye” Celî Sülüs ve Celî Ta'lîk kitâbesi.

Resim 3.4.77 Atik Vâlîde “Mekteb-i Rüşdiyye-i Askeriyye” kitâbesi.

Resim 3.4.78. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Atik Vâlîde, “Mekteb-i Rüşdiyye-i Askeriyye” kitâbesine üslûplaştırarak attığı imzası: “Ketebehû Şefik”

Resim 3.4.79. Yahya Efendi Camii Haziresinde Mehmed Şefik Bey imzalı Mezar taşı kitâbesi.

Resim 3.4.80. Mehmed Şefik Bey'in Yahya Efendi Camii Haziresindeki Mezar taşı kitabesinde bulunan imzası.

ÖZET

Hattat Mehmed Şefik Bey (1230/1815- 1297/1880) Osmanlı Hat Sanatı'nın önemli isimlerinden biridir. XIX. yüzyılın ekol olmuş isimlerinden Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin talebesidir. Hattat Mehmed Şefik Bey, Celî Sülüs hattını Kadıasker Mustafa İzzet Efendi yolunda en üst mertebeye taşımıştır. Daha açık bir ifadeyle, hocası Kadıasker Mustafa İzzet Efendi yolunu, talebesi Hattat Mehmed Şefik Bey geliştirmiştir.

Hattat Mehmed Şefik Bey'in levha türü eserleri dışında mimarî yapılarda da, önemli ve sanat değeri yüksek yazıları bulunmaktadır. İstanbul Üniversitesi kapısındaki kitâbeler, Kubbetu's-Sahrâ'yı dışından çevreleyen çini üzerinde bulunan kuşak yazısı ve Bursa Ulucami yazıları, mimarîdeki yazılarına örnektir.

Hattat Mehmed Şefik Bey, farklı istif denemeleri yaparak sanatında ne kadar yeniliğe açık, cesur ve başarılı bir sanatkâr olduğunu göstermiştir. Yazıda farklı bir bakış açısı olan Mehmed Şefik Bey'in, ağaç formunda tertiplediği bir istifi ve yine ağaç formundaki farklı imzası buna en güzel örnektir.

Hattat Mehmed Şefik Bey, eserleri kadar yetiştirdiği talebelerle de hat sanatına hizmet etmiş ve yazı sanatında köprü olmuştur. Bu çalışmamızda, Hattat Mehmed Şefik Bey'in hayatının yanısıra, sanat hayatı ve eserlerinin toplu bir kataloğunu ortaya koymuş bulunmaktayız.

ABSTRACT

Calligrapher Mehmed Şefik Bey (1815-1880) is one of the important names of the Ottoman calligraphy. He was the student of Kadi-ul Asker (*lit.the judge of the army*) Mustafa İzzet Efendi, who had been among the renowned names of the 19th century. Mehmed Şefik Bey took forward the Celî Sülüs calligraphy to its highest rank after the Kadi-ul Asker. More clearly, the school of the teacher Kadi-ul Asker Mustafa İzzet Efendi was improved by his student Mehmed Şefik Bey.

Besides the plate style works of the calligrapher Mehmed Şefik Bey, there are important examples of his artistically valuable works in the architectural structures as well. The architectural examples of his calligraphy art are the epitaph on the gate of the Istanbul University, belt calligraphy of the Dome of the Rock, and the calligraphy of the Bursa Grand Mosque. Applying different composition styles in his calligraphy, Şefik Bey demonstrated that he was a brave and successful artist, open to innovation. Mehmed Şefik Bey's signature in a tree form is the best example of the fact that he had a different perspective in calligraphy.

He served for the calligraphy not only with his calligraphy works but also with his students. In this study, besides the life of calligrapher Mehmed Şefik Bey, we presented a collective catalogue of his art life and works.

ÖNSÖZ

XIX. yüzyılın önemli hattatlarından biri de Mehmed Şefik Bey (1230/1815-1297/1880)'dir. Sanat hayatı boyunca önemli işlere imza atmış, levhalar ve mimarî eserlerde bulunan yazılar bırakmıştır. Hattat Mehmed Şefik Bey, bu mîrâsı gelecek nesillere aktaran pek çok talebe de yetiştirmiştir.

Bu çalışmamızda Hattat Mehmed Şefik Bey'in hayatı ve sanatı ile ilgili bilgiler aktarılmıştır. Levha şeklindeki eserleri yanında, mimarî yapılarda bulunan eserleri incelenerek değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışma konumuzun belirlenmesinde ve çalışmamızın hazırlanma sürecinin her aşamasında bilgilerini, tecrübelerini, arşivini ve değerli zamanlarını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan değerli danışman hocalarım Doç. Dr. Süleyman Berk ve Doç. Dr. Ali Fuat Baysal'a şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca çalışmamızda arşivinden çokca yararlandığımız hocamız Hattat Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Öksüz'e, eser okumalarında yardımcı olan Öğr. Gör. Arif Şahin'e teşekkür ediyorum.

İstanbul ve Bursa'da saha çalışmalarında yardım eden ağabeyim İsmail Korkmaz'a ve en büyük desteğim olan aileme teşekkür ediyorum.

Hatice Kübra KORKMAZ

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Hat sanatı en hızlı gelişmeyi Osmanlı döneminde göstermiştir. Fatih döneminden başlayarak sanatta ekoller oluşmuş geçen yüzyıllarda gelişmeye devam etmiştir. XIX. yüzyılda gelişimini tamamlamış ve en verimli dönemlerden biri olmuştur.

XIX. yüzyılın önemli hattatlarından biri de Mehmed Şefik Bey'dir. Şefik Bey'in hayatı kitaplarda biyografi olarak, eserlerinden bazıları da makalelerde yer almıştır. Şefik Bey'in hayatı, mimarî eserlerde bulunan yazıları ve diğer eserleri gibi konuları içeren detaylı bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmayla amacımız Şefik Bey'le ilgili tespit ettiğimiz bütün bilgileri ve eserlerini bir araya getirip toplamaktır.

Yapacağımız bu çalışmada amacımız mimarîde bulunan günümüze ulaşan eserlerin, yazılarını ve bu yazıların hattatı Mehmed Şefik Bey'in sanatını değerlendirmek ve hat sanatına katkılarını incelemektir.

Bu tezde, Hattat Mehmed Şefik Bey'in eserlerini derli toplu bir şekilde, ayrıntılı olarak sunmaya çalıştık. Amacımız hem geleneksel Türk sanatlarına hem de Hat sanatına bu alanda küçük de olsa bir katkı sağlamaktır.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Çalışmamızın kapsamı öncelikle Hattat Mehmed Şefik Bey'in hayatı hakkında elde ettiğimiz bilgileri aktarmaktır. Hattat Mehmed Şefik Bey'in hayatı hakkında kaynaklarda yer alan bilgilerden bazıları gün yüzüne çıkan arşiv belgeleriyle değişmiştir. Bu değişiklikler belgelerle birlikte çalışmamıza eklenmiştir. Burada en fazla dikkat çeken husus Hattat Mehmed Şefik Bey'in öteden beri kaynaklarda belirtilen doğum tarihinin değişmesidir. Ortaya çıkan bir arşiv belgesi ile Mehmed Şefik Bey'in doğum tarihi artık doğru olarak tespit edilmiştir.

Mehmed Şefik Bey'in levhalarda, kitaplarda, kitâbelerde ve mimarî eserlerde bulunan yazıları kaynaklardan temin edilerek ve bazı eserleri de bizzat yerinde görüp fotoğraflanarak bu çalışmaya konulmuştur.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Öncelikle Hattat Mehmed Şefik Bey'in hayatı ve eserleri ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Araştırma esnasında kütüphanelerde ve arşivlerde pek çok kaynak taranmış, ilgili bilgiler derlenmiştir.

Araştırmamızın konusu olan Hattat Mehmed Şefik Bey'in eserleri iki başlık altında toplanmıştır. Levhalar kitaplardan, kataloglardan ve fotoğraf arşivlerinden temin edilerek katalog şeklinde hazırlanmıştır. Eserle ilgili bilgiler detaylandırılıp değerlendirilmeleri yapılmıştır. Mimarî eserlerde bulunan yazılar ise Eylül 2018 tarihinde İstanbul ve Bursa'da saha çalışmaları yapılarak eserler yerinde görülmüş ve fotoğraf çekimleri yapılmıştır. Eserler okunarak değerlendirilmiştir.

Bazı eserler saha çalışmamızın yapıldığı esnada restorasyonda olduğu için fotoğrafları çekilememiştir. Bu fotoğraflar danışman hocam Doç. Dr. Süleyman Berk'in fotoğraf arşivinden temin edilmiştir.

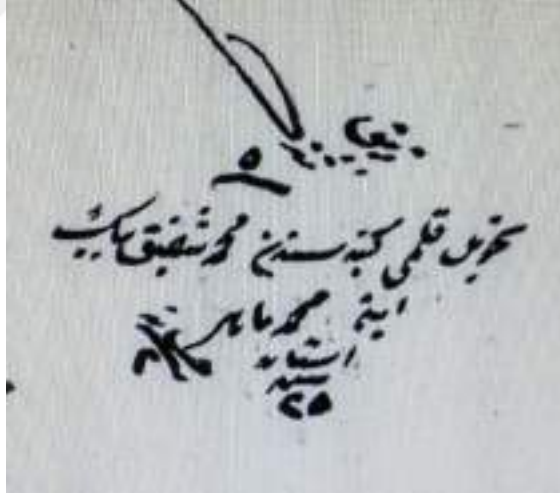
2. MEHMED ŞEFİK BEY'İN HAYATI

2.1. Mehmed Şefik Bey ve Ailesi

XIX. yüzyılın en kıymetli hattatlarından olan Hattat Mehmed Şefik Bey İstanbullu olup Beşiktaş'ta Kılıçalipaşa mahallesinde doğmuştur.¹

Kaynaklarda doğum tarihinin h. 1235/1819 olduğu bildirilmiş olmasına karşın yalnızca Mahmud Kemal İnal Son Hattatlar kitabında Mehmed Şefik Bey'in doğum tarihini “tahminen 1819”² olarak belirtmiştir. Talip Mert'in Osmanlı Arşivi'nde yaptığı araştırmalara göre nüfus defterlerindeki 1839 tarihli kayıtlarda, Mehmed Şefik Bey'in h.1230/1815'de doğduğu tespit edilmiştir. Bu kayıt şöyledir:

*“Ter bıyık Tahvil Kalemi ketebesinden Mehmed Şefik Bey ibni S. Mahir, (doğumu) Âsitane sinni 25, dayısı oğlu Mehmed Muhsin Bey b. Mustafa Paşa (25), bunun karındaşı M. Sadri Bey b. Mustafa Paşa (13)...”*³

Resim 2.1. Osmanlı Arşivi, Nüfus Defterleri (NFS, d) 53, s.180'de bulunan kayıt

¹ Süheyl Ünver, *Hattat Şefik Bey*, İstanbul 1956.

² Mahmud Kemal İnal, *Son Hattatlar*, İstanbul 1955, s.384.

³ Talip Mert, “Hattat Mehmed Şefik Bey (1815-1880)”, *Arşiv Dünyası*, S.13, 2012, s.74. (Osmanlı Arşivi, Nüfus Defterleri (NFS, d) 53, s.180)

Bu belge 1255 tarihli defterde geçmektedir. Bu defter yazıldığı tarihte Hattat Mehmed Şefik Bey'in 25 yaşında olduğu kaydedildiğine göre, 25 yıl geriye gidildiğinde doğum tarihi olarak hicrî 1230 tarihini elde ediyoruz. Bunun da milâdî karşılığı 1815'dir.

Hattat Mehmed Şefik Bey'in babası Süleyman Mâhir Bey 1813'de girdiği Babiâli'de "Tahvil Kalemî Kesedârı" şefî olarak vazife yapmıştır. Şefik Bey'in annesinin Mustafa (Paşa) kızı Şefika Hanım olduğu mahkeme kaydı ile tespit edilmiştir. Mehmed Şefik Bey, hocası olan Kadıasker Mustafa İzzet Efendi ailesinden olup, hocası aynı zamanda teyzesinin kocasıdır.⁴

Hattat Mehmed Şefik Bey'in dedesi Sebzî Efendi de Dîvân-ı Hümâyûn dairesinde memurluk vazifesi yapmıştır.⁵ Kendisi aynı zamanda ilmiye mensubu bir zattı. Sebzî Efendi'nin asıl ismi "İbrahim" olup bu mahlas Babiâli usulü alınmış bir mahlastır.⁶

⁴ Mert, 74.

⁵ İnal, *Son Hattatlar*, 384.

⁶ Mert, 74.

Resim 2.2. Hattat Mehmed Şefik Bey'in, Hattat Ressam Turan Sevgili tarafından yapılan muhayyel resmi ⁷

⁷ Turan Sevgili, *İstanbul'un Güzide Hattatları*, İstanbul, 2017, s.211.

Hattat Mehmed Şefik Bey'in iki kızı olup, büyüğü Hatice Bahriye Hanım, küçük kızı ise Emine Huriye Hanım'dır. Huriye Hanım Sülüs ve Ta'lik meşk etmiştir. Zevci Ali Rıza Efendi de askeri mektepler yazı muallimlerindendir. Beşiktaş'da doğan Şefik Bey hayatı boyunca burada oturmuştur. Kızının deniz havasından rahatsızlanması sebebi ile Hırka-i Şerif / Yenibahçe taraflarına taşınmıştır.⁸

İbnülemin Mahmud Kemal İnal, Mehmed Şefik Bey'in küçük kızı Emine Huriye Hanım ile evli olan Ali Rıza Bey'in askerî mektepler yazı muallimi olup Sülüs ve Ta'lik yazıda mâhir olduğunu yazmıştır. Mehmed Şefik Bey'in damadı Ali Rıza Bey'in bulunan arşiv belgesine göre Toptaşı Askerî Rüşdiyesi Hüsn-i Hat muallimliği yapmıştır.⁹

Resim 2.3. Hattat Mehmed Şefik Bey'in damadı, Toptaşı Askerî Rüşdiyye Hat Muallimi Ali Rıza Bey hattı ile Sülüs- Nesih Hilye-i Şerife

⁸ M. Uğur Derman, "Mehmed Şefik Bey", *DİA*, Ankara 2003, C.28, s.530-531.

⁹ Mert, 82.

Resim 2.4. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Damadı Toptaşı Askerî Rüşdiyye Hat Muallimi Ali Rıza Bey hattı ile Sülüs- Nesih Hilye-i Şerife.

“Hat Sanatının Büyük İsimleri” başlıklı bir makalede Mehmed Şefik Bey’in Bursa’da ikâmet ettiği dönemde İstanbul’dan ailesini de beraberinde getirdiği ve burada vefat eden Fatma Pervîne Hanım isimli bir zevcesi olduğu belirtilmiştir. Bursa’da vefat eden hanımı için Celî Sülüs hattıyla yazdığı ve halen Bursa Müzesi’nin bahçesinde bulunan h.1278/1861 tarihli kabir kitâbesi vardır.¹⁰

Bursa’da Muradiye Cami haziresini sınırlandıran medrese duvarına dizili olan mezar taşları arasında Mehmed Şefik Bey’in zevcesi Fatma Pervîne Hanım’a yazdığı mezar taşı kitâbesi de bulunmaktadır.¹¹

¹⁰ <https://www.fikriyat.com/yazarlar/akademi/ugur-derman/2018/01/19/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-20> (Erişim Tarihi/ 8 Aralık 2018); (Bu mezar taşı kitâbesi şu an Murâdiye Külliyesi hazîresindedir. Bkz. Resim 2.5.)

¹¹ Bedri Mermutlu, “Hattat Şefik Bey ve Bir Mezar Taşı”, *Bursa Şehrengiz Dergisi*, Sayı 14, Temmuz 2011, s. 54 – 58.

“Hüve Ni’me’l- Ğafur
 Düşeli toprağa ol bî-bedelim
 Nâr-ı hasret iki kat bükdü belim
 Meyve-i vaslına eremez bu elim
 Ağlamakdır gece gündüz amelim
 Bursa’da Cami-i Kebîr’in yazıları
 Tahrîrine me’mur Mehmed Şefik Bey’in
 Halîle-i muhteremeleri merhûme
 Ve mağfûre el-muhtâc ilâ rahmeti
 Rabbihi’l- Ğafûr Fatıma Pervîne Hanımefendi’nin
 Rûh-ı şeriflerine rızâen lillâhi Teâlâ Fatiha
 Sene 1278 fi 27 Ra yevm-i Cum’a”

Resim 2.5. Hattat Mehmed Şefik Bey’in hanımının mezar taşı kitâbesi. (Bursa Muradiye Külliyesi Hazîresi)

Talip Mert, arşiv belgelerine dayanarak yazdığı makalede ise, Şefik Bey’in hanımı Safiye Hanımla ilgili belgelerin bulunduğu ve bu belgelere dayanarak Mehmed Şefik Bey’in Safiye Hanımla evli olduğunu, fakat bu hanımla daha geç bir tarihte evlendiğini ileri belirtmiştir.¹²

2.2. Mehmed Şefik Bey’in Vazifeleri

Mehmed Şefik Bey ilk tahsilini tamamladıktan sonra on yedi yaşında iken babasının memur olduğu Babîâli’de Tahvil Kalemi’nde vazifeye başlamıştır. Dedesinin “Sebzî” mahlası torunu Şefik Bey’e verilmiştir.¹³

¹² Mert, 77.

¹³ Ünver, Süheyl, *Hattat Şefik Bey*.

Talip Mert'in makalesindeki tespitine göre h.1251/1835 tarihli bir atıyye-i seniyye defterinde “*Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn kalemi hulefâsından Mâhir Bey'e 2000 kuruş, Şefik Bey'e 500 kuruş atıyye verildiği kaydı bulunmaktadır.*” Bu belgeye göre Şefik Bey'in “*Âmedî Hulefâsından*” olduğu kayıtlıdır.¹⁴

Hattat Mehmed Şefik Bey'in hayatı hakkında yazılan kaynakların birçoğunda memuriyetten kısa zamanda ayrılarak Hüsn-i Hat öğrenmeyi tercih ettiği belirtilmiştir.¹⁵ Bu tespitlerin aksine Hattat Mehmed Şefik Bey memuriyetten hiç ayrılmamış ve memur olarak emekli olmuştur. Şefik Bey'e “Hacegân” rütbesinin Sultan Abdülmecid'in takdiriyle 1849 yılında verildiğinin belgelenmesi ile memuriyete devam ettiği tespit edilmiştir.¹⁶

Hattat Mehmed Şefik Bey'in memuriyeti, muasırları Kadıasker Mustafa İzzet Efendi, Abdülfettah Efendi, Mehmed Şâkir Recâi Efendi ve Ali Haydar Bey gibi hattatların memuriyetine göre küçük memuriyet sayıldığından onların derecesinde yüksek maaş, nişan v.s gibi resmî bir itibarı olmamıştır.¹⁷

Kadıasker Mustafa İzzet Efendi 1845'de Abdülmecid Han'ın ikinci imamlığına tayin olunca Muzıka-i Hümâyûn ve Hademe-i Hümâyûn hat muallimlikleri Mehmed Şefik Bey'e devretmiş ve bu vazifeye otuz dört yıl devam etmiştir. Şefik Bey'in bir diğer vazifesi de “Silâhşorân-ı Hassa-i Şâhâne”de hat muallimliğidir.¹⁸

Mehmed Şefik Bey, h. 1271/1855 yılında Bursa'da meydana gelen büyük depremde zarar gören Bursa Ulucami'nin yazılarının bir kısmının tamir edilmesi ve yeni yazıların yazılması için Hattat Abdülfettah Efendi'yle beraber Bursa'ya gönderilmiştir. Verilen bu görevle ilgili arşiv belgesi şöyledir:

“...Bursa'da ikmal ve tabiri kuvve-i karibeye gelmiş olan Cami-i Kebîr'de bulunan elvah-ı mevcudenin sûret-i tamirini anlamak ve müceddeden icab edenlerin

¹⁴ Mert,75.

¹⁵ Ünver, Süheyl, *Hattat Şefik Bey*; İnal, 384.

¹⁶ Mert, 75.

¹⁷ Mert, 76.

¹⁸ Derman, *DİA*, 530.

ölçülerini almak için bâ-irade-i seniyye ol tarafa irsal olunmuş olan Mücellid Mehmed Efendi avdet [etmiştir]. Tahkikat-ı vâkıasını mübeyyin olan lâyiha Bursa'dan getirdiği cevapnameler ve resimler ile Evkaf... Nezaret-i Celilesi'nin bir kıt'a tezkiresi manzûr-ı...padişahî buyrulmak için arz ve takdim kılınmış[tır]. Elvah-ı mezkûrenin zikr olunan lâyihada gösterildiği vechile irâde... müteallik... buyrulur ise mantûk-ı münîfi infaz olunacağı beyanıyla tezkire-i senâveri terkîm kılındı efendim. (4.8.1858/23.Z.74) ¹⁹

Hattat Mehmed Şefik Bey ve Hattat Abdülfettah Efendi, Bursa'da üç buçuk yıl süren çalışmayla caminin duvar ve sütunlarındaki Celî Sülûs ve Kûfî yazıları kendi üslûplarına göre yenilemişlerdir. Aynı zamanda ebatları oldukça büyük levhalar yazarak, onları yapıştırma altınla muşamba üzerine hazırlamışlardır. Bu levhalar ve duvar yazılarıyla, cami âdetâ “Hat Müzesi” hüviyetini kazanmıştır.²⁰

Bedri Mermutlu, Bursa Şehrengiz Dergisi'nde yazdığı makalede Bursa Ulucami'de vazife alan Hattat Mehmed Şefik Bey ve Hattat Abdülfettah Efendi'nin dışında Mehmed Efendi isminde bir Mücellidin de olduğunu belirtir. Bununla ilgili belge şu şekildedir.

“Evkaf-ı Hümayun Nezaret-i Celilesine Sâye-i muvaffakatvâye-i Hazret-i Şahaneden Bursa'da ikmal-i tamiri kuvve-i karibeye gelmiş olan Cami-i Kebir'de bulunan elvâh-ı mevcûdenin suret-i tamirini anlamak ve müceddeden icab edenlerin ölçülerini almak için ol tarafa irsal olunmuş olan Mücellid Mehmed Efendi'nin avdetiyle tahkikat-ı vakiasının mübeyyin kaleme alınan lâyiha ve Bursa'dan getirdiği cevapnameler ve resimler ol bâbda olan tezkire-i behiyeleriyle beraber huzur-i Hazret-i Padişahiye lede'l-arz manzûr-i meâli-mevfur-i Cenâb-ı Şehinşâhî buyrulmuş ve Cami-i Şerif-i mezkûrda bulunan elvâh ve hututun vaz'-ı kadîmi veçhile tamiri münasip olacağından ve içlerinde bazı tamiri mümkün olmayanların dahi müceddeden tahriri icab edeceğinden Sikkekenbaşı Abdülfettah Efendi'nin refakatine Hattat Şefik Efendi ile mumaiyleh Mücellid Mehmed Efendi'nin tayiniyle Bursa'ya

¹⁹ Mert, 76

²⁰ Derman, *DİA*, 531.

i'zam olunarak hutût-ı mezkûreden müceddeden yazılacakların mumaileyh Abdülfettah Efendi marifetiyle tahrir ve kûfi yazıların dahi tamir olunmak ve kusur-ı tamir olunacak yazıların dahi mumaileyhima Şefik ve Mehmed efendiler marifetiyle tesfiye ve tashih kılınmak üzere iktizasının icrası müteallik buyrulan emr ü ferman-ı Cenâb-ı Şehinşahî icab-ı âlisinden bulunmuş ve mezkûr evrak ve resimler yine savb-ı vâlâlarına iade kılınmış olmakla ber mucceb-i irade-i seniyye iktizasının icrası hususuna himmet buyrulması...” 15 M 1275/ 25 Ağustos 1858. ²¹

Sultan Abdülmecid'in o tarihte bir Osmanlı adası olan Sakız adasında yaptırdığı cami için yazdığı levhaların asılması ve icab ederse yenilerinin yazılması görevi Hattat Mehmed Şefik Bey'e verilmiştir.²² Şefik Bey'e bu görevin verildiği bilgisi birden fazla kaynakta geçmektedir. Lâkin Talip Mert'in ifadesine göre bu görev, Hattat Şefik Bey'e değil, kurenâdan 1847'de görevle Mısır İskenderiye'ye giden ve dönüşte de Rodos, Sakız gibi civar adalarda teftiş vazifesi bulunan Şefik Bey (Paşa)'e verilmiştir. Hattat Mehmed Şefik Bey de Sakız adasına gitmiş olabilir fakat bu konuyla ilgili çok sayıdaki belgenin hiç birinde adı yoktur. ²³

2.3. Mehmed Şefik Bey'in Sanat Hayatı

XIX. yüzyılda hat sanatını Kadiasker yolunda önemli bir yere taşıyan Mehmed Şefik Bey, levhadan mimariye kadar pek çok esere imza atmıştır.

Mehmed Şefik Bey, Hüsn-i Hat meşkine Galata Sarayı'nda hat hocalığı yapan Ali Vasfî Efendi'den başlayarak Sülüs-Nesih yazılarını meşk etmiş ve icâzetnâme almıştır. Ancak bu icâzetnâmenin nerede olduğu bilinmemektedir. Daha sonra Kadiasker Mustafa İzzet Efendi'ye devam etmiş, uzun süre hocasının yanında yazı sanatının inceliklerini öğrenmiştir. Bu beraberlikle Hattat Mehmed Şefik Bey hem

²¹ Mermutlu, 55.

²² Derman, *DİA*, 531.

²³ Mert, 76.

sanatında muazzam bir mesafe kat etmiş hem de Mustafa İzzet Efendi'nin en gözde talebesi olmuştur.²⁴

Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin talebesi olan Mehmed Şefik Bey, otuz yıl boyunca hocasının konağında ikâmet etmiştir. İzzet Efendi'den 1839 yılında ikinci İcâzetini almıştır. Mehmed Şefik Bey, Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin yetiştirdiği birçok güzîde talebenin en önde gelenidir. Celî Sülüs hattını Kadıasker yolunda olan hattatlar içinde en üst mertebeye taşıyan Hattat Mehmed Şefik Bey'dir.²⁵

Mehmed Şefik Bey, Celî yazıyı mektup yazar gibi süratle ve genellikle tashihe ihtiyaç duymadan kalemde çıkarmakta maharet sahibi olup, Mustafa Rakım'dan sonra Celî anlayışına hâkim olan hattatların içinde devrinin önemli ismidir.²⁶

Talip Mert'in ifadesiyle, değerli hattatlarımızdan olan Şefik Bey, kâmil manâda "Hattât-ı zerrîn kalem" vasfına sahip bir hattattır.²⁷

Kaynaklardan öğrendiğimize göre Mehmed Şefik Bey bazı Celî Sülüs yazılarını kalıp hazırlamadan yazar, beğendiği ve elinde kalmasını istediği yazı olursa bu yazının altına düz bir kâğıt koyarak hattın kenarlarını iğnelediği daha sonra mürekkeple yazdığı bilinmektedir. Bu durum Şefik Bey'in Celî yazıdaki mahâretini ortaya koymaktadır. Mürekkeple yazdığını sipariş edene verdiği, iğneli kalıbı da kendisine sakladığı Hacı Nuri Korman vasıtasıyla Necmeddin Okyay tarafından aktarılmıştır.²⁸

Hattat Mehmed Şefik Bey'in, Celî Sülüs yazıyı süratle yazdığı kaynaklarda belirtilirken yaşadığı bir olay şöyle nakledilmiştir:

²⁴ Ali Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, İstanbul 2012, s.82.

²⁵ Derman, *DİA*, 530.

²⁶ <https://www.fikriyat.com/yazarlar/akademi/ugur-derman/2018/01/19/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-20> (Erişim Tarihi/ 23 Aralık 2018)

²⁷ Mert, 74.

²⁸ Derman, *DİA*, 530.

Sultan Abdülaziz, İstanbul'un Bâyezid semtinde inşa edilen Harbiye Nezareti'nin (Bâb-1 Seraskeri) bugünkü İstanbul Üniversitesi merkez binası ana giriş kapısının süratli bir şekilde yapılıp hemen açılmasını isteyince kitâbelerin yazılması işi, Hattat Mehmed Şefik Bey'e altmış altın karşılığında verilmiştir. Şefik Bey yazıyı önce küçük ebatla yazmış, kareleme usulüyle çıraklarıyla beraber büyüterek ve kalıbı iğnelenerek mermere geçirilmesi işi ile birlikte altı saatte tamamlanmıştır. Bunun üzerine anlaşma yapan erkân-ı harp yüzbaşısı kendisinin altı lira aylık aldığını düşünerek altı saat çalışan bir hattata altmış altını fazla bularak ödemede zorluk çıkarmıştır. Hattat Mehmed Şefik Bey'e durum bildirilince "Bu yazı altı saatte değil altmış senede yazılmıştır. Yüzbaşı bey bu yazının bir harfini altı senede yazabilirse bu ücretin altı mislini kendilerine hediye ederim" demiştir. Sonradan Şefik Bey'in ücreti ödenmiştir.²⁹

Yazıda harflerin teşrifatına dikkat eden, istifte de mükemmel eserler ortaya koyan Hattat Mehmed Şefik Bey hat sanatında kuralların elverdiği ölçüde değişik istifler denemiş ve başarıyla yazmıştır. Her hattatın tek bir imza istifi varken, Şefik Bey'in en az beş farklı imzası bulunmaktadır.³⁰

İbnülemin Mahmud Kemal İnal, Mehmed Şefik Bey'in sanatkâr yönünü şöyle ifade etmiştir. "Sülüs, Celî Sülüs, Nesih, (Celî) Divâni ve Siyakat yazıda kemâle eren büyük hattatlarımızdandır". Yine İbnülemin, "*Esrar-ı hutûnun en dakîk noktalarına vâkıfdir ki, âsâr-ı bedi'ası hoş-nüvîsânın makbul ve magbütudur*" diyerek Mehmed Şefik Bey'i methetmiştir.

Ta'lik hattını, Melek Paşa'nın torunu Hattat Ali Haydar Bey'den meşk etmiştir; ancak bu hat nev'i ile pek eser vermemiştir.³¹ Bursa Ulucami'deki çalışmalarını ifade eden beyti caminin sağ duvarına Celî Ta'lik hattıyla yazmıştır. Beyit şöyledir:

²⁹ Derman, *DİA*, 530.

³⁰ <https://www.fikriyat.com/yazarlar/akademi/ugur-derman/2018/01/19/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-20> (Erişim Tarihi/ 23 Aralık 2018)

³¹ İnal, 384.

*“Bu hutûtun emr olup tezhîb u tashîhi hemân
Eyledi icrâ Mehemmed’le Şefik-ı nâtüvan”*

Hattat Mehmed Şefik Bey’in mimarî eserlerde akla gelen ilk yazısı İstanbul Üniversitesi (Bâb-ı Seraskerî) tac kapısının iç ve dış tarafını süsleyen yazılardır. Bu yazıların en önemlisi kapının Bâyezid meydanına bakan yüzündeki “ Dâire-i Umûr-ı Askeriye” yazısı ile bu yazının sağ ve solunda yer alan daha küçük ebatta iki âyet-i kerimedir. Kapının iç yüzünde de yine Şefik Bey imzası taşıyan sağ ve sol tarafta iki âyet-i kerîme vardır. Bu yazıların gösterişi, güzelliği ön cephede bulunan yazılardan daha fazladır. Bu iki âyet-i kerîmenin ortasındaki Celî Ta’lîk hatıyla yazılan kıt’a şâir Nüzhet Efendi’ye ait olup Hattat Mehmed Şefik Bey’in hocası Kadıasker Mustafa İzzet Efendi tarafından yazılmıştır.³²

Hattat Mehmed Şefik Bey iki Kur’an-ı Kerîm, sekiz Delâil-i Hayrat, birçok Murakkaaa, kıt’a ve levha yazmıştır. H.1260 yılında yazmış olduğu Kur’ân-ı Kerîm İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesindedir.³³

Hattat Mehmed Şefik Bey, Sultan Abdülmecid Türbesi’nde bulunan sekiz parça olarak yazdığı Zerendûd Celî Sülûs levhalarına tarih atmamıştır. Kudüs Kubbetü’s-Sahra dış kasnağında bulunan kuşak şeklindeki Yasin sûresi, çini üzerine işlenmiştir. Gülhâne Soğukçeşme’de “Mekteb-i Rüşdiye-i Askeriye” ve Karaköy sahilindeki “Dâire-i Umûr-ı Sıhhiye” kitâbeleri günümüze gelen sabit eserlerindedir. Bunun yanında Ayasofya Camii mihrabı içine hak edilmiş Celî Sülûs Âyet-i Celîle bulunmaktadır.³⁴

2.3.1. Mehmed Şefik Bey’in Hocaları

2.3.1.1. Hattat Ali Vasfi Efendi

Ali Vasfi Efendi, Laz Ömer Vasfi Efendi’nin talebelerinden olup Galatasaray’ında hat hocalığı yapan değerli bir hattattır. Talip olanlara yazı öğretir ve

³² Mert, 80.

³³ Süleyman Berk, “Kur’an-ı Kerim Nüshalarının Hat ve Hattatları”, 1400. Yılında Kur’an-ı Kerim, İstanbul, Antik AŞ Yayınları, 2010, s. 82.

³⁴ Muhittin Serin, “Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar”, İstanbul 2008, s.172.

onlarla meşgul olurdu. Pek çok talebe yetiştiren Ali Vasfî Efendi'nin yetiştirdiği talebelerden biri de Mehmed Şefik Bey'dir. Birçok Murakkaa ve kıt'a yazmıştır. H.1253/1837 tarihinde vefat etmiştir. Karacahmed Mezarlığı'nda Hattat Şeyh Hamdullah Efendi kabri civarına defnedilmiştir.³⁵

2.3.1.2. Hattat Kadıasker Mustafa İzzet Efendi

Hattat Mehmed Şefik Bey hocası Ali Vasfî Efendi'nin vefatından sonra uzunca bir süre Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'den meşk etmiştir. Mustafa İzzet Efendi Destan Ağazâde Mustafa Ağa'nın oğlu olarak h. 1216/1801'de Tosya'da doğmuştur. Babasının vefatından sonra annesi küçük yaşta iken İstanbul'a göndermiş ve Fatih' deki Baş Kurşunlu Medresesinde ilim tahsil etmeye başlamıştır. Bahçekapısı'ndaki Hidayet Camii'nde Cuma selamlığına çıkan Sultan Mahmud'un huzurunda eda ettiği nat-ı şerifin beğenilmesi üzerine Silâhdâr Gazi Ahmed Paşazâde Ali Bey'in himayesine verilmiştir. Kadıasker Mustafa İzzet Efendi üç sene onun dairesinde tahsil ve terbiye görüp hüsn-i hat dersleri almıştır. Çömez Mustafa Vasıf'tan Aklâm-ı Sitte, meşhur Yesârizâde Mustafa İzzet Efendi'den de Nesta'lik dersleri alarak yazısını geliştirmiştir.³⁶

Mustafa İzzet Efendi, Aklâm-ı Sitte, Celî Sülûs ve Celî Nesta'lik yazılarda çok kıymetli bir sanatkârdır. Nesih yazıyı hayatının her devresinde güzel yazmıştır. Kadıasker Mustafa İzzet Efendi on bir Kur'ân-ı Kerîm, on kadar delâil, otuzdan fazla En'am, iki yüzden fazla Hilye-i Şerîfe, pek çok Kıt'a ve Murakkaa yazmıştır. İstanbul'da Hırka-i Şerif Camii'ndeki kubbe yazısı ile Allah, Muhammed ve Çehâr-yâr yani Ebû Bekr, Ömer, Osman, Ali isimlerini içeren levhalar Kadıasker tarafından yazılmıştır. Fakat Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin en önemli ve çap itibarıyla en büyük yazıları İstanbul'da Ayasofya Camii'ndedir. Bunlar Allah, Muhammed, Ebu Bekr, Ömer, Osman, Ali, Hasan, Hüseyin isimlerini taşıyan sekiz levhadan ibârettir. Bu yazılarda harflerin genişliği 35 cm. olup levhaların çapları da yaklaşık 7,5

³⁵ İnal, 43.

³⁶ Şevket Rado, *Türk Hattatları*, İstanbul, s. 216, s.

metredir. Yine Ayasofya Camii'nin kubbesinin içindeki Nûr Sûresi 35. âyetinden bir kısım, Kadıasker Mustafa İzzet Efendi tarafından yazılmıştır.

Resim 2.6. Hattat Mehmed Şefik Bey'in hocası Kadıasker Mustafa İzzet Efendini'nin Zerendûd Celî Sülûs bir levhası.

Pek çok esere imza atan Kadıasker Mustafa Efendi, Şefik Bey, Muhsinzâde Abdullah, Şevket Vahdeti, Abdullah Zühdi, Burdurlu Hâfız Osman, Mehmed Hilmi ve İlmî Efendiler gibi hattatlara da hocalık etmiştir. H. 1293/1876' da vefat eden Kadıasker Mustafa İzzet Efendi, Tophane'de Kadirîhâne Tekkesi Hazîresi'ne defnedilmiştir. Mezar Taşı kitâbesi talebesi Hattat Muhsinzâde Abdullah Bey tarafından yazılmıştır.³⁷

³⁷ Muhittin Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, İstanbul, Kubbealtı Neşriyatı, 2008, s. 167.

Resim 2.7. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Hocası Hattat Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin Mezar Taşı Kitâbesi

2.3.1.3. Hattat Ali Haydar Bey (Melek Paşa Hafidi)

Ali Haydar Bey Melek Mehmed Paşazâde Abdülkadir Bey'in oğlu olarak h. 1217/1802'de İstanbul'da doğmuştur. Dedesine nispetle "Melek Paşa hafidi" nâmı ile bilinir. Ali Haydar Bey Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'den Ta'lîk meşk ederek, en seçkin talebesi oldu. Dolmabahçe ve Ortaköy camilerinin kitâbeleri, Selimiye kışlasının büyük kapısı üstündeki kitâbe ve Sultanahmed Camii'nde bulunan Celî Ta'lîk Zerendûd "el-Kâsibu Habîbullah" levhası Ali Haydar Bey tarafından yazılmıştır. H. 1238/1823 yılında icâzet almıştır. İcâzetnamesi Topkapı Sarayı Kütüphanesinde dir.³⁸

³⁸ Süleyman Berk, *İstanbul'un 100 Hattatı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ*, 2012, s.111.

Mehmed Şefik Bey’inde yazı meşk ettiği Ali Haydar Bey için, XIX. yüzyılın sonlarında yaşayan meşhur hattatımız Sâmi Efendi, yazının inceliklerini bu zattan öğrendiğini söylemiştir. Ali Haydar Bey, h. 28 Rebiülevvel 1287/28 Haziran 1870’de vefat etmiştir. Kabri, Yahyâ Efendi Mezarlığı’ndadır.³⁹

Resim 2.8. Hattat Ali Haydar Efendi'nin talebesi Hattat Sami Efendi tarafından Celi Ta'lik ile yazılmış mezar taşı kitâbesi (Yahya Efendi Camii Hazîresi)

2.3.2. Mehmed Şefik Bey’in Talebeleri

Mehmed Şefik Bey resmi hocalığından başka pek çok talebeye de hüsn-i hat öğretmiştir. Kaynaklarda çeşitli sayılarda talebesi olduğu bilgisi verilmektedir. Biz burada yaptığımız araştırmadan derlediğimiz bazı talebelerinin kısa birer biyografilerini aktaracağız.

³⁹ Rado, 215.

2.3.2.1. Hattat Hasan Rıza Efendi

Mehmed Şefik Bey'in yetiştirdiği talebeler arasında Hasan Rıza Efendi'nin önemli bir yeri vardır. Bu önemi, hocasıyla birlikte yazdıkları bazı kıt'alardan görmekteyiz. Daha ziyade Sülüs ve Celî yazan Şefik Bey, kıt'aların Sülüs satırını yazıp, yanında olan talebesi Hasan Rıza Efendi'ye uzatır oda Nesih satırlarını yazarak tamamlarmış.⁴⁰

Hasan Rıza Efendi Üsküdarlıdır. Tırnova Posta Müdürü Ahmet Nazif Efendi'nin oğlu olarak h.1265 /1849 yılında doğmuştur. Aralarında Yahya Hilmi Efendi gibi büyük bir hattatında bulunduğu birkaç hocadan yazı meşk etmiştir. Babasının vefatından sonra Mûsika-i Humâyun'a kaydoldu. Burada yazı hocalığı yapan hattat Mehmed Şefik Bey'den Sülüs ve Nesih yazılarını meşk ederek onaltı talebesiyle birlikte İcâzetnamesini aldı. Şefik Bey vesilesiyle Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'den istifade ederek yazısını geliştirdi. Ta'lik yazıyı da Hattat Sâmî Efendi'den meşk etti.⁴¹

Hasan Rıza Efendi'nin yazdığı on dokuz Kur'ân-ı Kerîm daha çok Nesih yazıyla uğraştığını gösterir. Bu mushafların güzelliği insanı kendine hayran bırakacak kadar eşsizdir. Hattatın muhtelif boyutlarda yazdığı hilyelerde taklid edilerek birçok hattatın yazısını geliştirmede yardımcı olmuştur. Nesih hatla yazdığı sekiz ciltlik Buhârî-i Şerîf'in Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2017 yılında tıpkıbasımı yapılmıştır.⁴²

Hasan Rıza Efendi vefatına yakın zamanda gözlerindeki rahatsızlık yüzünden yazıyı bırakmak zorunda kalmıştır. 1 Mart 1920 tarihinde vefat eden Hasan Rıza Efendi'nin kabri Rumelihisarı mezarlığındadır.⁴³

⁴⁰ Derman, *DİA*,531.

⁴¹ Berk, "İstanbul'un 100 Hattatı",146.

⁴² Bkz. *Hattat Hasan Rıza Efendi Hattı Buhârî-i Şerîf*, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.

⁴³ Berk, "İstanbul'un 100 Hattatı" , 146.

Resim 2.9. Hattat Mehmed Şefik Bey'in talebesi Hasan Rıza Efendi'nin yazdığı Serlevha sahifesi.

Resim 2.10. Hattat Mehmed Şefik Bey'in talebesi Hattat Hasan Rıza Efendi'ye verdiği icâzetnâmenin ilk iki sahifesi.

2.3.2.2. Hattat Çırçırılı Ali Efendi

XIX. yüzyılda hat tarihinde önemli bir yere sahip olan asıl ismi Mehmed Ali Efendi olan hattatımız “ Haydarlı” veya daha çok “ Çırçırılı” olarak anılmıştır. Maliye nezaretinde memurluk yapmıştır. Hattat Mehmed Şefik Bey’in kıymetli bir talebesi olan Çırçırılı Ali Efendi Sülüs, Nesih ve Celî yazı dersleri almıştır. Özellikle istif yapma konusunda çok kabiliyetlidir. Onun bu başarısı hem hocasının hem de Sâmi Efendi gibi usta hattatların övgüsüne mazhar olmuştur. Hattat Sâmi Efendi, Saraçhanebaşı’nda bugün artık bulunmayan bir caminin kapısının üzerindeki Çırçırılı Ali Efendi’nin yazdığı yazıdan övgüyle bahsetmiştir. Bu olay Ali Efendi’nin sanattaki kudretini ortaya koymuştur. 30 Rebiülevvel 1320/ 7 Temmuz 1902 tarihinde vefat eden Çırçırılı Ali Efendi’nin kabri Karacaahmed mezarlığındadır ve mezar taşı yoktur.⁴⁴

2.3.2.3. Hattat Ömer Fâik Efendi

Ömer Fâik Efendi h.1271/1855 yılında Kürekçi Ali Efendi’nin oğlu olarak İstanbul Yerebatan’da doğmuştur. Şumnulu Ömer Rüşdi Efendi’den Sülüs, Nesih yazılarını öğrenmeye başlamıştır. İcâzetini ise Bahri Efendi’den almıştır. Kadıasker Mustafa İzzet Efendi, Bâlâ Süleyman Ağa Camii’nde tertip edilen merasimde bizzat Ömer Fâik Efendi’nin İcâzet namesini imzalamış ve başarısını tasdik etmiştir. Resmi bir vazife almayan Ömer Fâik Efendi sade bir hayat sürmüştür. Eski devir hattatların yazılarını seyretmekten zevk almış. Kadıasker Mustafa İzzet Efendi’ye talebe olmak istemiş fakat hocanın yönlendirmesiyle Hattat Mehmed Şefik Bey’e devam ederek yazı müzakereleri yapmıştır. Bâlâ Tekkesinin bugün Topkapı Sarayı Müzesinde olan kitâbesini Ömer Fâik Efendi yazmıştır.

Hat sanatının yanında birçok sanat dalı ile de ilgilenen Ömer Fâik Efendi, 23 Mart 1919’ da vefat etmiştir. Silivrikapı dışında Bâlâ kabristanına defnedilmiştir.⁴⁵

⁴⁴ Berk, “İstanbul’un 100 Hattatı” , s.130.

⁴⁵ Berk, “İstanbul’un 100 Hattatı” , 144.

2.3.2.4. Hattat Hâfız Hasan Tahsin Hilmi Efendi

Hâfız Hasan Tahsin Efendi h. 1263/1847'de Hâfız İsmail Efendi'nin oğlu olarak Tophane Çukurcuma'da doğmuştur. Çubukçular Sıbyan Mektebinde okuyarak mektebin hocası İsmail Efendi de Kur'ân-ı Kerîm'i hıfzetti. Tophâne müftüsü Hoca Bekir Efendi'den de ilim tahsil etmiştir. Hasan Tahsin Efendi Sülüs ve Nesih yazıyı Mehmed Şefik Bey'de Ta'lîk yazıyı ise Sâmi Efendi'den meşk etmiştir. Rik'a yazıyı ise Galatasaray Sultânisi yazı hocası Mehmed İzzet Efendi yolunda yazmıştır.

Hasan Tahsin Efendi birçok mektebin yanı sıra Daruşşafaka ve Galatasaray Sultânisi'nde yazı hocalığı yapmıştır. Mahmud Bey Matbaasının yıllarca hattatlığını yapmıştır. Üç ya da dört Kur'ân-ı Kerîm yazmıştır. Cağaloğlu'nda bulunan Mahmud Nedim Paşa Türbesinin Celî Sülüs yazılarını kendisi yazmıştır. Hasan Tahsin Efendi h. 1328/ 1912 tarihinde Çukurcuma mahallesindeki evinde vefat etmiştir. Eyüpsultan'da Kırkmerdiven'de medfundur. Kabir kitâbesi yoktur.⁴⁶

2.3.2.5. Hattat İbrahim Alâaddin Bey

İbrahim Alâaddin Bey h. 1260/1844 yılında doğmuştur. Musika-yı Hümâyûn Esvâb Emîni ve Sağ Kol Ağası idi. Yazıyı Hattat Mehmed Şefik Bey'den meşk ederek icâzet almıştır. Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin yolunu takip etmiştir. Devrinin güzel yazarlarından Alâaddin Bey pek çok talebe yetiştirmiştir. Pek çok Sülüs, Nesih ve Celî kıt'a ve levha yazmıştır. Orhaniye Camii yazı ve levhaları ile Beşiktaş'ta Sinan Paşa Camii pencere üstündeki Esmâ-i Hüsnâ yazıları onun eseridir. (Bu yazılar Ocak 2003 tarihinde restorasyon bahânesiyle silinmiştir.)⁴⁷ Alâaddin Bey h.1305 /1887 tarihinde vefat etmiştir. Eyüp'de Şah Sultan dergâhı karşısındaki kabristana defnolunmuştur.⁴⁸

⁴⁶ İnal, 421.

⁴⁷ Süleyman Berk, *Eyüplü Hattatlar*, İstanbul, Eyüp Belediyesi Yayınları, 2004, s. 41.

⁴⁸ İnal, 39.

Resim 2.11. Hattat Mehmed Şefik Bey'in talebesi Hattat Alâaddin Bey tarafından yazılan Beşiktaş Sinan Paşa Camii pencere üzeri yazılarından bir pafta.

Resim 2.12. Hattat Mehmed Şefik Bey'in talebesi Hattat Alâaddin Bey tarafından yazılan Sülüs levha.

2.3.2.6. Hattat Mehmed Râşid Efendi

Mehmed Râşid Efendi, Bursalı Hacı Ali Ağanın oğlu olarak h.1265/1849'da Bursa'da doğmuştur. Medresede okuyan Mehmed Râşid Efendi İstanbul'dan Bursa'ya gelen Hattat Süleyman Efendi'nin talebesi İbrahim Sükûî Efendi'den ve Bursa hattatlarından Sadeddin Efendi'den meşk etmiştir. h.1286 /1869 yılında İstanbul'a gelerek Mehmed Şefik Bey'den bir sene yazı meşk edip tekrar Bursa'ya dönmüştür. Belli aralıklarla İstanbul'a gelerek Şefik Bey'den meşke devam etmiştir. Erkâmı Harbiye dairesinde hattatlık yapmıştır. 1926 yılında vefat eden Mehmed Râşid Efendi, Eyüpsultan kabristanına defnedilmiştir.⁴⁹

2.3.2.7. Hattat Süleyman Vasfi Efendi

Mehmed Şefik Bey'in talebelerinden Süleyman Vasfi Efendi'nin hayatı hakkında bir bilgiye rastlamadık. Özel koleksiyonda bulunan h. 1310/1892-1893, h. 1318/1900-1901 ve h. 1326/1908 tarihli Celî Sülüs levhaları ile h. 1325/1907 tarihli hilye-i sa'adeti, özellikle Sülüs ve Celî yazıda Mehmed Şefik Bey gibi değerli bir üstâdın talebeliğine lâyık bir hattat olduğunu göstermektedir.⁵⁰

2.4. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Vefatı

Hattat Mehmed Şefik Bey h.1297/1880 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Kabri Beşiktaş da Yahya Efendi Türbesi Hazîresindedir. Şefik Bey'in mezar taşı uzun süre toprak altında kaldıktan sonra ortaya çıkarılmıştır.

Kabrinin Celî Ta'lik hatla olan kitâbesi şöyledir.

“ Âh mine'l- mevt”

Çün ecel geldi âna olmaz emân

Cürmünü afv eyle yâ Rabbe'l- Men[a]ân

Mağfiret kıl olmasın hâli yaman

Mazhar-ı nûr-ı şefaât kıl her zaman

Musika-i hümayun hocası Hattat Şefik Bey ruhuna Fatiha /Sene 1297”

⁴⁹ İnal, 307.

⁵⁰ <https://www.ketebe.org/sanatkar/suleyman-vasfi-efendi-898> (Erişim Tarihi/ 27 Aralık 2018)

İkinci mısradaki “Mennân” kelimesi, vezne uydurmak için “menan” olarak “*Rabbi Menân cürmünü afv eylesin*” şeklinde yazılmıştır. Ayrıca mezar taşının nesir kısmındaki “Musika-i hümayun hocası” unvanını okuyanlar Şefik Bey’i musiki hocası zannedebileceği için bu yazımı da tenkid eden Mahmud Kemal İnal, Mehmed Şefik Bey’e layık bir mezar taşı olmadığını söylemiştir. İnal, hat sanatında önemli bir isim olan Hattat Mehmed Şefik Bey’e böyle bir mezar taşı yapılmasının ya kasten ya da cahillikten kaynaklandığını ifade etmiştir.⁵¹

a-) Fazıl Ayanoğlu fotoğraf arşivi

b) Süleyman Berk fotoğraf arşivi

Resim 2.13. Beşiktaş Yahya Efendi Hazîresinde bulunan Hattat Mehmed Şefik Bey’in Mezar Taşı Kitâbesi

⁵¹ İnal, Mahmud Kemal, *Son Hattatlar*, İstanbul 1955, s.385.

3. MEHMED ŞEFİK BEY'İN ESERLERİ

3.1. İstanbul, Türk ve İslâm Eserleri Müzesi

Katalog No: 1

Resim No: 1

Metin: “ Fatiha Sûresi ve
Bakara Sûresi 1-5 Âyeti.”

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: İstanbul

Türk ve İslam Eserleri Müzesi (TİEM) 409.

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey'in yazmış olduğu Kur'an-ı Kerim'in Serlevha sahifesidir. Nesih hattıyla yazılan satırlar “Beyne's-sütûr”la çevrilidir. Sûre başları altın zemin üzerine beyaz mürekkeple (Üstübeç) ve Tevkî' hattı ile yazılmıştır. Zarif bir görünümde olan Nesih yazı altın cetvelle çevrilmiş yoğun bir tezyinat yapılmıştır. Tezhip yazının etrafında en mükemmel şeklini almıştır. Her iki sayfada tezhip yazı sahası dışında bütün sayfayı kaplayacak şekildedir ve birbiriyle aynı desene ve renge sahiptir. Ara suları, kenar suları ekleyerek, sayfa kenarlarına doğru kubbe şeklinde çıkmalar yapılmıştır.

Katalog No: 2

Resim No: 2

Metin: “ Nâs Sûresi, Ferağ (ketebe) kaydı.”

Ketebe: Seyyid Mehmed Şefik

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi (TIEM 409).

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey'in yazmış olduğu Kur'an-ı Kerim'in sonundan ferağ (ketebe) kaydının bulunduğu sahifedir. Seçkin bir Nesih hattıyla yazılmış ve sûre başları birbirinden farklı tezyîn edilmiş ve altın cetvel çekilerek tamamlanmıştır. Her hattat için İslam dininin ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i yazmak en büyük amaç olmuştur. Celî Sülüsde çok mahir olan Mehmed Şefik Bey bu Kur'an-ı Kerim'i yazarak Nesih yazıda da yeteneğini gözler önüne sermiştir.

3. 2. Mehmed Şefik Bey'in Levhaları

3. 2. 1. Topkapı Sarayı Müzesi Güzel Yazılar Koleksiyonu

Katalog No: 3

Resim No: 3

Metin: “Yâ mahbûbe l-âşıkîn”

“Ey âşıkların sevgilisi”

Ketebe: Abdühû Mehmed Şefik.

Tarih: H.1289

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/GY1325.

Değerlendirme: Mehmed Şefik

Bey'in Celî Sülüs hattıyla yazmış olduğu ibâre bir kare şeklinin içine göre istiflenmiştir. Yuvarlak hatlı harflerden böyle bir form çıkması Şefik Bey'in istif dehasını göstermektedir. Merkezi denge sağlanmış yazıda mühmel harf ve tezyini unsura gerek duyulmamıştır. Yazı çevresinde küçük çiçek buketleri vardır. Altın cetvel çekilen eserin dışı Rokoko tarzı ile süslenmiştir.

Katalog No: 4

Resim No: 4

Metin: “Men miskîn-râ ma‘şûk-ı
men mest-i mahabbet kerd Merdüm-i
Mecnûn-ı meşhûr-ı melâmet-kerd.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı
Müzesi Kütüphanesi/GY321/63

Değerlendirme: Sülüs hattıyla yazılan bu Farsça beyit Şefik Bey’in sıra dışı tasarımlarından biri olup ağaç formundadır. Eserin merkezine mim harfini alarak “melâmet kerd” ibâresini ağacın gövdesi olarak diğer ibârelerde ağaç dalları formunda yazılmıştır. Bu eser yazı-resim geleneği içerisinde değerlendirilebilir.

Görüntü itibariyle resim estetiğine uygun olan eser, yazı bakımından ise harfler formu bozulmamış ve Sülüs yazı karakterini korumuştur. Bu eser, Mehmed Şefik beyin çizgi dışı farklı istif denemelerine ne kadar açık ve cesur bir sanatkâr olduğunu göstermektedir. Esere iki sıra altın cetvel çekilmiştir.

Katalog No: 5

Resim No: 5

Metin: “Murâd idince
Müsebbib bir kulunun
kârın Yed-i teşebbüsünü
cust-u-cû ider esbâb”

Anlamı: “Müsebbibü'l-
esbâb olan (sebepler icat
eden) Allah bir kulunun
işinin olmasını dilerse,

artık sebepler o adamın işe girecek ellerini araştırmaya, sormaya başlar.”

Ketebe: “Nemekahû'l-hakîr Mehmed Şefik”

Tarih: H. 1272

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/GY1264

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY1264 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in Sülüs hattıyla yazdığı Nabî'nin bir beytidir. Eserde harf yapıları olgun bir görünümde olup birbirleriyle ahenk ve uyum içindedir. Yatay harflerin yoğun olması yazıya bir hareket kazandırmıştır. Şefik Bey imzasını iki kısım olarak yazının altına yazmıştır. Eser cetvel çekilerek tamamlanmıştır.

Katalog No: 6

Resim No: 6

Metin: “Bâbu Hakkı dak
idenler ben deyû Red
olunur ben deęilim sen
deyû” “Hakkın kapısını
çalanlar ben derse, redd
olunurlar. Benim
konuşma hakkım yok sen
söylersin.”

Ketebe: “Harrarahû'l- müznib seyyid Mehmed Şefik”

Tarih: H. 1294

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/GY1326

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY1326 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in Sülüs hattıyla yazdığı bir beyittir. Mehmed Şefik Bey'in Sülüs yazıda tekâmülünü tamamladığı eserlerden biridir. Harflerin olgunluğu ve güzelliği yazıda net bir şekilde görünmektedir. Seçkin bir istif olan yazıda fazla bir tezyini unsura ihtiyaç duyulmamıştır.

Katalog No: 7

Resim No: 7

Metin: “Üşitir nefsi
zebûn eyle eğer salih
isen Köçekmidir diye tâ
kim sana veysel karanî”

Ketebe: “Ketebehû
Mehmed Şefik”

Tarih: H. 1284

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/GY1273

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY1273 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in Sülüs hattıyla yazdığı bir beyittir. “Kef” harfinin çok kullanıldığı istif Mehmed Şefik Bey'in üslubundan farklı bir eser gibi görünmektedir. İstifin bazı kısımlarında biraz sıkışıklık mevcut iken üç yerde kullanılan “Kef” mühmel harfinin irice olması dikkat çekmektedir. Dikey harfler meyilleri olmayıp düz bir görünümündedir.

Katalog No: 8

Resim No: 8

Metin: Besmele, İsm-i Celâl, İsm-i Nebi, Cihâr yâr-i güzîn, Hasan (r.a.), Hüseyin (r.a.), Hilye metni, “Vemâ erselnâke illâ rahmeten li’l-âlemîn(e).” “Biz seni ancak âlemlere rahmet için gönderdik.”⁵²

Ketebe: Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H. 1296

Yazı Çeşidi: Muhakkak, Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ HEA125

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK Halil Edhem Arda Koleksiyonu-HEA125 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey’in yazdığı bir Hilye-i Şerife’dir. Şefik Bey yazdığı bu hilyede Muhakkak, Sülüs ve Nesih yazıyı birlikte kullanmıştır. Sülüs yazıda kudret sahibi olan Şefik Bey, Muhakkak Besmeleyi de aynı güzellikte yazmıştır. Sülüs ve Nesih yazıda harfler yapı ve uyum olarak olgunlaşmıştır. Hilye metninin Nesih hattıyla yazılı olduğu bölümde Sülüs hattıyla yazılan “İsm-i Nebi dikkat çekmektedir. Bu Hilye-i Şerife’de Şefik Bey’in sanat kudreti zirveye ulaşmıştır. Rokoko tarzında tezhiplenen eserin koltuk kısmı farklı olarak tasarlanmıştır.

⁵² Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur’an Dili, s. 330.

Katalog No: 9

Resim No: 9

Metin: “Rabbi yessir velâ tuassir Rabbi temmim bi'l-hayr” “Rabbim işimi kolaylaştır, güçleştirme, Rabbim bu işi hayırla tamamla.” Müfredât meşki.

Ketebe: Harrarahû seyyid Mehmed Şefik Ğufire lehu

Tarih: H. 1287

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ HEA126

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK Halil Edhem Arda Koleksiyonu-HEA126 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in Sülüs Nesih hattıyla yazdığı müfredat meşkidir. Mehmed Şefik Bey'in yazdığı eser meşk Murakkaasından bir sahifedir. Sülüs ve Nesih harflerinde yazılı olduğu sahifede koltuk kısımları tezhiplenmiştir. Altın cetvel çekilerek Rokoko tarzı bir tezyinatla tamamlanmıştır.

Katalog No: 10

Resim No: 10

Metin: “Rabbi yessir velâ tuassir Rabbi temmim bi’l-hayr” “Rabbim işimi kolaylaştır, güçleştirme, Rabbim bu işi hayırla tamamla.” Müfredât meşki.

Ketebe: “Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ”

Tarih: H. 1295

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY330

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY330 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey’in Sülüs Nesih hattıyla yazdığı müfredat meşkidir. Mehmed Şefik Bey’in yazdığı eser meşk murakkaasından bir sahifedir. Sülüs ve Nesih harflerinde yazılı olduğu sahifede koltuk kısımları altınla tezyin edilmiştir. Altın cetvel çekilerek Rokoko tarzı bir tezyinatla tamamlanmıştır.

Katalog No: 11

Resim No: 11

Metin: “Yevme
lâ yenfe’u mâlun
velâ benûn(e)
İllâ men etallâhe
bikalbin
selîm(in).”

“O günde ne mal fayda verir, ne de oğullar. Ancak Allah’a selim bir kalp ile varan başka.”

Ketebe: Ketebehû Mehmed Şefik

Tarih: H. 1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY571

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY571 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey’in yazdığı Celî Sülüs bir levhadır. Şefik Bey’in yazdığı, Celî yazı karakterini taşıyan ve istifi olgunlaşmış olan eserde pek çok harf geçmeleri görülmektedir. Eserin orta kısmında bulunan dikey harfleri dengelemek ve yazının üst kısmına yatay hareket sağlayacak “Yâ-yı Ma’kûs” ile yazılmıştır. Zamanla gelişim gösteren hareke ve tezyînî işaretler bu eserde yerinde kullanılmıştır. Tarih satırın altına yazılırken istifli imza yazının sonundaki boşlukta yerini almıştır.

Katalog No: 12

Resim No: 12

Metin: “Kasîde-i Bürde”

Ketebe:

Tarih: H. 1285

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY248.

Değerlendirme: : Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY248 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa'dır. H.1285 tarihinde yazdığı Murakkaa 42 sahifesi Kasîde-i Bürde olup dört sahifede Sülüs-Nesih karalamadan ibarettir.

Katalog No: 13

Resim No: 13

Metin: “Kasîde-i Bürde”

Ketebe: “Hâk-i pâ-y-i evliyâ Mehmed Şefik pürhatâ” ve “Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ”

Tarih: H. 1285

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY248.

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY248 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey’in yazdığı bir Murakkaa’dır. H.1285

tarihinde yazdığı Murakkaa 42 sahifesi Kasîde-i Bürde olup dört sahifede Sülüs-Nesih karalamadan ibarettir. Her bir sahife iki satır Sülüs iki satır Nesih olmak üzere Kıt’a formunda yazılmıştır. Altın cetvel çekilen yazının koltuk kısımları tezyin edilmemiştir. Şefik Bey, Murakkaa’nın son iki sahifesinde iki ayrı imzasını “Hâk-i pâ-y-i evliyâ Mehmed Şefik pürhatâ” ve “Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ” şeklinde koltuk kısmında mail olarak tarih ile birlikte yazmıştır.

Katalog No: 14

Resim No: 14

Metin: “Kasîde-i
Bürde”

Ketebe: “Seyyid
Mehmed Şefik
ğaferahehü”

Tarih: H. 1295

Yazı Çeşidi: Sülüs,
Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine
siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY248.

Değerlendirme: Murakkaanın dört sahifesi karalama sahifeleri olup Sülüs-Nesih harfler ve birleşimler yazılı iken küçük süslemeler dikkat çekmektedir. İmza ve tarihin yer aldığı sahifelere cetvel çekilerek Murakkaa’ya dâhil edilmiştir.

Katalog No: 15

Resim No: 15

Metin: “Rabbiyessir”

“Kasîde-i Bürde”

Ketebe: “Hâk-i pâ-y-i
evliyâ Mehmed Şefik
pürhatâ”

Tarih: H. 1294

Yazı Çeşidi: Sülüs,
Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine
siyah mürekkeple
yazılmıştır.

Bulunduğu Yer:

Topkapı Sarayı Müzesi
Kütüphanesi/ GY306.

Değerlendirme:

Topkapı Sarayı Müzesi
TSMK-GY306 envanter
numaralı eser Mehmed

Şefik Bey’in yazdığı bir Murakkaa’dır. H.1294 tarihinde yazdığı Murakkaa 43 sahifeden oluşmaktadır. “Rabbiyessir” duasıyla başlayıp Kasîde-i Bürde ile devam etmektedir.

Katalog No: 16

Resim No: 16

Metin: “Rabbiyessir”

“Kasîde-i Bürde”

Ketebe: “Hâk-i pâ-y-i evliyâ

Mehmed Şefik pürhatâ”

Tarih: H. 1294

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı

Sarayı Müzesi Kütüphanesi/

GY306.

Değerlendirme: Topkapı

Sarayı Müzesi TSMK-

GY306 envanter numaralı

eser Mehmed Şefik Bey’in

yazdığı bir Murakkaa’dır.

H.1294 tarihinde yazdığı Murakkaa 43 sahifeden oluşmaktadır. “Rabbiyessir” duasıyla başlayıp Kasîde-i Bürde ile devam etmektedir. Murakkaa, iki sahife Sülüs karalama ve bir sahife Nesih yazı ile tamamlanmıştır. Her bir sahife iki satır Sülüs iki satır Nesih olmak üzere Kıt’a formunda yazılmıştır. Altın çerçeve çekilen yazının koltuk kısımları tezyin edilmemiştir. Murakkaa’nın son sahifesinde Şefik Bey’in imzası “Hâk-i pâ-y-i evliyâ Mehmed Şefik pürhatâ” şeklinde olup tarih ile birlikte koltuk kısmında yazılıdır.

Karalama sahifeleri ise Sülüs harfler ve birleşimler yazılı olup sahifelere çerçeve çekilerek Murakkaa’ya dâhil edilmiştir.

Katalog No: 17

Resim No: 17

Metin: Nesih sahifesi.

Ketebe: -

Tarih: H. 1294

Yazı Çeşidi: Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı

Müzesi Kütüphanesi/ GY306.

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY306 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa'dır. H.1294

tarihinde yazdığı Murakkaa 43 sahifeden oluşmaktadır. "Rabbiyessir" duasıyla başlayıp Kasîde-i Bürde ile devam etmektedir. Murakkaa, iki sahife Sülüs karalama ve bir sahife Nesih yazı ile tamamlanmıştır.

Son sahife Nesih hattının güzel bir örneği olup Mehmed Şefik Bey'in kemâl döneminde yazdığı nadide bir sahifedir. Bu sahifeyle Celî yazıda olan sanat kudretini Nesih hattında da gösteren Şefik Bey âdeta akıp giden bir eser bırakmıştır.

Katalog No: 18

Resim No: 18

Metin: “Rabbiyessir”

Hurûfat meşki.

Ketebe: “Bende’i âli
‘abâ Mehmed Şefik pür
hatâ”

Tarih: H. 1291

Yazı Çeşidi: Sülüs,
Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine
siyah mürekkeple
yazılmıştır.

Bulunduğu Yer:

Topkapı Sarayı Müzesi
Kütüphanesi/ GY292.

Değerlendirme:

Topkapı Sarayı Müzesi
TSMK-GY292 envanter
numaralı eser Mehmed
Şefik Bey’in yazdığı bir
Murakkaa’dır. H.1291
tarihinde yazdığı

Murakkaa 13 sahifeden oluşmaktadır. “Rabbiyessir” duasıyla başlayıp Hurûfat meşki ile devam etmektedir.

Katalog No: 19

Resim No: 19

Metin:

“Rabbiyessir”

Hurûfat meşki.

Ketebe: “Bende’i

âli ‘abâ Mehmed

Şefik pür hatâ”

Tarih: H. 1291

Yazı Çeşidi:

Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt

üzerine siyah

mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY292.

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY292 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey’in yazdığı bir Murakkaa’dır. H.1291 tarihinde yazdığı Murakkaa 13 sahifeden oluşmaktadır. “Rabbiyessir” duasıyla başlayıp Hurûfat meşki ile devam etmektedir. Son sahifede ise “Sübhanek duası” ve “Salavât-ı Şerîfe” yazmaktadır. Her bir sahife üç satır Sülüs iki satır Nesih olmak üzere Kıt’a formunda yazılmıştır. Altın cetvel çekilen yazının koltuk kısımları tezyin edilmemiştir. Murakkaa’nın son sahifesinde Mehmed Şefik Bey’in imzası “Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ” şeklinde olup tarih ile birlikte koltuk kısmında mâil olarak yazılıdır.

Katalog No: 20

Resim No: 20

Metin: “Elifiye
Kasîdesi”

Ketebe:

“Sevvedehü'l-abüddaî
es-seyid Mehmed
Şefik”

Tarih: H. 1286

Yazı Çeşidi: Sülüs,
Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine
siyah mürekkeple
yazılmıştır.

Bulunduğu Yer:

Topkapı Sarayı
Müzesi Kütüphanesi/
GY264.

Değerlendirme:

Topkapı Sarayı

Müzesi TSMK-GY264 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa'dır. H.1286 tarihinde yazdığı Murakkaa sekiz sahifeden oluşup “Elifiye Kasîdesi” yazmaktadır.

Katalog No: 21

Resim No: 21

Metin: “Elifiye Kasidesi”

Ketebe: “Sevvedehü’l-abüddaî es-seyid Mehmed Şefik”

Tarih: H. 1286

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY264.

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY264 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey’in

yazdığı bir Murakkaa’dır. H.1286 tarihinde yazdığı Murakkaa sekiz sahifeden oluşup “Elifiye Kasidesi” yazmaktadır. Her bir sahife iki satır Sülüs iki satır Nesih olmak üzere Kıt’a formunda yazılmıştır. Mehmed Şefik Bey’in bu Murakkaa’da yazdığı sahifeler Sülüs ve Nesih hattına güzel bir örnek teşkil etmektedir. Altın cetvel çekilen yazının koltuk kısımları tezyin edilmemiştir. Murakkaa’nın son sahifesinde Mehmed Şefik Bey’in imzası “ Sevvedehü’l-abüddaî es-seyid Mehmed Şefik” şeklinde ve tarih satır olarak yazılmıştır.

Katalog No: 22

Resim No: 22

Metin: “Besmele”

Kasîde.

Ketebe:

“Ketebehû'l-müznib
es-Seyyid Mehmed
Şefik” **Tarih:** H.
1288

Yazı Çeşidi: Sülüs,
Nesih

Teknik: Kâğıt
üzerine siyah
mürekkeple
yazılmıştır.

Bulunduğu Yer:
Topkapı Sarayı
Müzesi Kütüphanesi/
GY266.

Değerlendirme:

Topkapı Sarayı

Müzesi TSMK-GY266 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa'dır. H.1288 tarihinde yazdığı Murakkaa 4 sahifeden oluşup “Besmele” ile başlayıp bir kaside ile devam etmektedir.

Katalog No: 23

Resim No: 23

Metin: “Besmele”

Kasîde.

Ketebe: “Ketebehû'l-

müznib es-Seyyid

Mehmed Şefik”

Tarih: H. 1288

Yazı Çeşidi: Sülüs,

Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine

siyah mürekkeple

yazılmıştır.

Bulunduğu Yer:

Topkapı Sarayı

Müzesi Kütüphanesi/

GY266.

Değerlendirme:

Topkapı Sarayı

Müzesi TSMK-

GY266 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa'dır. H.1288 tarihinde yazdığı Murakkaa 4 sahifeden oluşup “Besmele” ile başlayıp bir kaside ile devam etmektedir. Her bir sahife iki satır Sülüs iki satır Nesih olmak üzere Kıt'a formunda yazılmıştır. Mehmed Şefik Bey'in bu Murakkaa'da yazdığı sahifeler Sülüs ve Nesih hattına güzel bir örnek teşkil etmektedir. Altın cetvel çekilen yazının koltuk kısımları tezyin edilmemiştir. Murakkaa'nın son sahifesinde Mehmed Şefik Bey'in imzası “Ketebehû'l-müznib es-Seyyid Mehmed Şefik” şeklinde ve tarih satır olarak yazılmıştır.

Katalog No: 24

Resim No: 24

Metin: “Eûzû Besmele”

“Kasîde-i Tantarâniyye”

Ketebe: “Eser-i hâme-i abdi
âciz pür ma'siyet Mehmed
Şefik ez telâmîz-i Mustafa
İzzet”

Tarih: H. 1295

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı
Sarayı Müzesi Kütüphanesi/
GY249.

Değerlendirme: Topkapı
Sarayı Müzesi TSMK-
GY249 envanter numaralı
eser Mehmed Şefik Bey'in
yazdığı bir Murakkaa'dır.

H.1295 tarihinde yazdığı Murakkaa 25 sahifeden oluşup “Eûzû Besmele” ile başlayıp
“Kasîde-i Tantarâniyye” yazmaktadır.

Katalog No: 25

Resim No: 25

Metin: “Eûzû
Besmele”

“Kasîde-i
Tantarâniyye”

Ketebe: “Eser-i
hâme-i abdi âciz
pür ma'siyyet
Mehmed Şefik
ez telâmîz-i
Mustafa İzzet”

Tarih: H. 1295

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY249.

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY249 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa'dır. H.1295 tarihinde yazdığı Murakkaa 25 sahifeden oluşup “Eûzû Besmele” ile başlayıp “Kasîde-i Tantarâniyye” yazmaktadır. Her bir sahife üçer satır olarak Sülüs hattıyla yazılmıştır. Mehmed Şefik Bey'in bu Murakkaa'da yazdığı sahifeler Sülüs hattına güzel bir örnek teşkil etmektedir. Mürekkebin rengi kalem hareketlerinin görülmesine imkân sağlamıştır. Bu sebeple harflerin olgunluğu, keşidelerin ölçüsü ve güzelliği görülmektedir. Altın cetvel çekilen sahifelerin sadece ilk sahifesinde yazıların sonuna küçük birer tezyinat yapılmıştır. Murakkaa'nın son sahifesinin son satırındaki boşluğa Mehmed Şefik Bey imzasını “Eser-i hâme-i abdi âciz pür ma'siyyet Mehmed Şefik ez telâmîz-i Mustafa İzzet” şeklinde ve tarih ile birlikte yazmıştır.

Katalog No: 26

Resim No: 26

Metin: “Muhakkak Besmele” “Delâilü'l-Hayrât”

Ketebe: “Eser-i hâme-i abdi âciz pür ma'siyyet Mehmed Şefik ez telâmîz-i Mustafa İzzet”

Tarih: H. 1293

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY254.

Değerlendirme:

Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY254 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa'dır. H.1293 tarihinde yazdığı Murakkaa 12 sahifeden oluşup “Muhakkak Besmele” ile başlayıp “Delâilü'l-Hayrât” yazmaktadır.

Katalog No: 27

Resim No: 27

Metin: “Muhakkak
Besmele” “Delâilü'l-
Hayrât”

Ketebe: “Eser-i hâme-i
abdi âciz pür ma'siyet
Mehmed Şefik ez
telâmîz-i Mustafa İzzet”

Tarih: H. 1293

Yazı Çeşidi: Sülüs,
Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine
siyah mürekkeple
yazılmıştır.

Bulunduğu Yer:
Topkapı Sarayı Müzesi
Kütüphanesi/ GY254.

Değerlendirme:

Topkapı Sarayı Müzesi

TSMK-GY254 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa'dır. H.1293 tarihinde yazdığı Murakkaa 12 sahifeden oluşup “Muhakkak Besmele” ile başlayıp “Delâilü'l-Hayrât” yazmaktadır. Her bir sahife iki satır Sülüs iki satır Nesih olmak üzere Kıt'a formunda yazılmıştır. Mehmed Şefik Bey'in bu Murakkaa'da yazdığı sahifeler Sülüs ve Nesih hattına güzel bir örnek teşkil etmektedir. Fakat Sülüs yazıda kalemin keskinliği yer yer azalmıştır. Altın cetvel çekilen yazının koltuk kısımları tezyin edilmemiştir. Murakkaa'nın son sahifesinde Mehmed Şefik Bey'in imzası “Eser-i hâme-i abdi âciz pür ma'siyet Mehmed Şefik ez telâmîz-i Mustafa İzzet” ve tarih koltuk kısmına mail olarak yazılmıştır.

Katalog No: 28

Resim No: 28

Metin: “Rabbiyessir”

“Hurûfat Meşki”

Ketebe: “Bende’i âli
‘abâ Mehmed Şefik pür
hatâ”

Tarih: H. 1291

Yazı Çeşidi: Sülüs,
Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine
siyah mürekkeple
yazılmıştır.

Bulunduğu Yer:

Topkapı Sarayı Müzesi
Kütüphanesi/ GY262.

Değerlendirme:

Topkapı Sarayı Müzesi
TSMK-GY262 envanter
numaralı eser Mehmed
Şefik Bey’in yazdığı bir
Murakkaa’dır. H.1291
tarihinde yazdığı

Murakkaa 13 sahifeden oluşmaktadır. “Rabbiyessir” duasıyla başlayıp Hurûfat meşki ile devam etmektedir. Son sahifede ise “Sübhanke duası” ve “Salavât-ı Şerîfe” yazmaktadır.

Katalog No: 29

Resim No: 29

Metin: “Rabbiyessir”

“Hurûfat Meşki”

Ketebe: “Bende’i âli ‘abâ

Mehmed Şefik pür hatâ”

Tarih: H. 1291

Yazı Çeşidi: Sülüs,
Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine
siyah mürekkeple
yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY262.

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY262 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey’in yazdığı bir Murakkaa’dır. H.1291 tarihinde yazdığı Murakkaa 13 sahifeden oluşmaktadır. “Rabbiyessir” duasıyla başlayıp Hurûfat meşki ile devam etmektedir. Son sahifede ise “Sübhanek duası” ve “Salavât-ı Şerife” yazmaktadır. Her bir sahife üç satır Sülüs iki satır Nesih olmak üzere Kıt’a formunda yazılmıştır. Altın cetvel çekilen yazının koltuk kısımları tezyin edilmemiştir. Murakkaa’nın son sahifesinde Mehmed Şefik Bey’in imzası “Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ” şeklinde ve tarih koltuk kısmında yazılıdır.

Katalog No: 30

Resim No: 30

Metin: “Besmele” “İmâm-ı Bûsırî'nin Kasîdesi”

Ketebe: “Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ”

Tarih: H. 1293

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY263.

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY263 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey’in yazdığı bir Murakkaa’dır.

H.1293 tarihinde yazdığı Murakkaa 12 sahifeden oluşup “Besmele” ile başlayıp “İmâm-ı Bûsırî'nin Kasîdesi” yazmaktadır.

Katalog No: 31

Resim No: 31

Metin: “Besmele” “İmâm-ı Bûsırî'nin Kasîdesi”

Ketebe: “Bende'i âli 'abâ Mehmed Şefik pür hatâ”

Tarih: H. 1293

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY263.

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY263 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in

yazdığı bir Murakkaa'dır. H.1293 tarihinde yazdığı Murakkaa 12 sahifeden oluşup “Besmele” ile başlayıp “İmâm-ı Bûsırî'nin Kasîdesi” yazmaktadır. Her bir sahife iki satır Sülüs iki satır Nesih olmak üzere Kıt'a formunda yazılmıştır. Mehmed Şefik Bey'in bu Murakkaa'da Sülüs satırındaki harf yapıları olgunluğa erişmiştir fakat kalem keskinliği yer yer azalmıştır. Altın cetvel çekilen yazının koltuk kısımları tezyin edilmemiştir. Murakkaa'nın son sahifesinde Mehmed Şefik Bey'in imzası “Bende'i âli 'abâ Mehmed Şefik pür hatâ” ve tarih koltuk kısmına mail olarak yazılmıştır.

Katalog No: 32

Resim No: 32

Metin: “Salavat-ı Şerîfe”

Ketebe: “Eser-i hâme-i abdi âciz pür ma'siyet Mehmed Şefik ez telâmîz-i Mustafa İzzet”

Tarih: H. 1292

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/

GY265.

Değerlendirme: Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY265 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey’in yazdığı bir Murakkaa’dır. H.1292 tarihinde yazdığı Murakkaa 4 sahifeden oluşmaktadır. Son sahifenin son satırında ise “Salavat-ı Şerîfe” yazmaktadır.

Katalog No: 33

Resim No: 33

Metin: “Salavat-ı Şerîfe”

Ketebe: “Eser-i hâme-i abdi âciz pür ma'siyet Mehmed Şefik ez telâmîz-i Mustafa İzzet”

Tarih: H. 1292

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/ GY265.

Değerlendirme:

Topkapı Sarayı Müzesi TSMK-GY265 envanter numaralı eser Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa'dır. H.1292 tarihinde yazdığı Murakkaa 4 sahifeden oluşmaktadır. Son sahifenin son satırında ise “Salavat-ı Şerîfe” yazmaktadır. Her sahife iki satır Sülüs iki satır Nesih olmak üzere Kıt'a formunda yazılmıştır. Altın cetvel çekilen yazının koltuk kısımları tezyin edilmemiştir. Murakkaa'nın son sahifesinde Mehmed Şefik Bey'in imzası “Eser-i hâme-i abdi âciz pür ma'siyet Mehmed Şefik ez telâmîz-i Mustafa İzzet” şeklinde ve tarih yazının altında kayıtlıdır.

3.2.2. Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Koleksiyonu

Katalog No: 34

Resim No: 34

Metin: “ Sırr-ı aşkı duydu Yemlîhâ
olup lâl ü hamûş
Mekselînâ oldu hemrâz-ı mezâyâ-yı
sürüş

Bâde-i tevhidi Mislînâ'ya işrâb
etdiler

Bîtevakkuf içdi Mernûş ü Debernûş
Şâzenûş

Cur'a kalmışdı meğer câm-ı

Kefeşatyûş'dan

Kâselîs-i bezm olup Kıtmîr dahî

kalmadı boş.” Açıklama: “Konuşmayıp sustu da Yemlîha, aşk sırrını duydu.

Mekselînâ da onun melek hasletlerine sahip bir sırdaşı oldu.

Tevhid (Allah'ın birliğine iman) şarabını Mislînâ'ya içirdiler.

Mernûş, Debernûş ve Şâzenûş da onu teklifsiz içtiler.

Bir yudum kalmış olsa gerek Kefeşatayyûş'un kadehinden geriye.

Kıtmîr de meclisin çanak yalayıcısı oldu. O da kalmadı boş.”

Ketebe: Bende-i mücrimî âşık es-seyyid Mehmed Şefik

Tarih: H.1287

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Akşehir Müzesi- 728 (Eser Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'ne getirilmiştir.)

Değerlendirme: Nesih yazı zarâfetinde görünen altı satırlık Sülüs beyit satır istifi olarak Mehmed Şefik Bey tarafından yazılmıştır. Leke dağılımı ölçülü olan eserde harf yapıları Sülüs'e uygun ve birbirleriyle uyum içindedir. Hareke ve mühmel harfler eseri tamamlar niteliktedir. En son satırın altında imza ve tarih yazılıdır. Satır aralarına ve yazı çevresine altın cetvel çekilmiştir.

Katalog No: 35

Resim No: 35

Metin:

“Elhamdülillah Alâ
Küllü Hal - Her
halimiz için Allah'a
hamdolsun.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Akşehir Müzesi- 734 (Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'ne getirilmiştir.)

Değerlendirme: Celî Sülüs hattı ile yazılan duâ metninde tarih bulunmamaktadır. Güçlü harf yapısı ve leke dengesi açısından olgun ve keskin bir yazıdır. Şefik Bey bu yazının sonunda şimdiye kadar görmediğimiz bir imza istifi ile karşımıza çıkmaktadır. Bazı hattatlarımız yazı-resim istifi yapmışlardır ancak bunu imzada yapan yalnızca Şefik Bey olmuştur. Lam harfinin içerisine yerleşmiş olan imza resim görüntüsünün yanı sıra yazıyla bütünleşmiş olarak görülmektedir. Dokulu kâğıda siyah mürekkeple yazılan eseri çevreleyen kısma altın cetvel çekilmiştir.

3.2.3. Konya Mevlânâ Türbesi

Katalog No: 36

Resim No: 36

Metin: “ Kâlallâhu teâla
fî kitâbihilkerîm.
Vezeyyennâhâ
linnâzirîn(e).Vehafîznâhâ
min kulli şeytânin racîm.”

“Yüce Allah kitâbında

şöyle buyurmuştur: Ve onu, bakıp görenler için süsledik. Hem de onu her taşlanmış şeytandan koruduk.”⁵³

Ketebe: Nemekahû Seyyid Mehmed Şefik “Muallimü'l-hatti fî mûsika-i hümâyûn”

Tarih: H. 1273

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: Konya Mevlânâ Türbesi

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey'in Celî Sülûs hattı ile zerendûd olarak hazırladığı eser istif olarak son derece yoğun ve girift gözükmesine karşın oldukça seçkin ve okunaklıdır. Buda Celî yazıdaki kudretini göstermektedir. Şefik Bey'in ilk dönem yazılarından olmasına rağmen üslubunu gördüğümüz bir yazısıdır. “ Kâlallâhu teâla fî kitâbihilkerîm” ifadesi daha ince kalemle üst kısma yazmıştır. Bu yazının iki kenarına Rokoko tarzı bir tezyinat yapılmıştır. İmza satır olarak eserin altında yazılıdır. Şefik Bey imzasında “Muallimü'l-hatti fî mûsika-i hümâyûn” ibaresini kullanarak Mûsika-i Hümâyûn'da hat hocalığı yaptığını belirtmiştir. Altınla cetvel çekilen eserin çevresi Rokoko tarzında tezyin edilmiştir.

⁵³ Yazır, 262

Katalog No: 37

Resim No: 37

Metin: “Re'sül

ubûdiyyeti: Et-ta'zîmü

li emrillah ve'ş-şefkatü

alâ halkillâh”

“Kulluğun başı

Allah'ın emirlerine

uymak, yarattıklarına

şefkat göstermektir.”

Ketebe: Ketebehû

Şefik.

Tarih: H. 1282

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Konya Mevlânâ Türbesi

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey'in Celî Sülüs hattıyla yazdığı eser istif olarak çok girift olmamasına rağmen orta kısımda harfler biraz sıkışmıştır. Yazı Celî yazı karakterine göre biraz ince görünmektedir. Bu sebeple dikey harflerde uzun bir görünümdeydir. Fakat harf yapıları olgundur. “Re'sül ubûdiyyeti” ibaresi üst kısımda ince kalemle yazılmıştır. Şefik Bey'in istifli imzası “Kaf” harfinin çanak kısmında yazılıdır. Cetvel çekilen eserin alt ve üst kısmı sulu boya ile süslenmiştir.

Katalog No: 38

Resim No: 38

Metin: “Ekmelu’l-mü’minîne imânen ahsenuhüm hûlka(n).” Anlamı: “Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlâk bakımından en güzeli olandır.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H. 1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Konya Mevlânâ Türbesi

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey Celî Sülüs istifi olan bu eseri siyah mürekkeple yazmıştır. Harfler Celî karakterinde ve olgundur. İstif ölçülü olup serbest bir görünümde dir. Hareke ve tezyîni unsurlar yerinde kullanılmış ve istifi tamamlayıcı özelliktedir. İstif, “Kaf” harfine verilen keşideyle hareket kazanmıştır. Yazının kalemiyle yapılan hareke ile de denge sağlanmıştır. Şefik Bey “Kaf” harfinin iç kısmındaki boşluğa imzasını istifli olarak atmıştır. Tarih de bu harfin alt kısmında yer almıştır. Cetvel çekilen eserin kenarları sulu boya ile süslenmiştir.

Katalog No: 39

Resim No: 39

Metin: “Lekad
radiyallâhu ‘ani’l-
muminîne iz
yubâyi’üneke
tahte’ş-
şecerati” “Onlar,

ağacın altında sana biat ederlerken, kalblerindekini bildi de üzerlerine o sekineti indirdi.”⁵⁴

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H. 1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: Konya Mevlânâ Türbesi

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Celî Sülüs hattı ile yazdığı, zerendûd tekniğiyle hazırlanan eser dikdörtgen bir formdadır. Eserde harfler terkip ve tenasüp yönüyle ideal ölçülere ulaşmıştır. Âhenkli bir istif olan eser, Şefik Bey’in sanat kudretini ortaya koymuştur. Hareke ve tezyînî unsurlar yerinde olup, iki yerde de yuvarlak nokta kullanılmıştır. Estetik amaçla veya yer darlığını bertaraf etmek amacıyla kullanılmış olabilir. Şefik Bey istifli imzasını “Ra” harfinin ucuna yazmıştır. Tarih de yazının alt kısmında yer almıştır.

Altınla çekilen cetvelin köşelerinde yapılan kırılmayla geçme motifler meydana getirmiştir.

⁵⁴ Yazır, s. 512.

3.2.4. Galata Mevlevîhânesi Müzesi

Katalog No: 40

Resim No: 40

Metin: “Ya Hazret-i
Mevlânâ Kuddise
Sırruhu'l Âli.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1287

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs,
Sülûs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: Galata
Mevlevîhânesi Müzesi

Koleksiyonu- 263

Değerlendirme:

Mehmed Şefik Bey'in
daha önce h. 1286

tarihinde (Katalog 111) yazmış olduğu levha Zerendûd olarak hazırlanmıştır. Harf yapıları olarak Celî yazının özelliklerini tam olarak barındıran eser istif olarak da dengeyi ve güzelliği yakalamıştır. “Te” harfinin yanına istifli imza yazılmış, tarih de bu boşlukta yerini almıştır. Cetvel çekilen eserin dört köşesi Rokoko tarzında tezyin edilmiştir.

Katalog No: 41

Resim No: 41

Metin: “Yâ Hazreti Şeyh
Sultân Seyyid Abdülkadir
Geylânî Kuddise Sirruhu.”

Ketebe: Hâki pâyi evliyâ
Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1287

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs,
Sülûs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Galata

Mevlevîhânesi Müzesi Koleksiyonu-265.

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey bu eserinde evliyâ-i kiramdan bir zâtın ismini aşağıdan yukarı doğru Celî Sülûs hattı ile tasarlamıştır. İstif olarak yoğun görünen eser harf yapılarının olgunluğu ve ölçüsü ile birlikte uyumunda dengede olmasıyla estetik seviyeye ulaşan bir eser olmuştur. “Ayn” ve “Sin” harflerine verilen keşide istifin orta kısmında bir serbestlik sağlamıştır. Tezyînî unsurlara çok fazla ihtiyaç duyulmamıştır. Şefik Bey’in imzası ve tarih forma uygun şekilde yazının altında yer almıştır.

Katalog No: 42

Resim No: 42

Metin: “Mâşâallah lâ kuvvete illâ billâh”
“Allah’ın dediği olur. Ondan başka kuvvet ve kudret sahibi yoktur.”

Ketebe: Ketebehû Mehmed Şefik.

Tarih: H.1291

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Galata Mevlevîhânesi Müzesi Koleksiyonu-247

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey “Mâşâallah lâ kuvvete illâ billâh” ibaresini Celî Sülûs hattıyla yazmıştır. Harf yapılarındaki olgunluk ve istifdeki denge Hattat Şefik Bey’in sanatta kudretinin zirveye eriştiğini gösteren bir eserdir. Yazının çevresine çekilen altın cetvelle birlikte zarif bir tezyinat görülmektedir.

Katalog No: 43

Resim No: 43

Metin: “Fallâhu hayrun
hâfizâ(n) ve hüve
erhamu’r- râhimîn(e)”
“En hayırlı koruyucu
Allah’tır. Ve O merhamet
edenlerin en
merhametlisidir.”⁵⁵

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1306

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Galata Mevlevîhânesi Müzesi Koleksiyonu-241

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in h.1290 tarihinde (Katalog 146)
yazdığı Celî Sülüs yazının kalıbı kullanılarak üstübeç mürekkep ile hazırlanmıştır.

⁵⁵ Yazır, 242.

3.2.5. Kuveyt, Tarık Recep İslâm Yazısı Müzesi

Katalog No: 44

Resim No: 44

Metin: “Lâ ilâhe illallâhu
hüve rabbî ve rabbü'l-
âlemîn.”

“O Allah ki O’ndan başka
ilah yoktur ve âlemlerin
Rabbî’dir.”

Ketebe: ‘Abduhû Şefik.

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Kuveyt,
Tarık Recep İslâm Yazısı Müzesi

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Celî Sülüs hattı ile müsennâ olarak üç farklı kalemle yazdığı eserde kalem kalınlığı yukarı doğru azalmıştır. Üst kısımda “Alemîn” ibâresindeki “Elif” harfleri ortada kırılarak geçmeler yapmış, uç kısımda birleşmiş ve bir motif oluşturmuştur. Harflerin yazının bütünü ile âhenkli görünmesi, Şefik Bey’in bu eseri estetik açıdan zirvede olduğu dönemde yazdığını gösterir. Şefik Bey’in yazılarında sıkça gördüğümüz kesişen harflerden birinin diğerini delerek geçişini bu eserde de görmekteyiz. “Vav” harflerinin birleştiği boşluğa imza sağ ve sol tarafa da tarih yazılmıştır. Eserin üst köşelerine birer çiçek buketi yapılmıştır. İki cetvel arası tezyin edilen eser, geçme motiflerle yapılan bir süslemeyle çevrelenmiştir.

3.2.6. Mısır, İskenderiye Arap Yazısı Müzesi

Katalog No: 45

Resim No: 45

Metin:

“Muhammedun
beşerun lâ ke'l-
beşer

Bel hüve ke'l-
yâkûti beyne'l-
hacer” Anlamı:

“Hz. Muhammed
(s.a.v.) Efendimiz

bir beşerdir, lakin diğer insanlar gibi değildir. Taşların arasında yakut ne ise Allah Rasulü de insanlar arasında öyledir.

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1263

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Mısır, İskenderiye Arap Yazısı Müzesi

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey'in Celî Sülüs hattı ile yazdığı eser istif olarak seçkin bir görünümündedir. Bu eser Şefik Bey'in erken dönem yazılarından olması sebebiyle harfler karakter olarak tam olgunluğa erişememiştir. Satırlardaki meyil ve istifte denge yerindedir. Şefik Bey'in bu yazıdaki imza istifi de estetik olarak mükemmel imza istiflerine göre oldukça geri durumdadır. Eser cetvel çekilerek tamamlanmıştır.

Katalog No: 46

Resim No: 46

Metin:

“ Kâllâhu teâla
fi kitâbihilkerîm.

Lehü'l-Mülkü

ve Lehü'l-

Hamdu ve Huve

Alâ Kulli Şeyin Kadîr.” “Yüce Allah kitâbında şöyle buyurmuştur: Mülk onundur ve hamd ona mahsustur. O, her şeye kadirdir.”⁵⁶

Ketebe: Ketebehü Şefik.

Tarih: H.1291

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: Mısır, İskenderiye Arap Yazısı Müzesi

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Celî Sülüs hattı ile yazdığı bu levhası Zerendûd tekniği ile hazırlanmıştır. Celî Sülüs’le yazılan eser istif açısından farklı olup, seçkin görünmektedir. Celî yazının olgunluğu ve ihtişamı eserde ön plandadır. Fakat “Elif” harfleri Celî karakterine göre düz bir görünümde dir. Hareke ve tezyînî unsurlarla eserde boşluklar tamamlanmıştır. Mehmed Şefik Bey eserin sonunda “Dal” harfinin ucuna ince kalemle “Ve Huve Alâ Kulli Şeyin Kadîr” ibaresini istifli bir şekilde yazmıştır. Şefik Bey sol alt köşeye imza atmıştır. Harflerin altında tarih yer almıştır. Üstte “Kâlellâhu Teâlâ fi kitâbihi’l-Kerîm” yazılı kısım daha ince kalemle yazılmış güzel ve dengeli bir istiftir. Üst köşelere Rokoko tarzı çiçek buketleri yapılmıştır.

⁵⁶ Yazır, 561.

3.2.7. İstanbul Üniversitesi İbnülemin Hat Koleksiyonu

Katalog No: 47

Resim No: 47

Metin: “Lekad ekûmu makâmen lev yekûmu bihî. Erâ ve esme‘u mâ lev yesme‘u'l-fil. Lâ te'huznî bi-ekvâli'l-vuşâti ve lem ezneb [uznib] ve in kesurat ‘anni'l-ekâvîlu. Hattâ vada‘tu yemînî lâ

unâziruhû. Fî keffi zî neğamâtin kîlehû'l-kâlu. Le-zalle yur‘adu illâ en yekûne lehû. Mine'r-rasûli bi-iznillâhi tenvîlu.”

Ketebe: Sevvedehû Mehmed Şefik.

Tarih: 1283

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi İbnülemin Hat Koleksiyonu

Değerlendirme: Şefik Bey iki satır Sülüs, iki satır Nesih yazıyı kıt'a şeklinde yazmıştır. Üstteki Sülüs satırın son kelimesi olan “Fîl” Sülüs kaleminden daha ince bir kalem ve Nesih hattı ile yazılmıştır. Alttaki Sülüs satırın son kelimesi “Tenvîlu” ise satırın altına yine ince kalemle, Nesih yazı ile yazılmıştır. Sülüs satırlarda yazıda eksilmeler görülmektedir. Sol koltukta imza ve tarih yer almıştır. Durak tezyînatı yapılmış, altın cetvel çekilmiştir. Koltuklarda mavi zemin üzerinde çiçek ve yaprak desenlerinden oluşan bir süsleme yapılmıştır.

Kataloğumuzdaki eser Ayşe Doğan'ın “İbnülemin Hat Koleksiyonundaki Sülüs-Nesih Kıt'aların İçerik Ve Sanat Yönünden İncelenmesi” isimli tezinden alınmıştır.

Katalog No: 48

Resim No: 48

Metin: “İnnehû
min Süleymâne
ve innehû
Bismillâhi’r-
rahmânirrahîm.

Kâle Rasûlullâhi
sallallâhu ‘aleyhi
ve sellem.

Unzile’l-Kur’ânu

‘alâ seb’ati ahrufin. Li-küllü âyetin minhâ zahrun ve batnun ve li-küllü haddin matla’un. Kâle Rasûlullâhi sallallâhu ‘aleyhi ve sellem. El- mâhiru fi’l-Kur’âni me‘a’s-seferâti’l-kirâmi ve’l-berarati. Ve’llezi yekrau’l-Kur’âne ve yeteta‘te‘u fihi ve huve şâkkun lehu ecrâni.”

Ketebe: Sevvedehû Mehmed Şefik es-Seyfi ğafera’llâhu lehû.

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi İbnülemin Hat Koleksiyonu

Değerlendirme: Şefik Bey’in yazdığı kıt’a keşîdeli Sülüs Besmele ve dört satır Nesih’ten oluşmaktadır. Besmele’nin keşîdesinin üstünde “İnnehû min Süleymâne ve innehû” ibâresi Nesih hattıyla yazılmıştır. Besmele keşîdesinin üstündeki yazının çevresine yoğun bir süsleme yapılmıştır. Nesih hattıyla yazılan satırlarda hadis-i şerif yazılıdır. Kenarlarında bulunan koltuk kısımlara çiçek buketleri yapılmıştır. İki yazı arasına ve çevresine altın cetvel çekilmiş ve cetvelin dış kısmı halkârla tezyîn edilmiştir.

Kataloğumuzdaki eser Ayşe Doğan’ın “İbnülemin Hat Koleksiyonundaki Sülüs-Nesih Kıt’aların İçerik Ve Sanat Yönünden İncelenmesi” isimli tezinden alınmıştır.

3.2.8. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Koleksiyonu

Katalog No: 49

Resim No: 49

Metin: “Men miskîn-râ ma’şûk-ı

Men mest-i muhabbet kerd

Misâl-i merdüm-i mecnûn

Meşhur-ı melâmet kerd”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1296

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: İBB Atatürk Kitaplığı Hüsni Hat koleksiyonu 722.

Değerlendirme: Sülüs hattıyla yazılan bu Farsça beyit Şefik Bey’in sıra dışı tasarımlarından biri olup ağaç formundadır. Katalog 90’ deki eserle aynı formda olup aynı ibare yazılmıştır, fakat harflerde bazı değişiklikler vardır. Şefik Bey diğer istifin üst bölümünde harfleri Mürsel olarak yazdığı için daha derli toplu görünmektedir. Bu eser ise Mukavver harflerden oluşması sebebiyle daha geniş bir görünüm sunmaktadır. Eserin merkezine “Mim” harfini alarak “melâmet kerd” ibâresini ağacın gövdesi olarak diğer ibârelerde ağaç dalları formunda yazılmıştır. Dal arasında “Lam” harfinin altında Şefik Bey’in imzası bulunmaktadır.

Yazının dört köşesi Rokoko tarzı süslemeyle tezyin edilmiştir. Alt köşeler kare şeklinde olup koltuk görünümündedir. Yukarısı ise daha yumuşak bir hatla tezyin edilerek ağacın formu ortaya çıkmıştır. Yazının çevresine iki sıra cetvel çekilip arasına mavi zemin üzerine küçük yapraklar yapılmıştır. Rokoko tarzı ile yapılan süslemeyle eser tamamlanmıştır.

Katalog No: 50

Resim No: 50

Metin: “Allah celle celâluhu, Ali, Fâtıma,
Amân Yâ Ali, Ehl-i Kehfin kad necâ
Kıtmîruhum Fe keyfe lâ yencû ğaden kelbu
Aliyyi

Anlamı: Ehl-i Kehf'in Kıtmîr-i
kurtulduğuna göre, yarım Ali'nin köpeği
nasıl kurtulmaz.

Ketebe: Abdühü Mehmed Şefik.

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Hüsn-i Hat
Koleksiyonu 3543.

Değerlendirme: Hattat Şefik Bey'in Celî Sülüs ve Sülüs'le yazdığı bir tekke
levhasıdır. Levha baskı olduğu için epeyce solmuş birçok yazı ve resim
görülememektedir. Herhangi bir tarih yoktur. Üst tarafta Bektâşî Tâc-ı Şerîf'i altta
ise Zülfikâr resmedilmiştir.

3.2.9. İstanbul, Fatih Camii

Katalog No: 51

Resim No: 51

Metin: “Kalellâhu Teâlâ Ve mâ erselnâke illâ mubeşşiran ve nezîrâ(n).” “Allah-u Teâlâ Hazretleri şöyle buyurdu: Hâlbuki biz seni, ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik.”⁵⁷

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1273

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: İstanbul Fatih Camii.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Celî Sülüs istifi olan eser Zerendûd olarak hazırlanmıştır. Harfler Celî karakterinde ve olgundur. İstif ölçülü olup serbest bir görünümde. Hareke ve tezyîni unsurlar yerinde kullanılmış ve istifi tamamlayıcı özelliktedir. Yazının alt kısmında “Mim” harfinin altındaki boşluğa imza koyulmuştur. Tarih de yazının alt kısmında yer almıştır. Yazının üstünde orta kısma “Kalellâhu Teâlâ” ibaresi Sülüs hattıyla yazılmıştır. Bu yazının iki tarafına Rokoko tarzı çiçek buketleri yapılmıştır. Yazının çevresine cetvel çekilip kenarı yine Rokoko tarzı ile süslenerek eser tamamlanmıştır.

⁵⁷ Yazır, 364.

3.3.10. Kadıköy III. Selim (İskele) Camii

Katalog No: 52

Resim No: 52

Metin: “ Rahmetullâhi
veberakâtuhu ‘aleyküm
ehle'l-beyti innehu
hamîdun mecîd(un).”

Anlamı:

“Ey İbrahim ailesi, üzerinizde Allah’ın rahmeti ve bereketi var. Şüphe yok ki O Hamîd’dir, Mecîd’dir.”⁵⁸

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: İstanbul Kadıköy İskele Camii.

Değerlendirme: Zerendûd usulü hazırlanan Celî Sülüs levhada imza ve tarih yoktur. Fakat kaynaklarda bu eserin Şefik Bey’e ait olduğu belirtilmiştir. Üslup ve yazı karakterine bakılarak Mehmed Şefik Bey’in eseri olduğu doğrulanmaktadır. Bu eser, Hattat Mehmed Şefik Bey’in Sultan Abdülmecid Türbesi içinde bulunan levhalarından biriyle aynıdır (Katalog 70). Harfler, Celî Sülüs karakterine uygun ve istif olarak dengeli bir dağılım görmekteyiz. Hareke ve tezyînî unsurlar kullanılarak istif tamamlanmıştır. Rokoko tarzı süsleme ile tezyîn edilmiştir.

⁵⁸ Yazır, 229.

3.2.11. İstanbul Yavuz Selim Camii

Katalog No: 53

Resim No: 53

Metin: “Allah Cellecelâlühü”

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: İstanbul Yavuz Selim Camii

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in Yavuz Selim Cami’nde bulunan “Cami Takımı” levhalarından İsmi Celâl’in yazılı olduğu levhadır. Celî Sülüs hattıyla yazdığı Zerendûd levha h. 1285 tarihlidir.

Katalog No: 54

Resim No: 54

Metin: “Muhammed Aleyhisselâm”

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: İstanbul Yavuz Selim Camii

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in Yavuz Selim Cami’nde bulunan “Cami Takımı” levhalarından İsmi Nebi’nin yazılı olduğu levhadır. Celî Sülüs hattıyla yazdığı Zerendûd levha h. 1285 tarihlidir.

Katalog No: 55

Resim No: 55

Metin: “Ebûbekir Sıddîk Radıyallâhu anh”

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: İstanbul Yavuz Selim Camii

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in Yavuz Selim Cami’nde bulunan “Cami Takımı” levhalarından “Hz. Ebûbekir” isminin yazılı olduğu levhadır. Celî Sülüs hattıyla yazdığı Zerendûd levha h. 1285 tarihlidir.

Katalog No: 56

Resim No: 56

Metin: “Ömerü’l-Fâruk Radıyallâhu Teâlâ anh”

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: İstanbul Yavuz Selim Camii

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in Yavuz Selim Cami’nde bulunan “Cami Takımı” levhalarından “Hz. Ömer” isminin yazılı olduğu levhadır. Celî Sülüs hattıyla yazdığı Zerendûd levha h. 1285 tarihlidir.

Katalog No: 57

Resim No: 57

Metin: “Osmân Radıyallâhu anh”

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: İstanbul Yavuz Selim Camii

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik

Bey’in Yavuz Selim Cami’nde bulunan “Cami Takımı” levhalarından “Hz. Osman” isminin yazılı olduğu levhadır. Celî Sülüs hattıyla yazdığı Zerendûd levha h. 1285 tarihlidir.

Katalog No: 58

Resim No: 58

Metin: “Ali Radıyallâhu anh”

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: İstanbul Yavuz Selim Camii

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik

Bey’in Yavuz Selim Cami’nde bulunan “Cami Takımı” levhalarından “Hz. Ali” isminin yazılı olduğu levhadır. Celî Sülüs hattıyla yazdığı Zerendûd levha h. 1285 tarihlidir.

Katalog No: 59

Resim No: 59

Metin: “Hasan Radiyallâhu anh”

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: İstanbul Yavuz Selim Camii

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik

Bey’in Yavuz Selim Cami’nde bulunan “Cami Takımı” levhalarından “Hz. Hasan” isminin yazılı olduğu levhadır. Celî Sülüs hattıyla yazdığı Zerendûd levha h. 1285 tarihlidir.

Katalog No: 60

Resim No: 60

Metin: “Hüseyin Radiyallâhu anh”

Ketebe: “Ketebehû Şefik 1285”

Tarih: H.1285

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: İstanbul Yavuz Selim Camii

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in Yavuz Selim Cami’nde bulunan “Cami Takımı” levhalarından “Hz. Hüseyin” isminin yazılı olduğu levhadır. Celî Sülüs hattıyla yazdığı Zerendûd levha h. 1285 tarihlidir. Hattat Mehmed Şefik Bey’in istifli imzası ve tarih bu levhanın altında yer almaktadır.

3.2.12. İstanbul, Kılıç Ali Paşa Camii

Katalog No: 61

Resim No: 61

Metin:“Tehassantu
bizi'l-mülkî
ve'lmelekûti
va'tesemtü bi zi'l-
izzeti ve'l-azameti

ve'l-kibriyâi ve'l-ceberûti ve tevekkeltü 'ale'l-hayyillezi lâ yenâmu velâ yemût sübbûhun Kuddüsün rabbünâ ve rabbü'l-melâiketi ve'r-rûh Allahü Rabbî lâ şerike leh.” “Mülkün ve melekûtun sahibine sığındım, izzet, azamet, Kibriya ve ceberutun sahibi olan Allah'a itisam ettim, sımsıkı sarıldım. Ve O Allah'a tevekkül ettim ki ona ne uyuklama ne de ölüm gelir. Tesbih ve takdis ederim. O Allah'ı ki hem bizim hem de bütün meleklerin ve ruhun rabbidir. Allah benim rabbimdir onun şeriki ve ortağı yoktur.”

Ketebe: Ketebehû Mehmed Şefik muallimü'l-hatti fi mûsika-i hümâyûn-ı hâssa-i şâhâne.

Tarih: H.1287

Yazı Çeşidi: Celî Dîvânî.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: İstanbul, Kılıç Ali Paşa Camii.

Değerlendirme: Şefik Bey'in Celî Dîvânî hattıyla yazdığı eser Kılıç Ali Paşa Cami'nde bulunmaktadır. Eser klâsik Celî Dîvânî istifle yazılmıştır. Şefik Bey, Celî Sülûs yazıyı daha çok yazmasına rağmen, Celî Dîvânî yazıda da mahâretini göstermiştir. Harfler son derece seçkin olarak görünen eserde harf yapıları Celî Dîvânî yazı özelliğindedir. Hareke ve tezyînî unsurların çok kullanılması Celî Dîvânî yazının özelliklerindedir. Şefik Bey'de bu durumu dikkate alarak hareke ve tezyînî unsurları kullanarak olgun ve güzel bir yazı ortaya çıkarmıştır. İmzasını da aynı formun küçüğü olarak istifli bir şekilde yazmıştır. Tarih yazının altına yazılmıştır. Cetvel çekilen eser çerçvelidir.

Hattat Mehmed Şefik Bey, h. 1275 tarihinde (Katalog 65) bu eseri daha büyük ebatta yazmış olup, Bursa Ulucami'nde levha olarak ziyarete açık vaziyettedir.

3.2.13. Bâlâ Süleyman Ağa Camii

Katalog No: 62

Resim No: 62

Metin: “Kâlellâhü Teâlâ
fi kitâbihi'l-Kerîm:
Velevlâ iz dehalte
cenneteke kulte mâ
şâallâhu lâ kuvvete illâ
billâh (i) Sadaka'llâhül-
'azîm.”

“Yüce Allah kitâbında şöyle buyurmuştur: Eğer beni malca ve evlatça kendinden az görüyorsa, bağına girdiğin vakit: “Maşallah, Allah’tan başka hiçbir kuvvet yoktur” dese idin olmaz mıydı?”⁵⁹

Ketebe: ‘Abduhü Şefik.

Tarih: H.128?

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: Bâlâ Süleyman Ağa Camii.

Değerlendirme: Bu eser Bâlâ Süleyman Ağa Camii’nde iken daha sonraları koruma amaçlı olarak İstanbul, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi’ne kaldırılmıştır. Şefik Bey’in bu levhası Zerendûd tekniği ile hazırlanmıştır. Celî Sülüs’le yazılan eser istif açısından yoğun olmasına rağmen seçkin görünmektedir. Celî yazının olgunluğu ve ihtişamı eserde ön plandadır. Hareke ve tezyînî unsurlarla eserde boşluklar tamamlanmıştır. Şefik Bey eserin sonundaki boş kısma “Sadaka’llâhül-‘azîm” ibâresini, en alt kısma da imza atmıştır. Harflerin altında tarih yer alır. Üstte “Kâlellâhü Teâlâ fi kitâbihi'l-Kerîm” yazılı kısım daha ince kalemle yazılmış güzel ve dengeli bir istiftir. Üst köşelere Rokoko tarzı çiçek buketleri yapılmıştır. Altın cetvelden sonra Rokoko tarzı bir süsleme ile tamamlanmıştır.

⁵⁹ Yazır, 297.

Katalog No: 63

Resim No: 63

Metin: “Kâlellâhü Teâlâ fi kitâbihi'l-Kerîm: Efemen şerahallâhu sadrahu li'l-islâmi fehuve ‘alâ nûrin min rabbihi.”

“Yüce Allah kitâbında

şöyle buyurmuştur: Allah, kimin bağırını İslâm’a açmış ise işte o, Rabbinden bir nur üzerinde değil midir?”⁶⁰

Ketebe: Mehmed Şefik.

Tarih: H.1281

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: Bâlâ Süleyman Ağa Camii.

Değerlendirme: Zerendûd tekniği ile hazırlanan Şefik Bey’in bu levhası Bâlâ Süleyman Ağa Camii’nde iken daha sonraları koruma amaçlı olarak İstanbul, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi’ne kaldırılmıştır. Celî Sülüs’le yazılan eser istif açısından yoğun olmasına rağmen seçkin görünmektedir. Celî yazının olgunluğu ve ihtişamı eserde ön plandadır. Hareke ve tezyînî unsurlarla eserde boşluklar tamamlanmıştır. Şefik Bey eserin altında harf boşluğuna imza ve tarih yazmıştır. Üstte “Kâlellâhü Teâlâ fi kitâbihi'l-Kerîm” yazılı kısım daha ince kalemle yazılmış güzel ve dengeli bir istiftir. Üst köşelere Rokoko tarzı çiçek buketleri yapılmıştır. Altın cetvelden sonra Rokoko tarzı bir süsleme ile tamamlanmıştır.

⁶⁰ Yazır, 460.

3.2.14. Bursa Ulucami

Katalog No: 64

Resim No: 64

Metin: “Allahü
veliyyüt-tevfik”

Ketebehû Şefik

Anlamı:

“Yardım ve

başarı Allah’tandır.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1275

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: Bursa Ulucami

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in Celî Sülüs hattı ile yazdığı eser zerendûd olarak hazırlanmıştır. Hattatların sıkça yazdığı bu ifade Şefik Bey tarafından oldukça güzel bir şekilde yazılmıştır. Celî yazının olgunluğu ve ihtişamı eserde ön plandadır. Hareke ve tezyînî unsurlarla eserde boşluklar tamamlanmıştır. Şefik Bey eserin altına imza ve tarih yazmıştır. Rokoko tarzı yapılan tezyinatla eser çevrelenmiştir.

Katalog No: 65

Resim No: 65

Metin:

“ Tehassantu
bizi'l- mülkî ve'l-
melekûti
va'tesemtü bi zi'l-

izzeti ve'l-azameti ve'l-kibriyâi ve'l-ceberûti ve tevekkeltü 'ale'l-hayyillezi lâ yenâmu velâ yemût sübbûhun Kuddüsün rabbünâ ve rabbü'l-melâiketi ve'r-rûh Allahü Rabbî lâ şerike leh” “Ketebehü Şefik”

Anlamı: “Mülkün ve melekûtun sahibine sığındım, izzet, azamet, Kibriya ve ceberutun sahibi olan Allah’a itisam ettim, sımsıkı sarıldım. Ve O Allah’a tevekkül ettim ki ona ne uyuklama ne de ölüm gelir. Tesbih ve takdis ederim. O Allah’ı ki hem bizim hem de bütün meleklerin ve ruhun rabbidir. Allah benim rabbimdir onun şeriki ve ortağı yoktur.”

Ketebe: Ketebehü Şefik.

Tarih: H.1275

Yazı Çeşidi: Celî Dîvânî.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: Bursa Ulucami

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Celî Dîvânî hattıyla yazdığı eserin küçüğü Kılıç Ali Paşa Cami’nde (Katalog 61) bulunmaktadır. Eser klâsik Celî Dîvânî istifle yazılmıştır. Şefik Bey, Celî Sülüs yazıyı daha çok yazmasına rağmen, Celî Dîvânî yazıda da mahâretini göstermiştir. Harfler son derece seçkin olarak görünen eserde harf yapıları Celî Dîvânî yazı özelliğindedir. Hareke ve tezyînî unsurların çok kullanılması Celî Dîvânî yazının özelliklerindedir. Şefik Bey’de bu durumu dikkate alarak hareke ve tezyînî unsurları kullanarak olgun ve güzel bir yazı ortaya çıkarmıştır. İmzasını istifli bir şekilde eserin alt köşesine yazmıştır. Tarih yazının altına yazılmıştır. Çevresine Rokoko tarzı süslenen eser çerçvelidir.

Katalog No: 66

Resim No: 66

Metin: “ Yâ
camia'l-kebîr ve
yâ mecmea'l-kîbar,

Tûbâ limen yezûruke fi'l-leylî ve'n-nehâr”

Anlamı: “Ey Ulucami! Ey büyüklerin toplandığı yer Seni gece gündüz ziyaret edenlere olsun müjdeler.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1277

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: Bursa Ulucami.

Değerlendirme: Muhammed Üftade Hazretleri'nin Bursa Ulucami için yazmış olduğu bu beyit, Mehmed Şefik Bey'in Celî Sülüs istifi olup zerendûd olarak hazırlanmıştır. Yazıda yatay ve dikey harfler birbirleri ile uyum ve düzeni sağlamışlardır. Üst satırda “yâ mecmea” ibâresinin yazılı olduğu kısım biraz yoğun görünmekte fakat yazının tamamı leke dengesi olarak yerindedir. Alt köşede imza bulunmaktadır. İki bölüm şeklinde olan yazıya altın cetvel çekilmiş ve Rokoko tarzında tezyin edilmiştir. Çerçevenerek Bursa Ulucami'ne asılmıştır.

3.2.15. Bursa, Emir Sultan Camii

Katalog No: 67

Resim No: 67

Metin: “Ve hüve ‘alâ külli şeyin kadîr(un).”

“O, her şeye kâdirdir.”⁶¹

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1289

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Bursa, Emir Sultan Camii.

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in Celî

Sülüs’le yazdığı eserlerden olan bu levhanın yazıldığı tarihe bakarak yazıda kemal dönemlerine denk geldiği düşünülebilir. Eser harflerdeki olgunluk ve uyumun dengeli istifle birleşmesiyle mükemmel bir görünüme ulaşmıştır. “Lam” harfine birleşen “Kef” harfinin “Boru kef” olarak yazılmasıyla, yukarı kısımdaki “Yâ-yı Ma’kûs” un keşidesi istifte dengeyi sağlamak için birlikte kullanılmış olabilir. Hareke, tezyînî unsurlar ve alt köşelerde yer alan imza ve tarih ile birlikte eserde bütünlük sağlanmıştır. Yazının dört köşesinde çiçek buketleri yapıp çevresi tezyin edilmiştir.

⁶¹ Yazır, 561.

3.4.16. Bursa, Murad Hüdâvendigâr Camii

Katalog No: 68

Resim No: 68

Metin: “Kul küllün ya’melü ‘alâ şâkiletihi ferabbüküm a’lemü bimen hüve ehdâ sebîlâ”,

Anlamı: “ De ki: “Herkes kendi şekline (hüviyetine, karakterine) göre amel eder.”

Öyleyse kimin daha çok hidayet yolunda olduğunu en iyi Rabbiniz bilir.”

Ketebe: Ketebehü Şefik.

Tarih: H.1281

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: Bursa Murad Hüdâvendigâr Camii.

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in yazdığı bu eser Bursa Ulucami’nin mihrap nişinde bulunan Celî Sülüs müsennâ yazı ile aynıdır. Bir âyet-i kerîmenin Celî Sülüs olarak damla formunda istiflendiği eserde Mehmed Şefik Bey’in sanat kudretini görmekteyiz. Olgunlaşmış harfler istifte bütünlük oluşturmuştur. Harf geçmeleri özellikle orta kısımda fazlaca görülmektedir. Tarih ve imza yazının altında istif formuna uygun bir şekilde yazılmıştır. Üst köşelere çiçek buketi yapılmıştır. Cetvel çekilerek çevresi Rokoko tarzında tezyîn edilmiştir.

3.2.17. İstanbul, Sultan Abdülmecid Türbesi

Katalog No: 69

Resim No: 69

Metin: “ Kâlellâhü
Teâlâ velimen hâfe
makâme rabbihi
cennetân.”

Meâli: “Rabbinin
makamından korkan kimseye iki cennet vardır.”⁶²

Ketebe:-

Tarih:-

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: İstanbul, Sultan Abdülmecid Türbesi

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Sultan Abdülmecid Türbesi içinde bulunan bu levhada Rahmân sûresinin 46.âyeti yazılıdır. Celî Sülüs’le siyah zemin üzerine Zerendûd tekniği ile yazılmıştır. Yazının çevresi Rokoko süsleme ile tezyîn edilmiştir.⁶³

⁶² Yazır, 532.

⁶³ Sultan Abdülmecid Türbesi’ni ziyaret ettiğimiz esnada türbe restorasyonda olması sebebiyle Mehmet Şefik Bey’in yazılarının fotoğrafı çekilememiştir. Bu sebeple levha fotoğrafları Doç. Dr. Süleyman Berk arşivinden temin edilmiştir.

Katalog No: 70

Resim No: 70

Metin:

“Rahmetullâhi
veberakâtuhu

‘aleyküm ehle-

lbeyt(i) innehu Hamîdun Mecîd(un).” Meâli: “Ey İbrahim ailesi, üzerinizde Allah’ın rahmeti ve bereketi var. Şüphe yok ki O hamîddir, mecîddir.”⁶⁴

Ketebe:-

Tarih:-

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: İstanbul, Sultan Abdülmecid Türbesi

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Sultan Abdülmecid Türbesi içinde bulunan bu levhada Hûd sûresinin 73. âyeti yazılıdır. Celî Sülüs’le siyah zemin üzerine Zerendûd tekniği ile yazılmıştır. Yazının çevresi Rokoko süsleme ile tezyîn edilmiştir.

Şefik Bey’in Kadıköy İskele Cami’nde asılı olan (Katalog 52) levha ile aynı levha olup, camideki türbede asılı bulunan levhaya göre çok iyi durumdadır. Fakat bu levhada imza ve tarih yoktur, kaynaklarda Şefik Bey’e ait olduğu belirtilmiştir.

⁶⁴ Yazır, 229.

Katalog No: 71

Resim No: 71

Metin: “ Kâle lâ
tesrîbe‘aleykumu-
lyevm(e)
yağfirullâhu lekum

vehuve erhamu'r-râhimîn(e).” Meâli: “Yusuf dedi: “Bugün size bir azarlama ve ayıplama yok. Allah sizi mağfiretiyle bağışlasın. O, merhamet edenlerin en merhametlisidir.”⁶⁵

Ketebe:-

Tarih:-

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: İstanbul, Sultan Abdülmecid Türbesi

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey'in Sultan Abdülmecid Türbesi içinde bulunan bu levhada Yusuf sûresinin 92. âyeti yazılıdır. Celî Sülüs'le siyah zemin üzerine Zerendûd tekniği ile yazılmıştır. Yazının çevresi Rokoko süsleme ile tezyîn edilmiştir.

⁶⁵ Yazır, 245.

Katalog No: 73

Resim No: 73

Metin: “Kâlellâhü
Teâlâ ‘asâ en
yeb’aseke rabbuke
makâmen
mahmûdâ(n).”

Meâli: “ Rabbinin seni bir makam-ı mahmud-a göndermesi yakındır. ⁶⁷

Ketebe:-

Tarih:-

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: İstanbul, Sultan Abdülmecid Türbesi

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Sultan Abdülmecid Türbesi içinde bulunan bu levhada İsra sûresinin 79. âyeti yazılıdır. Celî Sülüs’le siyah zemin üzerine Zerendûd tekniği ile yazılmıştır. Yazının çevresi Rokoko süsleme ile tezyîn edilmiştir.

⁶⁷ Yazır, 289.

Katalog No: 74

Resim No: 74

Metin: “Kâle-n
Nebiyü aleyhi’s-
selâm men kâne
âhiru kelâmihî lâ
ilâhe illâ-İlâh

dehale'l-cennete.” Anlamı: “Her kimin son sözü “Lâ ilâhe illâ-İlâh” olursa cennete girer.”

Ketebe:-

Tarih:-

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: İstanbul, Sultan Abdülmecid Türbesi

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in yazdığı ve Sultan Abdülmecid Türbesi içinde asılı bulunan bu levhada Hadîs-i şerîf yazılıdır. Celî Sülüs’le siyah zemin üzerine Zerendûd tekniği ile yazılmıştır. Yazının çevresi Rokoko süsleme ile tezyîn edilmiştir.

Katalog No: 75

Resim No: 75

Metin:

“Errâhimûne
yerhamhümürra
hmân irhamû
men fi'l-ardi

yerhamüküm men fi's-semâi.” Anlamı: “Merhamet edenlere Allâh da merhamet eder”. Yeryüzündekilere merhamet edin ki gökyüzündekiler de size merhamet etsin.”

Ketebe:-

Tarih:-

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: İstanbul, Sultan Abdülmecid Türbesi

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey'in Sultan Abdülmecid Türbesi içinde asılı bulunan bu levhada Hadîs-i şerîf yazılıdır. Celî Sülüs'le siyah zemin üzerine Zerendûd tekniği ile yazılmıştır. Yazının çevresi Rokoko süsleme ile tezyîn edilmiştir.

Katalog No: 76

Resim No: 76

Metin: “ Kullu
men ‘aleyhâ
fânin ve yebkâ
vechu rabbike
zû'l-celâli vel-

ikrâmi.” Meâli: “ Yeryüzündekilerin hepsi fânidir. Celâl ve ikrâm sahibi Rabbinin yüzü (zâtı) bâkidir.”⁶⁸

Ketebe:-

Tarih:-

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: İstanbul, Sultan Abdülmecid Türbesi

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Sultan Abdülmecid Türbesi içinde asılı bulunan bu levhada, Rahmân sûresinin 26-27. âyeti yazılıdır. Celî Sülüs’le siyah zemin üzerine Zerendûd tekniği ile yazılmıştır. Yazının çevresi Rokoko süsleme ile tezyîn edilmiştir.

Mehmed Şefik Bey’in Sultan Abdülmecid Türbesi’nde sekiz adet levhası bulunmaktadır. Bunlar özellik olarak benzer olup sadece yazılan ibâreler farklıdır. Celî Sülüs yazılar siyah zemin üzerine Zerendûd tekniğiyle hazırlanmıştır. Yazı kenarları Rokoko tarzı altın veya yaldız ile tezyîn edilmiştir. Bu yazılarda harfler yapı olarak düzgün görünse de harflerde yer yer kalınlaşmalar ya da incelmeler olmuştur. Bazı harflerde ise eksilmeler görülmektedir. İstif olarak dengeli ve ölçülü görünen yazılar hareke ve tezyînî unsurlar olarak da ölçülüdür. Maalesef, yazılar 2000 yılında yapılan restorasyonda sanat vasfını taşımaktan uzaklaşmıştır. Levha üzerinde yapılan restorasyonda harf yapılarının estetik özelliği kalmamıştır.⁶⁹

⁶⁸ Yazır, 531.

⁶⁹ Bu bilgi, Süleyman Berk tarafından aktarılmıştır.

3.2.18. Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi

Katalog No: 77

Resim No: 77

Metin: “Yâ Hazreti Sehl bin Abdullâh et-Tüsterî”

Ketebe: Hâki pâyi evliyâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1285

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi 14282/ 1246

Değerlendirme: Şefik Bey bu

eserinde evliyâ-i kiramdan bir zâtın ismini aşağıdan yukarı doğru Celî Sülûs hattı ile tasarlamıştır. Kahverengi tonuna yakın bir kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır. İstif olarak sade ve serbest görünen eserde harfler tenasüb olarak estetik seviyeye ulaşmıştır. “Ayn” ve “Ya” harflerine keşîde verilmiştir. Tezyînî unsurlara çok fazla ihtiyaç duyulmamıştır. Altın cetvel çekilerek arası tezyîn edilmiştir. Cetvelin sonrası Rokoko tarzında tezyin edilmiştir.

Katalog No: 78

Resim No: 78

Metin

“Velevlâ iz
dehalte cenneteke
kulte mâ şâallâhu
lâ kuvvete illâ

billâh (i) Sadaka’llâhül-‘azîm.”

“Eğer beni malca ve evlatça kendinden az görüyorsa, bağına girdiğin vakit:

“Maşallah, Allah’tan başka hiçbir kuvvet yoktur” dese idin olmaz mıydı?”⁷⁰

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih:-

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi 14205/ 1188

Değerlendirme: Mehmed Şefik Celî Sülüs’le yazılan eser istif açısından yoğun olmasına rağmen seçkin görünmektedir. Celî yazının olgunluğu ve ihtişamı eserde ön plandadır. Hareke ve tezyînî unsurlarla eserde boşluklar tamamlanmıştır. Şefik Bey en alt kısma imza atmıştır. Üst köşelere Rokoko tarzı çiçek buketleri yapılmıştır. Altın cetvelden sonra Rokoko tarzı bir süsleme ile tamamlanmıştır.

Mehmed Şefik Bey’in daha önce yazdığı ve Bâlâ Süleyman Ağa Camii’nde iken daha sonraları koruma amaçlı olarak İstanbul, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi’ne kaldırılan eserle (Katalog 62) aynı olup bu eserde tarih yoktur.

⁷⁰ Yazır, 297.

Katalog No: 79

Resim No: 79

Metin: “Rabbi yessir
velâ tuassir Rabbi
temmim bi'l-hayr”
“Rabbim işimi
kolaylaştır,
güçleştirme, Rabbim
bu işi hayırla
tamamla.” Müfredât
meşki.

Ketebe: “Bende’i âli
‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ”

Tarih: H. 1295

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi 14277/ 1247

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Sülüs Nesih hattıyla yazdığı eser “Rabbi yessir” duasıyla başlayan müfredat meşkidir. Sülüs ve Nesih harflerinde yazılı olduğu sahifede Küçük çiçek ve yapraklarla tezyin edilmiştir. İki sıra altın cetvel çekilerek arası tezyin edilmiştir.

Katalog No: 80

Resim No: 80

Metin: “Aman mürüvvet Yâ seyyidel evvelîn vel ahirîn”

“Aman lafzı senin ism-i şerifinle müsavidir

Ketebe: Bende-i mücrim-i âşık es-seyyid Mehmed Şefik

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi 14321/ 1192

Değerlendirme: Şefik Bey Celî Sülüs hattıyla Armudî form olarak tasarladığı eserde iki farklı

kalem kullanmıştır. “ Aman Mürüvvet” ibâresi iri kalemle yazılmış Celî yazıda ölçü ve istif bakımından güçlü bir görünümde dir. yazı en ince kalemle yazılıp satır istifli olarak tasarlanmıştır. İstifli imza formun alt kısmını çevreleyen hilâl şeklinde yer almıştır. Tarihte imzanın iki yanına atılmıştır. Eserin iki yanından aşağıya sarkan yaprakların içine de birer tasarım yerleştirilmiş “Yâ seyyide’l-evvelîne ve’l-âhirîn” ibâresi yazılarak Armudî form bu şekilde tamamlanmıştır. Eserin dört köşesinde ve üst kısmında çiçek buketleri vardır.

Armudî formun alt tarafı geniş, üst tarafının ise yumuşak hatlarla daralan bir şekilde olması estetik bakımdan son derece dengeli sağlamlık, âhenk ve nisbetlilik hisleri uyandırmaktadır. İşte bu özellikler ve istif yapımına elverişli olması sebebiyle Armudî form hattatlar tarafından değerlendirilmiş ve güzel eserler ortaya çıkmıştır.

Katalog No: 81

Resim No: 81

Metin: “Amân Meded” “Ya Seyyide’l-evvelîn ve’l-âhîrîn” “İrham aczî Yâ Rasûlallah.” “Aman Meded, Aczimden dolayı merhamet et ya Rasûlallah.”

Ketebe: Bende-i mücrim-i âşık es-seyyid Mehmed Şefik

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi 14320/1193

Değerlendirme: Şefik Bey Celî

Sülûs hattıyla Armudî form olarak tasarladığı eserde iki farklı kalem kullanmıştır. “Emân Meded” ibâresi iri kalemle yazılmış Celî yazıda ölçü ve istif bakımından güçlü bir görünümde. Şefik Bey’in imzası “Mim” harfinin altında yer almıştır. Tarihte imzanın iki yanına atılmıştır. Eserin iki yanından aşağıya sarkan yaprakların içine de birer tasarım yerleştirilmiş “Ya Seyyidede’l-evvelîn ve’l-âhîrîn” “İrham aczî Yâ Rasûlallah” ibâreleri yazılarak Armudî form bu şekilde tamamlanmıştır. Yazının çevresinde şukûfe tarzı çiçek buketleri yapılmıştır.

3.2.19. Nevşehir, Hacibektaş Hacı Bektaş Velî Türbesi

Katalog No: 82

Resim No: 82

Metin: “Allah celle celâluhu,
Muhammed Aleyhisselâm, Ali, Fâtıma,
Ene Medinetü'l ilmi ve aliyyun babuha
ya ali ve Sadaka Rasûlallâh, Amân Yâ
Ali Ehl-i Kehfîn kad necâ Kıtmîruhum
Fe keyfe lâ yencû ğaden kelbu Aliyyi”

Anlamı: Ben ilmin şehriyim Ali de kapısıdır. Ehl-i Kehf'in Kıtmîr'i kurtulduğuna göre, yarın Ali'nin köpeği nasıl kurtulmaz.

Ketebe: Abduhû Mehmed Şefik.

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Nevşehir, Hacı Bektaş-ı Velî Türbesi.

Değerlendirme: Hattat Şefik Bey'in Celî Sülüs ve Sülüs'le yazdığı bu eser Hacı Bektaş Veli Türbesi'nde bulunmaktadır. Eser, yazı ve süslemesiyle tam bir müsennâ görünümündedir. Farklı kalınlıkta kalemler kullanılmıştır. Üst tarafta Bektâşî Tâc-ı Şerîf'i altta Zülfikâr resmedilmiştir. Mehmed Şefik Bey'in diğer eserlerinde görmediğimiz bir tasarım ve klâsiğin dışında bir denemesidir. Beyzî formdaki esere çetvel çekilerek dış çerçevesi Rokoko tarzı ile tezyin edilmiştir. Katalog 50'deki eserle aynı olup diğer eser zamanla solmuştur. Bu nev'i eserlere “Tekke Levhası” adı da verilmektedir.

3.3. Özel Koleksiyonlar

Katalog No: 83

Resim No: 83

Metin: “Allah Cellecelâluhû”.

“Allah’ın şanı yücedir.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulduğu Yer: Abdurrahman Kılıç koleksiyonu.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in yazdığı, h. 1286 tarihli İstanbul Üniversitesi Feyhaman Duran koleksiyonunda bulunan eserle aynıdır. Hat sanatı, güzeli bulma, güzeli güzel yazma sanatıdır. Yazılabilecek en güzel ibâre şüphesiz ki “İsm-i Celâl”dir. Pek çok tasarıma uygun olan ibâre en yalın haliyle bu eserde gözükmektedir. Celî Sülüs hattı ile siyah mürekkeple nohudi renkte bir kâğıda yazılmıştır. “He” harfinin üzerine “Cellecelâluhû” ibâresi daha ince bir kalemle yazılmıştır. Alt köşede hattatın imzası yer alırken Lafzatullahın altına tarih düşülmüştür. Eserin dört köşesine köşeye uygun bir şekilde tezyînat yapılmıştır. Altınla cetvel çekilmiş, cetvelin dışına Rokoko tarzı bir süsleme yapılmıştır.

Katalog No: 84

Resim No: 84

Metin: “Muhammed Aleyhisselam”

“Muhammed, selâm onun üzerine olsun.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Abdurrahman Kılıç koleksiyonu.

Değerlendirme: Hz. Peygamber Efendimiz(s.a.v.)’in ismi her hattatın en güzel şekilde yazmayı arzuladığı bir ibâredir. Celî Sülüs hattı ile siyah mürekkeple yazılmıştır. “Dal” harfinin üzerine “Aleyhisselâm” ibâresi daha ince bir kalemle yazılmıştır. Alt köşede hattatın imzası yer alırken eserin altına tarih düşülmüştür. Eserin dört köşesine köşeye uygun bir şekilde tezyînat yapılmıştır. Altınla cetvel çekilmiş, cetvelin dışına Rokoko tarzı bir süsleme yapılmıştır.

Katalog No: 85

Resim No: 85

Metin: “Fa’lem ennehû Lâ ilâhe illallah Muhammedun Rasûlallah.”

“Muhakkak bil ki Allah’tan başka ilâh yoktur. Muhammed (a.s.) O’nun Rasûlüdür.”

Ketebe: Abduhû Mehmed Şefik

Tarih: H.1275

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: Ahmet Avlanmaz Koleksiyonu.

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey tarafından Celî Sülüs’le yazılan eser Zerendûd olarak uygulanmıştır. Harflerin terkip ve tenasübü yönünden mükemmelliğe eriştiği bir eserdir. Yazının altında istifli imza ve tarih yerini almıştır. Sülüs yazınının iki yanında birer çiçek buketi yer alırken eserin çevresi de aynı üslupla küçük buketlerle tezyin edilmiştir.

Katalog No: 86

Resim No: 86

Metin: “Allahü
veliyü't-tevfik”
“Başarıyı
sağlayan
Allah'tır.”

Ketebe:

Ketebehû Şefik

Tarih: H.1275

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: Ahmet Avlanmaz Koleksiyonu.

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey tarafından Celî Sülüs'le yazılan eser Zerendûd olarak uygulanmıştır. İbâre hattatlar tarafından çok tercih edilmiş ve yazılmıştır. Harflerin yapısı, satırdaki düzeni ve birbirleriyle uyumu gayet ölçülüdür. Yazının altında Şefik Bey'in istifli imzası ve tarih yazılmıştır. Altın cetvel çekilerek eser tamamlanmıştır. Eserin çevresine rokoko tarzı bir tezyinat yapılmıştır.

Mehmed Şefik Bey'in Bursa Ulucami'de asılı olan h. 1275 tarihli eseri (Katalog 64) ile aynıdır.

Katalog No: 87

Resim No: 87

Metin: “Aman mürüvvet Yâ seyyidel evvelîn vel ahirin”

“Aman lafzı senin ism-i şerifinle müsavidir

Anınçün aşıkın zarı amandır Yâ Rasûlâllah.”

Ketebe: ‘Abduhû Mehmed Şefik 1289.

Tarih: H.1289

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Ahmet Avlanmaz koleksiyonu.

Değerlendirme: Şefik Bey Celî Sülüs hattıyla Armudî form olarak tasarladığı eserde üç farklı kalem kullanmıştır. “ Aman Mürüvvet” ibâresi iri kalemle yazılmış Celî yazıda ölçü ve istif bakımından güçlü bir görünümde. Formun alt kısmını çevreleyen hilâl şeklindeki yazı en ince kalemle yazılıp satır istifi olarak tasarlanmıştır. İstifli imza bu satırın ortasında yer almıştır. Tarihte imzanın altına atılmıştır. Eserin iki yanından aşağıya sarkan yaprakların içine de birer tasarım yerleştirilmiş “Yâ seyyide’l-evvelîne ve’l-âhirîn” ibâresi yazılarak Armudî form bu şekilde tamamlanmıştır. Eserin dört köşesinde çiçek buketleri vardır.

Mehmed Şefik Bey’in Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi’nde bulunan h. 1292 tarihinde yazdığı armudî formdaki eseriyle (Katalog 80) ile aynı olup, yine Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi’nde bulunan h. 1292 tarihinde yazdığı (Katalog 81) eser ile form olarak aynı olup Celî ibaresi farklılık göstermektedir.

Katalog No: 88

Resim No: 88

Metin: “Vâris-i ilmî
nebî mahzen-i sırrı
irfan Kutbü’l aktâb-ı
cihân Hazret-i Sultân
Şa’bân”

Ketebe: Hâki pâyi

evliyâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1273

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Alif Art Müzayede Kataloğu (6 Ekim 2013)

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Sülüs hattıyla iki satır olarak yazmış olduğu ibare üst üste yerleşen harflere rağmen seçkin görünmektedir. Üst satır alt satıra göre daha serbesttir. Yatay ve dikey harfler uyumlu kullanılarak istifte dengeli bir dağılım olmuştur. Dikey harflerden bazıları kısa görünürken eserde harfler genel olarak tok bir görünümündedir.

Katalog No: 89

Resim No: 89

Metin: “İnne l-vefâ an in-nisâi
adîmün

Ve cefâhünne ale r-ricâli kadîmün
Lâ te'menû mekra n-nisâi ebeden
Gâle-llâhü inne keydekünne
azîmün.”

"Muhakkaki kadından vefâ boş bir
beklentidir.

Onları erkeklere cefâsı da çok
eskiden beridir.

Kadınların hîlelerinden aslâ emin olmayın.

Allâhü teâlâ (kadınlar için)buyuruyor; sizin hîleleriniz tuzaklarınız çok büyüktür.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1295

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Alif Art Müzayedesı (13 Mayıs 2017)

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey'in Sülüs hattıyla yazmış olduğu metin arapça bir şiirdir. Satır istifi şeklinde yazılan levha leke dengesi olarak ölçülüdür. Harf yapıları Sülüs'e uygun olan eserde harfler birbirleriyle uyum içindedir. Hareke ve mühmel harfler eseri tamamlar niteliktedir. En son satırın altında imza ve tarih yazılıdır. Yazı araları cetvelle ayrılmış, eserin çevresine de Rokoko tarzı süsleme yapılmıştır.

Katalog No: 90

Resim No: 90

Metin: “ Yâ Hazreti Pîr Seyyid Ahmed el-Bedevî Kuddise sirruhu.”

Ketebe: “Hâk-i pâyi evliyâ Mehmed Şefik pürhata.”

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: Alif Art Müzayede Kataloğu (26 Mayıs 2018)

Değerlendirme: Koyu zemin üzerine Zerendûd tekniği ile hazırlanan eser sıkça rastladığımız bir formda yazılmıştır. İstifi çok kuvvetli olan bu eserde tezyînî işaretlere fazla yer vermeden mükemmelliğe erişmiş olan Şefik Bey’in kalem gücünü görmekteyiz. Uyumlu şekilde yine altın renginde yazıyı tamamlayacak şekilde üst köşelere daha büyük çiçekler yapılırken alt köşelere küçük çiçekler yapılmış, kalın bir altın cetvel çekilmesinden sonra mavi ve sarının hâkim olduğu Rokoko tarzı bir süsleme yapılmıştır.

Katalog No: 91

Resim No: 91

Metin: “Elhamdülillah Alâ Külli Hal “

Anlamı:

Her halimiz için Allah'a hamdolsun.

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Asâr-ı Atîka Müzayede Kataloğu (Haziran 2013)

Değerlendirme: Celî Sülüs hattı ile yazılan duâ metninde tarih bulunmamaktadır. Güçlü harf yapısı ve leke dengesi açısından olgun ve keskin bir yazıdır. Şefik Bey bu yazının sonunda şimdiye kadar görmediğimiz bir imza istifi ile karşımıza çıkmaktadır. Bazı hattatlarımız yazı- resim istifi yapmışlardır ancak bunu imzada yapan yalnızca Şefik Bey olmuştur. Lâm harfinin içerisine yerleşmiş olan imza resim görüntüsünün yanı sıra yazıyla bütünleşmiş olarak görülmektedir. Eseri çevreleyen kısma altın cetvel çekilmiş ve yeşil paspartu üzerine Rokoko tarzı süsleme ile tamamlanmıştır. Bu levhanın bir benzeri Konya Yazma Eserler Koleksiyonunda (Katalog 35) yer almaktadır.

Katalog No: 92

Resim No: 92

Metin: “ Li hamsetun utfi
bihâ harra’l-vebâ el-hâtime.
El Mustafâ ve’l-Murtazâ ve
ebnâhumâ el-Fâtıma.”

“Benim için beş zat vardır.
Ben onlarla vebanın yakıcı
ateşini söndürürüm.

Mustafa, Murtaza [Hz. Ali]

iki oğlu [Hz. Hasan ve Hüseyin] ve Fâtıma.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1289

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu

Değerlendirme: Abdülkâdir Geylânî Hazretlerine ait beyti, Şefik Bey, Celî Sülüs olarak yazmıştır. Kaynaklarda bu yazıyı daha önce Şefik Bey’in hocası Kadıasker Mustafa İzzet Efendi’nin yazdığı bilgisi verilmektedir. Kadıasker imzalı eser Mevlâna Müzesi’nde 195 Envanter numarası ile kayıtlıdır. İstifte leke dağılımındaki oran yazıyı yoğun görünümünden kurtarmıştır. Eser, Hattat Şefik Bey’in harf yapılarındaki olgunluk, güzelliğe erişen hareke ve tezyînî unsurlarla birleşerek tamamlanmıştır. Alt köşeye tarih ve imza yazılmış, yazı çevresine altın cetvel çekilmiştir.⁷¹

⁷¹ Muhittin Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, İstanbul, Kubbealtı Yayınları, 2003, s. 210.

Katalog No: 93

Resim No: 93

Metin: “Bismillâhirrahmânirrahîm
Ve'alallâhi felyetevekkeli-
lmutevekkilûn(e).”

“ Kale Rasûlullâhi sallâllâhü
aleyhi ve sellem Lev enneküm
küntüm tetevekkelûne 'alallâhi
hakka tevekkülühi lerazekaküm
kema yezükuttayra. Bendeî âli'âbâ Mehmed Şefik pürhatâ.”

Anlamı:

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Onun için mütevekkil olanlar, hep Allah'a tevekkül etmelidirler.”

“Peygamber Efendimiz(s.a.v.) buyurmuşlardır ki! Eğer Allah'a hakkıyla tevekkül etseydiniz, sabahleyin yuvasından aç çıkıp akşamleyin karnı tok olarak dönen kuşların rızıklandığı gibi Allah sizin de rızığımızı verirdi.”

Ketebe: Bende'i âli 'abâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Muhakkak, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Ekrem Hakkı Ayverdi koleksiyonu.

Değerlendirme: Muhakkak Besmele ve Nesih hattıyla yazılan Hadîs-i şerîf kıt'a formunda hazırlanmıştır. Hadîs-i şerîf'den önce Nesih hattıyla da bir Besmele yazılmıştır. Besmele, Muhakkak yazı özelliklerini taşıyıp harfler olgundur. Nesih yazıda ise kullanılan “Boru kef”ler ve keşîdeler yazıya serbest bir görünüm sağlamıştır. Tarih olmayan eserde imza satırı en altta yer almaktadır. Koltuk bölümü ayrılmayan eserin üç köşesinde birer çiçek tezyînatı yapılmıştır. Çevresine cetvel çekilmiştir.⁷²

⁷² Serin, 209.

Katalog No: 94

Resim No: 94

Metin: “ Hâzâ min fadli rabbî”

“ Bu Rabbimin lütfundandır.”⁷³

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1285

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Emin Barın koleksiyonu.

Değerlendirme: Neml Sûresi 40. âyet-i kerimesinden bir cümlenin Celî Sülüs olarak istiflendiği eserde Hattat Mehmed Şefik Bey'in sanat kudretini görmekteyiz. Olgunlaşmış harfler istifte bütünlük oluşturmuştur. Eserde fazla hareke ve tezyîni unsura ihtiyaç duyulmamıştır. Altta harf boşluklarına tarih ve imza yazılmıştır. Üst köşelere çiçek buketi yapılmıştır. Cetvel çekilerek arası tezyîn edilmiştir.

⁷³ Yazır, 379.

Katalog No: 95

Resim No: 95

Metin: “ Ya Rab beni
muhtacına muhtaç etme.
Muhtaç isem ancak sana
muhtaç olayım.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Emin Barın koleksiyonu.

Değerlendirme: Şefik Bey'in iki satır Celî Sülüs'le yazmış olduğu ibâre bir duâ metnidir. Yazıda yer yer üst üste denk getirilmiş harf tasarımları bulunmaktadır. Buda kimi yerde sıkışık kimi yerde serbest bir görünüm sunmaktadır. Ancak hareke ve tezyînî işaretlerin kullanımıyla leke dengesi sağlanmış düzensizliği ortadan kaldırmıştır. Satır arası ve yazı çevresine altın cetvel çekilerek arasına zencerek yapılmıştır.⁷⁴

⁷⁴ Bu levha ile ilgili değerlendirme için bkz. Savaş Çevik, “Hat San’atında Tashih”, *M. Uğur Derman 65. Yaş Armağanı*, İstanbul, Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2000, s. 214.

Katalog No: 96

Resim No: 96

Metin: “Rabbi yessir velâ tuassir Rabbi temmim bi'l-hayr” “Rabbim işimi kolaylaştır, güçleştirme, Rabbim bu işi hayırla tamamla.” Müfredât meşki.

Ketebe: Harrarahû Mehmed Şefik pür hâtâ.

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Emin Barın Eski Koleksiyonu.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey'in yazdığı eser Meşk Murakkaaası'ndan bir sahifedir. Meşke başlarken “Rabbiyessir” duâsı ile başlamak hat sanatının bir geleneğidir. Sülüs ve Nesih harflerinde yazılı olduğu sayfada koltuk kısımları ebrû yapılarak, yazı kenarına altın çetvel çekilmiş ve çevresine zemin ebrusu yapılmıştır.

Katalog No: 97

Resim No: 97

Metin: “ Yâ Hazreti Pîr Seyyid
Ahmed el- Bedevî Kuddise sirruhu.”

Ketebe: Hâk-i pâ-yi evliyâ Mehmed
Şefik pürhata.

Tarih: H.1294

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Hususi koleksiyon

Değerlendirme: Celî Sülüs bir istif
olan yazıyı Şefik Bey son

dönemlerine yakın bir zamanda yazmıştır. 1292 yılında Zerendûd tekniğiyle hazırladığı bu eseri (Katalog 90) burada mürekkeple yazmıştır. Harf yapıları Celî yazı karakterine uygun olup terkip ve tenasüp yönünden tamamlanmış bir eserdir. Ortada yer alan “Ha” harfi istifin merkezinde dengeyi sağlayan bir görünümüdür. Sağ tarafta dikey harfler sol tarafta yatay harflerden oluşan kompozisyon yukarı doğru daralan bir formdadır. “Kuddise sirruhu” ibâresi ince bir kalemle “Vav” harfinin içine yazılmıştır. Yazıda tezyînî unsurlar oldukça az kullanılmıştır. Hattatın imzası yazının altında yer alırken tarih iki kısma ayrılarak atılmıştır. Yazının dört köşesinde klâsik tezhiplerle zarif çiçekler yapılarak çevresine altın cetvel çekilmiştir. Çevresine Hatip ebrûsu yapılmıştır.

Katalog No: 98

Resim No: 98

Metin: “İsyân-ı merâ dü-
nîm kün der arasât

Nısfes be Hasan bahş ve
nısfes be Huseyn”

“ bicelalaeddin 1267”

“Allah'ım! Mahşer günü

günahlarımı ikiye böl de; Bir yarısını İmam Hasan hürmetine, diğer yarısını da İmam Hüseyin hürmetine bağışla.”

Ketebe: “Sevvede Mehmed Şefik Mukalleden”

Tarih: H.1267

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: İstanbul Üniversitesi Koleksiyonu.

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey'in, ekol sahibi hattatlardan Hattat Mahmud Celâleddin'i takliden yazdığı eserdir. Sülüs hattıyla iki satır yazılan dua metninde Mahmud Calâleddin Efendi'nin tavrı görülmektedir. Mahmud Celâleddin Efendi'nin yazılarında harfler Şefik Bey'e göre daha küt ve sert bir görünümündedir. Fakat Şefik Bey bu yazıyı takliden yazarken kendi yumuşak tavrını az da olsa göstermiştir. Harflerin uyumu bazı yerlerde sağlanamamış, istifte satır meyilleri yukarı doğru çıkmıştır. Fakat harf yapıları olgundur.

Katalog No: 99

Resim No: 99

Metin: “Allah Cellecelâluhû”.

“Allah’ın şanı yücedir.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: İstanbul

Üniversitesi Feyhaman Duran

Koleksiyonu.

Değerlendirme: Hattat Mehmed

Şefik Bey’in Celî Sülüs hattı ile yazmış olduğu "Lafzatullah" Celî yazı karakterini taşımaktadır. “He” harfinin üzerine “Cellecelâluhû” ibâresi daha ince bir kalemle yazılmıştır. Alt köşede hattatın imzası yer alırken Lafzatullahın altına tarih düşülmüştür. Eserde tezyini unsur olarak sol üst köşede bir buket görülmektedir.

Katalog No: 100

Resim No: 100

Metin: “Yâ Ali nâdi Aliyyen
mazhara'l-acâib teciduhu
avnen leke fi'n-navâib. Küllü
hemmin ve gammin seyenceli.
Bi nübüvvetike ya
Muhammed vebilayetike.”

“Zorda kaldığında Hz. Ali’yi
çağır. O Ali ki, üstün
niteliklere sahiptir. Tüm
sıkıntı ve güçlüklerle karşı
O’ndan medet dile. Dile ki
yardım göresin, dile ki mürüvvet bulasın.”

Ketebe: Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1277

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: Maçka Mezat Müzayedesi-Nisan 2000.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Zerendûd olarak hazırladığı “Ya Ali” ibâresi hattatların en çok yazdığı ibârelerden biridir. Celî Sülüs ve Sülüs’le yazılan bu eserde üç farklı ölçüde kalem kullanılmıştır. Hz. Ali ismi en iri kalemle yazılmıştır. Hz. Ali (r.a.)’ın ismindeki “Ya” harfinin sonu tasarım olarak kılıcı “Zülfikâr”a benzetilmiştir. Sülüs’le yazılan satırlar alışılmışın dışında aşağıdan yukarıya doğru yazılmıştır. İstif olarak sade ve serbest görünen satırlarda harfler tenasüb olarak estetik seviyeye ulaşmıştır. Bu satırlar “Nâdi Aliyyen” duâsından bir bölümdür. Cetvel çekilen eser Rokoko tarzı süslemeyle tamamlanmıştır.

Katalog No: 101

Resim No: 101

Metin: “Kâlellâhü
Teâlâ fî kitâbihi’l-
Kerîm: Vevlâ iz
dehalte cenneteke
kulte mâ şâallâhu lâ
kuvvete illâ billâh(i)
Sadaka’llâhül-‘azîm.”

“Yüce Allah kitâbında şöyle buyurmuştur: Eğer beni malca ve evlatça kendinden az görüyorsa, bağına girdiğin vakit: “Maşallah, Allah’tan başka hiçbir kuvvet yoktur” dese idin olmaz mıydı?”⁷⁵

Ketebe: Ketebehü Şefik.

Tarih: H.1287

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Necip Sarıcı Koleksiyonu.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in daha önce yazdığı ve Bâlâ Süleyman Ağa Camii’nde iken daha sonraları koruma amaçlı olarak İstanbul, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi’ne kaldırılan eserle (Katalog 62) aynı olup bu eserin bir benzeride Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi’nde (Katalog 78) bulunmaktadır. Celî yazının olgunluğu ve ihtişamı eserde ön plandadır. Hareke ve tezyînî unsurlarla eserde boşluklar tamamlanmıştır. Şefik Bey eserin sonundaki boş kısma “Sadaka’llâhül-‘azîm” ibâresini, en alt kısma da imza atmıştır. Harflerin altında tarih yer alır. Üstte “Kâlellâhü Teâlâ fî kitâbihi’l-Kerîm” yazılı kısım daha ince kalemle yazılmış güzel ve dengeli bir istiftir. Üst köşelere koltuk ebrusu yapılırken eserin çevresine altın cetvel çekilerek battal ebruyla tamamlanmıştır.

⁷⁵ Yazır, 297.

Katalog No: 102

Resim No: 102

Metin: “ Hâzâ min fadli rabbî”

“ Bu Rabbimin lütfundandır.”⁷⁶

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1281

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Necip Sarıcı koleksiyonu.

Değerlendirme: Bir âyet-i kerîmenin Celî Sülüs olarak istiflendiği eserde Mehmed Şefik Bey'in sanat kudretini görmekteyiz. Olgunlaşmış harfler istifte bütünlük oluşturmuştur. Eserde fazla hareke ve tezyînî unsura ihtiyaç duyulmamıştır. Alttı harf boşluklarına tarih ve imza yazılmıştır. Üst köşelere çiçek buketi yapılmıştır. Cetvel çekilerek arası tezyîn edilmiştir. Ve Rokoko tarzı süslemeyle tamamlanmıştır. Şefik Bey bu eserin aynısını h.1285 tarihinde (Katalog 94) yazmış olup Emin Barın koleksiyonunda bulunmaktadır.

⁷⁶ Yazır, 379.

Katalog No: 103

Resim No: 103

Metin: “Yâ Hazreti Sehl bin Abdullâh et-Tüsterî”

Ketebe: Hâki pâyi evliyâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1285

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Necip Sarıcı Koleksiyonu.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in h.1285 tarihinde yazdığı bu levha yine aynı tarihte yazmış olduğu eserle aynı olup Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi’nde (Katalog 77) bulunmaktadır. Bu eserde yazının kenarına altın cetvel çekilerek hâlkârla tezhiplenmiştir.

Katalog No: 104

Resim No: 104

Metin: “Lâ ilâhe
illellâhül- melikü'l-
hakkul mübîn
Muhammedü'r-
rasûlullâhi sâdikul-
va'dil-emîn”

“Apaçık gerçeğin

sahibi Allah'tan başka ilah yoktur. Emin ve sözünün eri olan Muhammed Allah'ın Rasulüdür.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1296

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Özel Koleksiyon

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey'in kemâl döneminde, Celî Sülûs hattıyla iki satır olarak yazdığı bir levhadır. Harfler terkip ve tenâsüp yönünden olgunluğun zirvesine erişmiş haldedir. Şefik Bey'in bu levhadaki yazısı Mahmud Celaleddin yolunda, fakat Kadıasker uslûbunda bir yazıdır. Eser satır istifi olarak da Şefik Bey'in sanat kudretini gösterir. Hattat Mehmed Şefik Bey'in vefatına yakın bir zamanda yazdığı bu levha, onun sanat yolunu temsil eden bir eserdir.

Katalog No: 105

Resim No: 105

Metin: “Dâire-i Umûr-i Askeriye” “Askeri İşler Dairesi”

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zırnık mürekkebiyle yazı kalıbı.

Bulunduğu Yer: Özel Koleksiyon.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in yazdığı İstanbul Üniversitesi giriş kapısı üzerinde bulunan “Dâire-i Umûr-i Askeriye” ibaresinin benzeri bir istif ile yazılmış yazı kalıbıdır. İki istif arasında, “Ra” harflerinde ve “Sin” harfi keşidesinde farklılıklar görülmektedir. Harf yapıları, birbirleriyle uyumu ve istif olarak da Şefik Bey’in sanat kudretini gösterir. Hareke ve tezyini unsurlarda istifi tamamlamış ve bütünlük sağlamıştır. Tarih bulunmadığı için Şefik Bey’in hangi istifi daha önce yaptığı bilinmemektedir.

Katalog No: 106

Resim No: 106

Metin: “Küllemâ
dehale aleyhâ
Zekeriyyal Mihrabe”

“ Zekeriya ne zaman mihraba girdiyse.”⁷⁷

Ketebe: Ketebehû el-müznib es-seyyid muhammed şefik müallimü-lhatti bi-silahşörâni hâssa-i şâhâne.

Tarih: H.1282

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Portakal Müzayede Kataloğu (16 Mayıs 1999)

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in Celî Sülüs hattıyla yazdığı ibare daha çok mihraplarda gördüğümüz bir âyet-i kerimedir. Harfler terhib ve tenasüp yönünden uygun olup dengeli bir istif oluşmuştur. Hareke ve tezyini unsurlar ölçülü kullanılmıştır. Şefik Bey burada iki kısım olarak yazdığı imzasının ortasına tarih atmıştır.

⁷⁷ Yazır,53.

Katalog No: 107

Resim No: 107

Metin: “Amân Meded” “Ya Seyyide’l-evvelîn ve’l-âhırîn” “İrham aczî Yâ Rasûlallah.” “Aman Meded, Aczimden dolayı merhamet et ya Rasûlallah.”

Ketebe: Abdühü Mehmed Şefik

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Portakal Müzayede Kataloğu (8 Aralık 2001)

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in daha önce h.1289 tarihinde yazdığı (Katalog 87) eserin aynısıdır. Ayrıca h. 1292 tarihinde yazdığı Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi’nde (Katalog 80, 81) bulunan iki eserle de aynı formdadır. Cetvel çekilen bu eserin çevresine Rokoko tarzında bir tezyinat yapılmıştır. Eser çerçevesi olarak müzayedede yerini almıştır.

Katalog No: 108

Resim No: 108

Metin: “Allahümmestur
‘uyûbenâ vağfir
zûnûbenâ ve tahhir
kulûbena. Allahümme
salli ve sellim ‘ala
nebiyyi’r-rahmeti. Ve
şefi’i’l-ümmetî
Muhammedin ve âlihî ve
sahbihî.”

“ Allah’ım ayıplarımızı

gizle, günahlarımızı bağışla, kalplerimizi tertemiz et. Allah’ım rahmet peygamberi ve ümmetin şefâatçisi Hz. Muhammed ve onun neslinden gelenlere salâtü selâm eyle.”

Ketebe: Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ 1275.

Tarih: H.1275

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Sakıp Sabancı Müzesi Koleksiyonu.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey bu eseri satır istifli olarak yazmıştır. Sülüs karakteri çok iyi görünen yazıda harfleri tam olarak olgunlaşmış görmekteyiz. Satırlardaki meyil ve istifte denge yerindedir. Özellikle “Elif” harfleri yapı olarak estetiğinde ve satırda diğer harflerle olan uyumu açısından güzel bir örnektir. Cetvel çekilerek arasına battal ebrû yapılan eserin kenarı zemin ebrûsuyla tamamlanmıştır.

Katalog No: 109

Resim No: 109

Metin: “Kâlellâhü Teâlâ
fî kitâbihi'l-Kerîm:
Efemen şerahallâhu
sadrahu li'l-islâmi fehuve
'alâ nûrin min rabbihi.”

“Yüce Allah kitâbında şöyle buyurmuştur: Allah, kimin bağrını İslâm'a açmış ise işte o, Rabbinden bir nur üzerinde değil midir?”⁷⁸

Ketebe: Mehmed Şefik.

Tarih: H.1291

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: Sakıp Sabancı Müzesi Koleksiyonu.

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey'in h. 1281 (Katalog 63) tarihinde yazdığı Bâlâ Süleyman Ağa Camii'nde iken daha sonraları koruma amaçlı olarak İstanbul, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi'ne kaldırılan eserle aynı ibaredir. Celî Sülüs Zerendûd levha h.1291 tarihinde yeniden hazırlanmış olup Sakıp Sabancı Müzesi Koleksiyonu'nda bulunmaktadır.

⁷⁸ Yazır, 460.

Katalog No: 110

Resim No: 110

Metin: “Lâ ilâhe illallâhu hüve rabbî ve rabbü'l-âlemîn.”

“O Allah ki O’ndan başka ilah yoktur ve âlemlerin Rabbidir.”

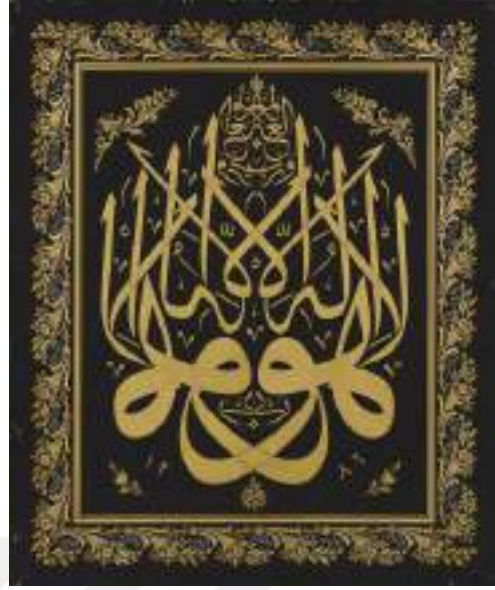
Ketebe: ‘Abduhû Şefik.

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: Sakıp Sabancı Müzesi Koleksiyonu.

Değerlendirme: Zerendûd tekniğiyle hazırlanan eser Celî Sülüs hattı ile müsennâ olarak yazılmıştır. Üç farklı kalemle yazılan eserde kalem kalınlığı yukarı doğru azalmıştır. Üst kısımda “Alemîn” ibâresindeki “Elif” harfleri ortada kırılarak geçmeler yapmış, uç kısımda birleşmiş ve bir motif oluşturmuştur. Harflerin yazının bütünü ile âhenkli görünmesi, Şefik Bey’in bu eseri estetik açıdan zirvede olduğu dönemde yazdığını gösterir. Şefik Bey’in yazılarında sıkça gördüğümüz kesişen harflerden birinin diğerini delerek geçişini bu eserde de görmekteyiz. “Vav” harflerinin birleştiği boşluğa imza sağ ve sol tarafa da tarih yazılmıştır. Eserin alt köşelerinde küçük birer buket üst köşelerde ise daha büyük çiçek buketleri yapılmıştır. Altınla cetvel çekilen eser Rokoko tarzı bir süslemeyle çevrelenmiştir.

Mehmed Şefik Bey’in h.1286 tarihinde mürekkeple yazdığı eser (Katalog 44) Kuveyt, Tarık Recep İslâm Yazısı Müzesi’ndedir.

Katalog No: 111

Resim No: 111

Metin: “Ya Hazret-i Mevlânâ
Kuddise Sırruhu’l Âlî.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Sakıp Sabancı
Müzesi Koleksiyonu.

Değerlendirme: Hat sanatında
çok kullanılan bu ibâre çeşitli
yazı nev’ileri ve formlarla

yazılmıştır. En çok Celî Ta’lik ve Celî Sülüs tercih edilmiştir. Celî Sülüs yazıyı, istife elverişli olması sebebiyle sikke formunda daha çok görmekteyiz. Harf yapıları olarak Celî yazının özelliklerini tam olarak barındıran eser istif olarak da dengeyi ve güzelliği yakalamıştır. “Hazret” kelimesindeki “Te” harfi, “Dat” harfinin başlangıcıyla alt taraftan birleştirilerek yazılmıştır. Böylelikle “Hazret” kelimesinin altındaki boşluk doldurulmuştur. “Te” harfinin yanına istifli imza yazılmış, tarih de bu boşlukta yerini almıştır. Şefik Bey’in aynı ibarenin zerendûd olarak hazırlanan eseri (Katalog 40) Galata Mevlevîhânesi Müzesi Koleksiyonu’nda bulunmaktadır.

Katalog No: 112

Resim No: 112

Metin: “Yâ âlimen bi-hâli aleyke ittikâli” “Ey benim halime vakıf olan, sadece sana güvenir sana dayanırım.” “Ve ‘alallâhi fel yetevakkeli- Imutevekkilûn(e).

"Onun için mü'minler, hep Allah'a tevekkül etsinler.”⁷⁹

Ketebe: Ketebehû'l-fakîr Seyyid Mehmed Şefik.

Tarih: H.1263

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Sâmi Tokgöz koleksiyonu.

Değerlendirme: Sülüs ve Nesih yazının birlikte yazıldığı bu levha, kıt'a olarak hazırlanmıştır. İki satır Sülüs ve üç bölümü Nesih'ten oluşan eserin ortaya gelen kısmı mâil olarak yazılmış, bu bölümler altın cetvel çekilerek ayrılmıştır. Nesih yazıda birbirinden farklı duraklar kullanılmıştır. Koltuk kısımların zemini koyu renkli olup küçük çiçek buketleriyle süslenmiştir. Alt ve üsteki Sülüs satırların harfleri olgunlaşmış olup canlı ve diri bir görünümündedir. Sülüs yazıda dikey harflerin meyilleri satıra hareketlilik kazandırmıştır. Sülüs satırlarda tezyîni unsurların gereği kadar kullanılması ayrıca yazıya serbest bir görünüm vermiştir. Zülfelerin koyulmadığı Sülüs yazının üst satırında elif harfinin bir kısmı silinmiştir. Levhanın Nesih kısmında da yer yer silinmeler vardır. Altın cetvel çekilerek tamamlanan eserin dış kenarı zerefşanla bezenmiştir.

⁷⁹ Yazır, 256.

Katalog No: 113

Resim No: 113

Metin: “ Lâ İlâhe İllallah
Muhammedün Rasûlullah”
“Allah’tan başka ilah yoktur.
Muhammed (s.a.v.) O’nun
kulu ve elçisidir.”

Ketebe: ‘Abdühû Şefik.

Tarih: H.1278

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Sâmi Tokgöz koleksiyonu.

Değerlendirme: Kelime-i Tevhîd hüsn-i hatta en çok yazılan ibârelerdendir. Şefik Bey tarafından Celî Sülûs olarak yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Celî ölçülerinde olan yazıda harfler Şefik Bey’in üslubunu yansıtmıştır. Şefik Bey daha önce h. 1275 tarihinde (Katalog 85) Zerendûd olarak hazırladığı bu ibareyi i h. 1278 tarihinde yeniden yazmıştır.

Yazının çevresine altın cetvel çekilmiş, koyu renk paspartu ile çevrelenmiştir. İsm-i Nebî’nin isminin alt kısmında imza yer almaktadır.

Katalog No: 114

Resim No: 114

Metin: “ Ya Rab beni
muhtacına muhtaç etme.
Muhtaç isem ancak sana
muhtaç olayım.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Siyah zemin
üzerine zırnık mürekkebi
ile yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Sami Tokgöz koleksiyonu.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in katalog 95’deki Celî Sülüs hattıyla yazmış
olduğu duâ metninin zırnık mürekkebiyle hazırladığı yazı kalıbıdır.

Katalog No: 115

Resim No: 115

Metin: “ Yâ camia’l-kebîr ve yâ
mecmea’l-kîbar, Tûbâ limen
yezûruke fi’l-leylî ve’n-nehâr.”
“Ey Ulucami! Ey büyüklerin
toplandığı yer; Seni gece gündüz
ziyaret edenlere olsun müjdeler.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1277

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Yazı kalıbı.

Bulunduğu Yer: Savaş Çevik koleksiyonu.

Değerlendirme: Muhammed Üftade Hazretleri’nin Bursa Ulucami (Katalog 66) için yazmış olduğu bu beyit, Mehmed Şefik Bey’in istifidir. Şefik Bey’in zırnıkla hazırladığı Celî Sülûs levha kalıbı olan bu yazı harf yapıları olarak güzel bir örnektir. Yazıda yatay ve dikey harfler birbirleri ile uyum ve düzeni sağlamışlardır. Şefik Bey yazının kenarlarında ufak düzeltmeler yapmış aşağı satırda bir noktanın yerini biraz değiştirmiştir. Üst satırda “yâ mecmea” ibâresinin yazılı olduğu kısım biraz yoğun görünmekte fakat yazının tamamı leke dengesi olarak yerindedir. Alt köşede imza bulunmaktadır. Bu kalıbın levhası Zerendûd olarak yapılmış ve Ulucami pâyelerinden birine asılmıştır.

Katalog No: 116

Resim No: 116

Metin: “Alî, Fâtıma, Hasan, Hüseyin.”

Ketebe: Ketebehû Şefik 1268.

Tarih: H.1268

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Süleyman Berk koleksiyonu.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in güzel bir Celî Sülüs ve Sülüs

örneği olan eserin istifinde yatay ve dikey harfler dengeli bir şekilde tasarlanmıştır. Hattat “Ayn” ve “Fe” harflerinin “Elif”lerini ortak kullanarak “Tetâbuk”⁸⁰ yapmıştır. Hasan ve Hüseyin isimlerinde de tetâbuk yaparak “Ha” ve “Sin” harflerini iki isim için tek bir şekilde yazmıştır. Eseri tamamlayan hareke ve mühmel harfler yazıya hareketlilik sağlamıştır. Yazının alt köşesinde sağda hareke ve mühmel harf, soldaki boşluğa da tarih ve imza atılmıştır. İki sıra cetvelin arasına açık pembe renkle hafif bir süsleme yapılmıştır.

⁸⁰ Tetâbuk: Yazıda harflerin bazı kısımlarının bir başka harfin aynı kısmı ile kesişmesine verilen isimdir.

Katalog No: 117

Resim No: 117

Metin: “Allahü veliyyü't-tevfik ve Hüve ni'me'r-Refik” “Başarıyı sağlayan Allah'tır. O en iyi dost en iyi

yardımcıdır.” “ Ruviye ‘an Rasûlullâhi sallâllâhü aleyhi ve sellem. İnnallâhe kabaza ervâhakûm hîne şâe veraddehâ ‘aleykûm hîne şâe. Sadaka Rasûlullâhi.” “Allah rasûlü sallallâhü aleyhi ve sellem’den rivâyet edildi. Muhakkak ki Allah (c.c.) dilediği zaman ruhunuzu alır dilediği zaman da size geri verir. Allâh rasûlü doğru söyledi.”

Ketebe: Sevvedehû es-Seyyid Mehmed Şefik ğufira lehû 1291.

Tarih: H.1291

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Şevket Rado Koleksiyonu.

Değerlendirme: Bu Hadîs-i Şerîfî, Hattat Mehmed Şefik Bey Sülüs ve Nesih hattıyla ve kıt'a olarak yazmıştır. Sülüs hattıyla yazdığı ibâre hattatlar tarafından çok tercih edilen bir hadis-i şeriftir. Yazının baş tarafında “Ya” harfine verilen keşîde bir serbestlik sağlarken satırın sonunda yoğunluk olmasına rağmen, harflerin seçkinliği bu durumu bertaraf etmiştir. Harflerin yapısı, satırdaki düzeni ve birbirleriyle uyumu gayet ölçülüdür. Nesih hattıyla yazılan iki satır da Hadis-i şerif yer alırken son satırda Şefik Bey’in imzası ve tarih yazılmıştır. Yazı kenarında ki koltuk kısımları tezyîn edilmemiş yalnızca altın cetvel çekilerek eser tamamlanmıştır.

Katalog No: 118

Resim No: 118

Metin: “Vemâ tevfikî illâ billâh(i).”
“Muvaffakiyetim de ancak Allah sâyesindedir.”⁸¹

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1297

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Şevket Rado Koleksiyonu.

Değerlendirme: Celî Sülüs bir istif olan yazıyı Şefik Bey yazmıştır. Bu ibâre hat sanatında çok kullanılan bir ibâre olup farklı tasarımlar yapılmıştır. Harf yapıları Celî yazı karakterine uygun olup terkip ve tenâsüp yönünden tamamlanmış bir eserdir. Bu istifte harfler kemâle ermiş ve keskindir. İmza ve tarih altta yer almıştır. Hareke ve tezyînî unsurlar yerinde, ölçülü ve olgundur. Cetvel çekilen eser Battal ebrûyla tamamlanmıştır.

⁸¹ Yazır, 230.

Katalog No: 119

Resim No: 119

Metin:

“Ekmelu’l-
mü’minîne
imânen
ahsenuhüm
hülka(n).”

“Kâle, Kâle

rasûlüllâhi sallallâhü aleyhi ve sellem. Lâ yükemmilü abdü’l-îmâni billâhi Teâlâ hattâ tekûne fihi hamse hisâlin. Et-tevekkülü alellâhi ve’t-tevfîzu ilallâhi ve’t-teslîmü li emrillâhi ve’r-rızâu bi kazâillâhi ve’s-sabru alâ belâillâhi fekad istekmele’l-îmâne.”

Anlamı:

“Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlâk bakımından en güzeli olandır.”

“Dedi ki: Allah’ın rasûlü sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki; Kendisinde beş haslet bulunmadıkça kulun Allâh’a imanı kâmil olmaz; Allah'a tevekkül, işlerini Allah'a havale etme, Allah'ın emirlerine teslimiyet, Allah'ın hükümlerine rıza, Allah'ın imtihanına sabır. Ancak böyle iman kâmil olur.”

Ketebe: Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: Şevket Rado Koleksiyonu.

Değerlendirme: Şefik Bey’in ilk satırı Sülüs ve diğer satırları Nesihle yazdığı kıt’ada tarih yoktur. Ancak yazının harf bünyeleri, harflerin birbirleriyle münasebetine bakıldığında, kemâl zamanında yazmış olabileceğini düşünmekteyiz. Nesih hattındaki incelik ve olgunlukta dikkat çekicidir. Koltuk kısmı olmayan esere cetvel çekilmiştir.

Katalog No: 120

Resim No: 120

Metin: “1. Ve-şşemsi ve duhâhâ. 2. Velkameri izâ telâhâ. 3. Ve'n-nehâri izâ cellâhâ. 4. Velleyli izâ yağşâhâ.5. Ve's-smâ-i vemâ benâhâ. 6. Ve'l-ardı vemâ tahâhâ. 7. Ve nefsin vemâ sevvâhâ. 8. Fe-elhemehâ fucûrahâ ve takvâhâ. 9. Kad efleha men zekkâhâ. 10. Ve kad hâbe men dessâhâ. 11. Kezzebet semûdu bitağvâhâ. 12. İzi-nbe'ase eşkâhâ. 13. Fekâle lehum resûlullâhi nâkatallâhi ve sukyâhâ. 14. Fekezzebûhu fe'akarûhâ fedemdeme 'aleyhim rabbuhum bizenbihim fesevvâhâ. 15. Velâ yehâfu 'ukbâhâ.”

Anlamı:

- 1- Güneş'e ve onun parıltısına,
- 2- Güneş'in ardından gelen Ay'a,
- 3- Güneş'i açıp ortaya çıkaran gündüze,
- 4- Onu örten geceye,
- 5- Göğe ve onu bina edene,
- 6- Yere ve onu döşeyene,
- 7- Nefse ve onu biçimlendirene,
- 8- Sonra da ona kötülük ve takva kabiliyetini verene yemin olsun ki,
- 9- Elbette nefsini temizleyip parlatan kurtulmuştur.
- 10- Onu kirletip gömen de ziyan etmiştir.
- 11- Semud, azgınlığıyla Hakk'ı yalanladı,
- 12- En azgınları ileri atılınca,
- 13- Allah'ın Rasulü (Salih peygamber) onlara: "Allah'ın devesini ve onun su nöbetini gözetin." demişti.
- 14- Fakat onlar peygamberi yalanlayıp deveyi kestiler. Rableri de günahlarını

başlarına geçiriverdi de orayı dümdüz etti.

15-Öyle ya, Allah bu işin sonundan korkacak değil ya. ⁸²

Ketebe: ?

Tarih: H.1251

Yazı Çeşidi: Muhakkak, Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Muhakkak Besmele ile başlayan eser, Sülüs ve Nesih satırlardan oluşmaktadır. Şems Sûresi'nden ayetler Sülüs hattı ile duâ ibâreleri de Nesih ile yazılmıştır. Yedi satırdan oluşan Sülüs yazıda iki farklı kalınlıkta kalem kullanılmıştır. Orta kısımda iri kalemle yazılan iki satır ön planda olup esere bir nefes sağlamıştır. Eserde yoğun bir yazı ve süsleme olmasına rağmen satır istiflerinin güzelliği bu yoğunluğu bertaraf etmiştir. Nesih yazıyla yazılmış satırlar ise Sülüs satırların gölgesinde kalmış gibidir. Satırlar beynes-sütürla ayrılmış yazı kenarındaki boşluklar Rokoko tarzı çiçek buketleriyle süslenmiştir. Muhakkak Besmelenin köşesine yapılan kırmızı gelincik buketi canlı rengiyle dikkat çekmektedir. Yazı ile kenar süslemesi cetvelle ayrılan eser Rokoko tarzı süsleme ile tamamlanmıştır. Eserin süslemesinde sarı, beyaz, mavi renkler ve altın kullanılmıştır.

⁸² Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, “*Hak Dini Kur’an Dili Meâli*”, s.594.

Katalog No: 121

Resim No: 121

Metin: “Vel âli ve’s-sahbi sümme’t-tâbiîne lehüm ehli’t-tukâ ve’n-nükâ ve’l-hilmi ve’l-kerâmi. Ma rannehat ‘azâbâtil bâni’r-rihu sabâ. Ve etrabe’l-îse hâdi’l-‘ıysi bi’n-neğami.

Temmeti’l-kasîdetü’l-bürdetü’l-mübareketü. Bi hamdillâhi te’alâ ve hüsnî tevfiykîhi. Allahümme salli ve sellim ‘ala eşrafi cemî’i’l- halkı muhammedîn ve âlihî ve sahbihî ecmeîn.” “ Allah’ın Rasulü’nün Ehl-i beyti, ashabı ve bunlara uyan tabiinlerin de üzerlerine Salâvat-ı Şerifler dâim olsun. Bunlardan her biri takvâ, nezâfet, hilm ve Kerem sahibidirler”. “ Seher Yeli sorgun ağacının dallarını hareket ettirdikçe ve deveci boz develeri nağmeleriyle coşturdukça o rahmet yağdıkça yağsın.”⁸³

Ketebe: Sevvedehû Mehmed Şefik 1260.

Tarih: H.1260

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in h. 1260 yılında yazdığı kıt’a Sülüs ve Nesih yazıdan oluşmaktadır. Sülüs yazıda alt satır üst satıra göre biraz daha serbesttir. Yatay harflere göre dikey harflerin biraz kısa görüldüğünü düşünmekteyiz. Ulaşabildiğimiz eserler içerisinde erken tarihli olmasına rağmen Şefik Bey’in sanat kudretini görmekteyiz. Koltuk kısımları tezyîn edilmemiş sol taraftaki koltuk kısmında damla formunun içine imza ve tarih yazılmıştır. İki sıra altın cetvel çekilip arasında kalan boşluk kâğıt rengine yakın bir renkte olup boş bırakıldığı için paspartu gibi gözükmemektedir. Kenarı Battal ebrû ile çerçevelenen eser bir Murakkaa sayfası olabilir.

⁸³ Mahmut Kaya, *Kasîde-i Bürde’yi Türkçe Söyleyiş*, İstanbul, 2011, s.177.

Katalog No: 122

Resim No: 122

Metin: Besmele, Cihâr yâr-i güzîn,
Hilye metni, “Vemâ erselnâke illâ
rahmeten li'l-âlemîn(e).”

“Biz seni ancak âlemlere rahmet için
gönderdik”⁸⁴

Ketebe: Harrarahû'l-fakîr Seyyid
Mehmed Şefik.

Tarih: H.1270

Yazı Çeşidi: Muhakkak, Sülüs,
Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey yazdığı

bu hilyede Muhakkak, Sülüs ve Nesih yazıyı birlikte kullanmıştır. Sülüs yazıda kudret sahibi olan Şefik Bey, Muhakkak Besmeleyi de aynı güzellikte yazmıştır. Yazı keskin ve gayet ölçülüdür. Hilye göbeği ve eteği Nesih yazıyla yazılmış, satırlar Beyne's-sütur'la ayrılmıştır. Duraklar birbirinden ayrı olarak tezyîn edilmiştir. Âyet kısmında “li'l-âlemîn” ibâresi satırdan yukarı doğru yazılmıştır. Bu sebepten cetvele dayanmış, fetha harekesi üst bölüme taşmıştır. Âyetin bitiminde biraz büyükçe durak yapılmıştır. “Osman” ve “Ali” isimlerinin yazılı olduğu kısımlarda yazıların altında boşluk görülmektedir. Genellikle hilyelerde bu isimlerin “Ayn” harfleri küplü yapılarak dengeli bir boşluk sağlanmaktadır.

Hilyenin çevresi lacivert zemin üzerine Rokoko tarzı kıvrılan dallar üzerinde kurdellalarla tezyîn edilmiştir. Hilyenin koltuk kısmı ve zemin mavi renkte olup beyaz, kırmızı, sarı küçük çiçeklerle tezyîn edilmiştir. Cetvelin içine zencerek

⁸⁴ Yazır, 330.

yapılmış, zencereğin üzerine küçük mavi çiçekler yerleştirilmiştir. Kâğıtta yer yer görülen koyuluklar, kâğıdın dokusundan veya zamanla oluşan bir leke olabilir.

Hat sanatında Hilye Hz. Muhammed (s.a.v)'i tanımak amacıyla, fiziksel özelliklerini, ahlâki ve insanî niteliklerini anlatan eserdir. Hilye Hz. Ali, Hz. Ayşe, Hz. Hasan, Enes bin Malîk, Ebu Hureyre gibi güvenilir hadis aktaranların ifadeleri ve naklettikleri hadislerden yazılır.

Başmakam, Göbek, Hilal, Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Ayet Etek, Koltuklar, iç ve dış pervaz hilyeyi oluşturan bölümlerdir.

Katalog No: 123

Resim No: 123

Metin: Besmele, Çihâr-i yâr-i güzîn, Hilye metni, “Vemâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemîn(e).”

“Biz seni ancak âlemlere rahmet için gönderdik.”⁸⁵

Ketebe: Ketebehü'l-fakîr Seyyid Mehmed Şefik

Tarih: H.1270

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Başmakamda Sülüs besmele yer alan hilye klâsik bir hilyedir. Sülüs'le yazılan başmakam, âyet kısmı ve köşelerde leke dengesi sağlanmış olup, yazı ölçüsünde ve keskin kenarları pürüzsüzdür. Hareke ve mühmel harfler yerinde kullanılmıştır. Göbek ve etek kısmı zarif bir Nesihle yazılmıştır. Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin Nesih yazıdaki mahâreti bilinmektedir. Şefik Bey'in Nesih yazıdaki güzellik ve seçkinliği hocasından aldığı aşikârdır.

Hilyede Sülüs satırlar altın cetvelle ayrılmış ve hilyenin çevresine çekilen cetvelin arası kıvrılan dallar ve çiçeklerle tezyîn edilmiştir. Koltuk ve diğer kısımlara klasik tezhip yapılmıştır. Cetvelden sonrası halkâr yapılarak eser tamamlanmıştır.

⁸⁵ Yazır, 330.

Katalog No: 124

Resim No: 124

Metin: Besmele, Çihâr-i yâr-i güzîn, Hilye metni, “Vemâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemîn(e).”

“Biz seni ancak âlemlere rahmet için gönderdik.”⁸⁶

Ketebe: Harrarahû'l-fakîr hakîr Seyyid Mehmed Şefik

Tarih: H.1270

Yazı Çeşidi: Muhakkak, Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Muhakkak besmele ile başlayan hilyede, besmele ve Sülüs yazılı kısımların, keskin olmayan kenarları yapraklarla çevrelenmiştir. Besmelede ve âyet satırında bazı harflerin mürekkebi silinmiş, keskinliği kaybolmuştur. Âyet satırında “Li'l-âlemîn” ibâresinin meyli biraz yukarı doğrudur. Nesih satırları Beyne's-sütûr'la ayrılmış, farklı duraklar yapılmıştır. Hilâl kısmı yeşil renkli süslemeyle tezyîn edilmiş ve ön plana çıkmıştır. Koltuk kısmı ve zemin açık mavi renkte olup çiçek buketleriyle tezyîn edilmiştir. Hilyenin çevresine altın cetvel çekilmiştir. Cetvel sonrası Rokoko tarzı çiçek buketleri yapılmış aralarından beyaz renkte zikzak keskin bir şekilde geçmiştir.

⁸⁶ Yazır, 330.

Katalog No: 125

Resim No: 125

Metin: “Subhânellâhi ve
bihamdihî

Subhaânellâhi'l-'azîm(i)”

“Allah’a hamd ederek

O’nu noksanlıklardan

tenzih ederim, yüce

Allah’ı tenzih ederim.”

Ketebe: Ketebehü'l-fakîr Seyyid Mehmed Şefik ğafera lehû 1270.

Tarih: H.1270

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkep ve altınla yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey'den nefis bir Celî sülüs yazı. Üst satır siyah mürekkeple alt satır ise Zerendûd olarak yazılmıştır. Zerendûd harflerin etrafına siyah mürekkeple tahrîr geçilmiştir. Bu yazıda Şefik Bey istifli imza kullanmıştır. Burdaki imza istifi dikkat çekici özellik ve güzelliğindedir.

Katalog No: 126

Resim No: 126

Metin: “Subhânellâhi ve bihamdihî
Subhaânellâhi'l_’azîm(i)”
“Allah’a hamd ederek O’nu noksanlıklardan tenzih ederim, yüce Allah’ı tenzih ederim.”

Ketebe: Ketebehü'l-fakîr Seyyid Mehmed Şefik ğafera lehû 1271.

Tarih: H.1271

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Celî Sülüs hattı ile yazılan duâ metni iki satırdan ibârettir. Yazıda dikey harfler biraz uzun gözükmetedir. Yazının bazı kısımlarında mürekkep solmuş, fakat harfler net ve keskindir. Yatay harflerin daha çok olduğu kısımlarda kalın fetha yazarak yazıda denge sağlanmıştır. Yerinde kullanılan hareke ve mühmel harflerle tamamlanan eserin kâğıdında lekeler vardır. Mehmed Şefik Bey’in istifli imzası ve tarih alt satırdadır. Burdaki imza istifli dikkat çekici özellik ve güzelliğindedir. Şefik Bey bu ibareyi daha önce h.1270 yılında (Katalog 125) alt satırı Zerendûd olarak yazmıştır.

Katalog No: 127

Resim No: 127

Metin: “Ulüvvü’l-himmeti
mine’l-iman. Sadaka
Rasûlallâh.” “Himmetin yüceliği
imandandır.”

Ketebe: Abduhû Şefik.

Tarih: H.1271

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey’in Celî Sülüs istifi olan eserin metni bir hadis-i şerîftir. Harfler Celî karakterinde ve olgundur. Yazının alt kısmındaki boşluğa bir tarafa mühmel harf diğer tarafa ise imza koyularak denge sağlanmıştır. “Nun” harfinin üzerine “Sadaka Rasûlallâh” beyzî formuna benzer bir istifle yazılmıştır. Zerendûd olarak hazırlanan eserin köşelerinde buketler vardır. Cetvel çekilip kenarı Rokoko tarzı ile süslenerek eser tamamlanmıştır.

Katalog No: 128

Resim No: 128

Metin: “Elâ yâ zâire'l-beyti'l-haram

Îza ğanneyte maksuden tenalu

Ve men yarkus li-vechillâhi kad faze

Fe-inne'r-rakse lillahi helâlun.”

“Ey mescidi ziyaret eden misafir kişi

Maksadın ziyaretse orayı bereketlendirirsin

Ve kim Allah’ın rızası rakederse kazanmıştır

Allah’ın rızası için raks etmek helâldir.”

Ketebe: Hak-i payî evliyâ Mehmed Şefik pür

hatâ 1277.

Tarih: H.1277

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: İmâm-ı Şafi’nin söylediği manzûmeyi Mehmed Şefik Bey Sülüs hat ile yazmıştır. Dört satırdan ibâret olan eserin ilk satırında dikey harfler yoğunlukta olduğu için harf bünyeleri daha zayıf bir görünümde. Bu satırın üst kısmında daha ince bir kalemle beyti İmâm-ı Şafi’nin söylediği yazılmıştır. İkinci ve üçüncü satırda görülen sıkışıklık ibârelerin çokluğundan olabilir. Yatay harflerden oluşan bu kısımda harfler üst üste gibi görünmektedir. Elif harfleri eserin tamamında sert bir mizaçta görünmektedir.

Yazının sonunda “Lâm” harfinin çanağının içine imza atılmıştır. Satırlar cetvelle ayrılmış yazıyı çevreleyen cetvelin içi küçük motiflerle tezyîn edilmiştir.

Katalog No: 129

Resim No: 129

Metin: “ Yâ Hazret-i Mehmed Bahaeddîn Şâh-ı Nakşibend el-Buhârî.”

Ketebe: Hak-i pâyi evliyâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1279

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Nakşî tâcı formunda

istiflenen eserin alt kısmında yatay harfler, üste doğru dikey harfler yerleştirilmiştir. Şefik Bey bu eserde harfleri dengeli bir şekilde yerleştirdiği için leke dengesi sağlanmıştır. Harfler Celî yazı olgunluğunda olup “ Te, Dal, Ra” harflerinin uçları biraz ince gözükmektedir. Fazla hareke ve tezyînî unsura ihtiyaç duymadan yazı sade bir şekilde tamamlanmıştır. Şefik Bey “Hazreti” ibâresinin altındaki boşluğa imza satırı yazmış “Te” harfinin altına da tarih atmıştır. Sikke formu ile cetvel arası mavi renk zemin olup üst iki köşeye çiçek buketi yapılmıştır. İki altın cetvel arasına küçük bir süsleme yapılmıştır. Cetvelin dış kısmına köşelere ve dörtkenarın ortalarına yaprağa benzeyen bir tezyînat görmekteyiz.

Katalog No: 130

Resim No: 130

Metin: “Elhamdü lillahî vahdehû
‘Aşere-i mucizât mine’n-Nebiiyi
sallallâhû Teâlâ ‘aleyhi ve sellem.
Allahümme salli ve sellem ‘alâ
nebiyyihir-rahmetî şefî’al ümmeti
muhammede ve ‘alihî ecme’inet-
tahirîn.”, “Çihâr-i yâr-i güzîn.”

- 1-Gölgesi asla yere düşmezdi
- 2- İdrarı asla yerde görülmezdi
- 3- Uyku basıp asla esnemezdi
- 4- Asla ihtilâm olmazdı
- 5- Üzerine asla sinek konmazdı.
- 6- Gözü uyusa bile kalbi asla uyumazdı
- 8- Üzerine bindiği hiçbir hayvan huysuzluk yapmazdı
- 9 - Sünnetli olarak dünyaya gelmişti
- 10- Kiminle oturursa otursun en uzun boylu gözükürdü.

“Ey mihri cihân tâbı sihri ezeli, vey mâh-ı münîri felek, Pervâne gibi şem’ine cem’
oldu senin, Ebû Bekr Ömer hazreti Osman ve Ali”

Ketebe: Sevvedehû’l-fakîrû es-Seyyid Mehmed Şefik.

Tarih: H.1280

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey’in yazmış olduğu bu hilye-î şerife klasik hilye formunda olup metin ve ibâreler bakımından farklıdır. Sülüs satırlarda Peygamber Efendimiz’in on mucizesinin anlatıldığını ifâde eden “Aşere-i mucizât” ibâresiyle başlayıp Efendimiz’e salâtü selam yazılmıştır. Yatay harflerin daha çok olduğu satırda harflerin meyilleri satıra paraleldir. Dikey harflerin yönlerinde de uyum sağlanmıştır. Sülüs yazının ikinci satırında iki yerde yoğunluk dikkat çekmektedir. Bu iki kısım arasında “Elif” harfinin olması sebebiyle yazı ayrı gibi görünmektedir.

Hilye metninde Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in on mucizesini anlatan Buhârî'den rivâyet edilen Hadis-î şerîf, Nesih hat ile yazılmıştır. Seçkin görünen yazıda makûs “Ya”lar birçok yerde kullanılmıştır. Farklı duraklar yapılan metinde satırlar Beyne’s-sütûrla çevrilmiştir.

Eserin koltuk ve diğer kısımlarındaki tezyînat Rokoko tarzıdır. Üstteki Sülûs satırların kenarlarındaki boşluklara çiçek buketleri yapılmıştır.

Katalog No: 131

Resim No: 131

Metin: “Zikrû ‘Aliyyin ‘ibadetün.” “Ali’yi zikretmek ibadettir.” “Kâle Rasûlüllâhi sallalâhü aleyhi ve sellem Zeyyinû mecâ lisseküm bi zikrî Alîyy’i - bni ebî Talib. Sadaka Rasûlüllah-innebiyyi-l - haşîmiyyi.

Allahümme sallı ve sellim ‘ala nebiyyir-rahmeti. Ve şefi’ı’l-ümmetî Muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn tabiîne’t-tâhirîn. Harrarahû’l-hacc es-seyyid Hasan Rıza. Ğaferallâhü lehu âmin. Veya hayrannasırîn. Vel-hamdü lillâhi rabbi’l-’alemîn.” “Meclislerinizi, Ebu Talib oğlu Ali’yi anmakla ziynet edin.”

Ketebe: Mehmed Şefik 1281.

Tarih: H.1281

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Sülüs Nesih kıt’a olarak tasarlanan bu eser Şefik Bey’in talebesi Hasan Rıza Efendi ile birlikte yazdığı bir levhadır. Şefik Bey Sülüsü Hasan Rıza Efendi ise Nesih hattını yazmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi zaman zaman birlikte eser hazırlamışlardır. Sülüs’le yazılan kısa bir ibâre olan hadis-i şerif harf bünyeleri ve keskinliği bakımından güzel bir yazıdır. Şefik Bey “kef” ve “be” harflerinin altına imza ve tarih koymuştur. Cetvel çekilen levhada koltuk kısımları boş bırakılmıştır.

Katalog No: 132

Resim No: 132

Metin: “Rabbi yessir velâ tuassir Rabbi temmim bi'l-hayr” “Rabbim işimi kolaylaştır, güçleştirme, Rabbim bu işi hayırla tamamla.” Müfredât meşki.

Ketebe: Bende-i âli'âbâ Mehmed Şefik pürhatâ.

Tarih: H.1271

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey'in yazdığı eser meşk Murakkaasından bir sahifedir. Meşke başlarken “Rabbiyessir” duâsı ile başlamak hat sanatının bir geleneğidir. Sülüs ve Nesih harflerinde yazılı olduğu sayfa kıvrık dallar ve çiçek buketleriyle süslenmiştir. Altın cetvel çekilen eserde iki cetvel arasına üç iplik Rûmî yapılmıştır.

Katalog No: 133

Resim No: 133

Metin:

“Gül ü lâle izâr-ı tâb-dârından

kinayettir,

Sana mânen olur mu verd-i ahmer yâ

Rasûllalâh.

Rızâ bâğ-ı belâgatda aceb şürîde

bülbüldür,

İder her şeb kitâb-ı na'tın ezber yâ Rasûllallâh.”

Ketebe: Hak-i payî evliyâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1281

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Neccârzâde Şeyh Mustafa Rızâ tarafından yazılan na'tı Şefik Bey Sülüs hattıyla yazmıştır. Satır istifi şeklinde yazılan levha leke dengesi olarak ölçülüdür. Harf yapıları Sülüs'e uygun olan eserde harfler birbirleriyle uyum içindedir. Hareke ve mühmel harfler eseri tamamlar niteliktedir. En son satırın altında imza ve tarih yazılıdır. Yazı araları cetvelle ayrılmış, eserin çevresine de cetvel çekilerek dilimli rûmî ile tezyîn edilmiştir.

Katalog No: 134

Resim No: 134

Metin: “Ali Kerremallâhü Veche”
“Allah vechini, mükerrem (şerefli)
kılın.”

Ketebe: Ketebehü Şefik.

Tarih: H.1281

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Mehmed Şefik
Bey’in Celî Sülüs olarak yazdığı
eser Hz. Ali’nin vasfını ifade eder.

Harf yapıları olgun olan istif, sade

fakat dengeli ve ölçülü bir istiftir. Şefik Bey’in kalem kudretini gösteren bir eserdir.

Katalog No: 135

Resim No: 135

Metin: “İnnallâhe cemîlün
yuhibbü'l-cemâl
Sadakanebiyyullah”
“Allah güzeldir, güzelliği
sever.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1284

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer:-

Değerlendirme: Estetikle ilgili konularda sıkça duyduğumuz bu Hadîs-i şerîf hat sanatında yazılan ibârelerdendir. Zerendûd tekniğiyle Celî Sülüs olarak hazırlanan eser imza ile birlikte dikdörtgen bir formdadır. Eserde harfler terkip ve tenasüp yönüyle ideal ölçülere ulaşmıştır. Âhenkli bir istif olan eser, Şefik Bey'in sanat kudretini ortaya koymuştur. Hareke ve tezyînî unsurlar yerinde olup, üç yerde de yuvarlak nokta kullanılmıştır. Estetik amaçla veya yer darlığını bertaraf etmek amacıyla kullanılmış olabilir. İnce bir kalemle “Sadakanebiyyullah” ibâresi “Lam” harfinin içine yazılmıştır. İmza ve tarih de aynı kısımda yer almıştır.

Altınla çekilen cetvel yumuşak bir hatla eseri çevrelemiştir. Cetvelin kenarına Rokoko tarzı bir tezyînat yapılmıştır.

Katalog No: 136

Resim No: 136

Metin: “Yâ Hazreti Sehl bin Abdullâh et-Tüsterî”

Ketebe: Hâki pâyi evliyâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1285

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey bu

eserinde evliyâ-i kiramdan bir zâtın ismini aşağıdan yukarı doğru Celî Sülüs hattı ile tasarlamıştır. Kahverengi tonuna yakın bir kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır. İstif olarak sade ve serbest görünen eserde harfler tenasüb olarak estetik seviyeye ulaşmıştır. “Ayn” ve “Ya” harflerine keşîde verilmiştir. Tezyînî unsurlara çok fazla ihtiyaç duyulmamıştır. Altın cetvel çekilerek arası tezyîn edilmiştir.

Mehmed Şefik Bey’in yazdığı bu levhanın aynısı Konya, A. R. İ. Koyunoğlu Müzesi’nde (Katalog 77) ve Necip Sarıcı koleksiyonunda da (Katalog 103) bulunmaktadır.

Katalog No: 137

Resim No: 137

Metin: “Kuli'l-hayra ve
illâ feskut”

“Ya hayır söyle ya sus.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey, kısa fakat anlamlı bir ifadeyi Celî Sülüs hattıyla yazmıştır. İhtişam ve sadeliğin bir arada olduğu eser Şefik Bey'in kemâl döneminde yazdığı yazılardan olabilir. Yazının orta kısmındaki boşluk fetha harekesinin yazı kalemiyle aynı kalınlıkta yazılmasıyla dengelenmiştir. Eserde tezyîni bir unsur görülmemektedir.

Katalog No: 138

Resim No: 138

Metin: “Şer’u kânûna o kim hükmünü
tefvîz eyler

Ânı da Hazret-i Hakk mazhar-ı tevfik
eyler

İki cihânda mesûldür ol vâlî kîm

Fasl-ı da’vâda ne tahkîk u ne tedkîk
eyler.”

Ketebe: Ketebehû Mehmed Şefik

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Bu şiir Ayaşlı Esad Muhlis Paşa’nın divânçesinden alınan bir kıt’adır. Hattat Mehmed Şefik Bey tarafından Sülüs hattıyla yazılmıştır. Dört satır olarak yazılan eserde satırlar yoğun bir şekilde istiflenmiştir. Birinci ve dördüncü satırda yoğunluk biraz daha fazladır. Fakat harfler olgun görünümde ve satırda birbirleriyle uyumludur. Buda istif yoğunluğunu bertaraf etmektedir. “Elif” harfleri üçüncü satırda diğer satırlara nispetle daha fazla kullanılmış bu durum satırda daha serbest bir görünüm sağlamıştır. Dördüncü satırın sonunda imza istifi yer alırken tarih yazının altına atılmıştır. Satırlar cetvelle ayrılmış yazının kenarına da cetvel çekilmiştir.

Katalog No: 139

Resim No: 139

Metin: “Men sabera zafera”.

“Zafer sabredenindir.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey’in Celî Sülüs’le yazdığı bu kısa ibâre, yatay harflerin meyli ve satırdaki düzeni ile devamlılık izlenimi vermektedir. Harfler ideal ölçüsünde olup pürüzsüzdür. Satırın altındaki boşluklardan birine nokta, diğerine imza koyularak denge sağlanmıştır.

Katalog No: 140

Resim No: 140

Metin: “Ve hüve ‘alâ külli şeyin kadîr(un).”

“O, her şeye kâdirdir.”⁸⁷

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in Celî Sülüs’le yazdığı eserlerden olan

bu levha, harflerdeki olgunluk ve uyumun dengeli istifile birleşmesiyle mükemmel bir görünüme ulaşmıştır. “Lam” harfine birleşen “Kef” harfinin “Boru kef” olarak yazılmasıyla, yukarı kısımdaki “Yâ-yı Ma’kûs” un keşidesi istifte dengeyi sağlamak için birlikte kullanılmış olabilir. Hareke, tezyînî unsurlar ve alt köşelerde yer alan imza ve tarih ile birlikte eserde bütünlük sağlanmıştır.

Hattat Mehmed Şefik Bey Celî Sülüs’le yazdığı bu ibareyi h.1289 (Katalog 67) tarihinde de yazmıştır ve bu eser Bursa Emir Sultan Cami’nde bulunmaktadır.

⁸⁷ Yazır, 561.

Katalog No: 141

Resim No: 141

Metin: “Aleyke avnullah.”

“Allah’ın yardımı üzerine olsun.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1286

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey’in Celî Sülüs olan bu eserinde az sayıda harf kullanarak

gözü dolduran bir istif yapması takdire şayandır. “Aleyke avn” ibâresinin istifi bir bütün gibi görünmekte olup farklı birleşmeler kullanılmıştır. Harflerin yapıları ve birbirleriyle olan münasebetleri Celî yazı karakterindedir. Şefik Bey “Nun” harfinin beş yerinde geçme yapmıştır. Allah ibâresi tasarımda en üste yerleştirilmiş, hareke ve tezyînî unsurlarla eser tamamlanmıştır. Dokulu kâğıda uygulanan eser renkli bir mürekkeple yazılmıştır. Köşelerde mürekkeple aynı renkte çiçek buketleri yapılmış iki ayn harfinin alt boşluklarına imza ve tarih yazılmıştır. Kâğıtta yırtılma ve yıpranma görülmektedir.

Katalog No: 142

Resim No: 142

Metin: “Yâ Ali nâdi Aliyyen mazhara’l-acâib teciduhu avnen leke fi’n-navâib. Küllü hemmin ve gammin seyencelî. Bi nübüvvetike ya Muhammed vebilayetîke.”

“Zorda kaldığımda Hz. Ali’yi çağır. O Ali ki, üstün niteliklere sahiptir. Tüm sıkıntı ve güçlüklerle karşı O’ndan medet dile. Dile ki yardım göresin, dile ki mürüvvet bulasın.”

Ketebe: Bende’i âli ‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1288

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: “Ya Ali” ibâresi hattatların en çok yazdığı ibârelerden biridir. Celî Sülüs ve Sülüs’le yazılan bu eserde üç farklı ölçüde kalem kullanılmıştır. Hz. Ali ismi en iri kalemle yazılmıştır. Hz. Ali (r.a.)’ın ismindeki “Ya” harfinin sonu tasarımı olarak kılıcı “Zülfikâr”a benzetilmiştir. Sülüs’le yazılan satırlar alışılmışın dışında aşağıdan yukarıya doğru yazılmıştır. İstif olarak sade ve serbest görünen satırlarda harfler tenasüb olarak estetik seviyeye ulaşmıştır. Bu satırlar Nâdi Ali duâsından bir bölümdür. Eserde tezyînî bir unsur yoktur. Ancak eser bu sade haliyle oldukça güçlüdür.

Şefik Bey daha önce h. 1277 tarihinde (Katalog 100) Zerendûd olarak yazdığı eseri burada siyah mürekkeple yazmıştır.

Katalog No: 143

Resim No: 143

Metin: “Fa’lem ennehû Lâ ilâhe illallah Muhammedun Rasûlallah.”

“Muhakkak bil ki Allah’tan başka ilâh yoktur. Muhammed (a.s.) O’nun Rasûlüdür.”

Ketebe: Abduhû Mehmed Şefik

Tarih: H.1289

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey tarafından Celî Sülüs’le yazılan eser, harflerin terkip ve tenasübü yönünden mükemmelliğe eriştiği bir eserdir. Şefik Bey daha önce h.1275 tarihinde Zerendûd olarak (Katalog 85) ve h. 1278 tarihinde (Katalog 113) yazdığı bu ibâreyi h. 1289 tarihinde yeniden yazmıştır. Aradan geçen on bir yıl Şefik Bey’in sanatındaki gelişimini gösteren bir örnektir. Yazı “Beynes-sütûr”la çevrilmiş üst kısımda yer alan yazının iki kenarındaki boşluk birer çiçek buketiyle tamamlanmıştır. Yazının altında istifli imza ve tarih yerini almıştır.

Katalog No: 144

Resim No: 144

Metin: “Hasbî Rabbî Cellallah, Mâ fî kalbî gayrullah, Nûr Muhammed sallallah, Lâ ilâhe illallah Allah(u).”

“Yüce rabbim bana yeter, kalbimde Allah’tan başkası yoktur, Allah Muhammed (a.s) ruhuna rahmet etsin, Allah’tan başka ilah yoktur.”

Ketebe: Bende i âli abâ seyyid Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1289

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Güzel bir duâ ibâresi olan metni Şefik Bey Sülüs’le yazmıştır. Dört satırdan ibâret olan metin, satır uzunlukları olarak farklılık göstermiştir. Satır sonlarına “Allah” lafzı denk getirilmiştir. Satırlarda yazı meyilleri Sülüs’e uygun olmasına karşın ikinci satırın son kısmında meyil biraz yukarı doğrudur. Harf bünyeleri Sülüs’e uygunluk göstermekte olup her satır tasarım açısından farklılık göstermiştir.

Son satırın altında imza ve tarihin yer aldığı eserin kenarına, arası zencerekle tezyîn edilen iki sıra altın cetvel çekilmiştir. Cetvelin dışına halkâr yapılarak tezyîn edilmiştir.

Katalog No: 145

Resim No: 145

Metin: “İnnallâhe cemîlün
yuhibbü'l-cemâl
Sadakanebiyyullah”
“Allah güzeldir, güzelliği
sever.”

Ketebe: Ketebehû Şefik
1290.

Tarih: H.1290

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey'in Zerendûd tekniğiyle Celî Sülüs olarak hazırladığı eser dikdörtgen bir formdadır. Şefik Bey daha önce h.1284 tarihinde de (Katalog 135) bu eserin aynısını yazmış olup yalnızca tezyinatında küçük bir farklılık vardır.

Katalog No: 146

Resim No: 146

Metin: “Fallâhu hayrun
hâfizâ(n) ve hüve erhamu’r-
râhimîn(e)”

“En hayırlı koruyucu
Allah’tır. Ve O merhamet
edenlerin en
merhametlisidir.”⁸⁸

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1290

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey’in Celî Sülüs hattıyla yazdığı eser bir Âyet-i kerîme istiftidir. Bu ibâre hattatlar tarafından farklı formlarda da istiflenmiştir. Eserin üst kısmında sağ köşe daha yoğun görünmektedir. Alt kısımda “Ha” harflerinin küplü olarak yazılması bu bölümde serbest bir görünüm sağlamıştır. Şefik Bey bu durumu “Ha” küplerinin ikisinin içlerine üçer “Tirfil” birinin içine de “Tırnak” işâreti koyarak dengelemeye çalışmıştır. Ayrıca “Ha” harflerinin altına mühmel harfler biraz irice koyularak eserin formu tamamlanmıştır. Bu kısımda tarih ve Şefik Bey’in imzası yazılıdır. Âyetin devamı, son kısımda ince kalemlle yazılarak dâirevî forma sâdik kalınmıştır. Harf bünyeleri Celî yazı karakterine uygundur. Yazının dört köşesine çiçek buketleri yapılmış, çevresine cetvel çekilerek Rokoko tarzı süsleme ile tamamlanmıştır.

⁸⁸ Yazır, 242.

Katalog No: 147

Resim No: 147

Metin: “Mâşâallah lâ Mâşâallah lâ kuvvete illâ billâh” “Allah’ın dediği olur. Ondan başka kuvvet ve kudret sahibi yoktur.”

Ketebe: Ketebehû

Mehmed Şefik.

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Zerendûd.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Celî Sülüs hattıyla yazdığı ibare Zerendûd olarak hazırlanmıştır. Harfler Celî yazı karakterine uygun olup tok bir görünümündedir. Eser hareke ve tezyini unsurlarla birlikte dengeli bir istifdir. Yazının tam orasına gelecek şekilde Şefik Bey’in istifli imzası yazı ile bütünleşmiş olarak görülmektedir. Altın cetvel çekilen eserin çevresine Rokoko tarzı bir tezyinat yapılmıştır. Eserin çerçevesinin üst kısmında Şefik Bey’in istifli imzasının aynısı yer alırken alt kısımda da eserin tarihi 1292 görülmektedir.

Şefik Bey’in daha önce h.1291 tarihinde (Katalog 42) yazdığı bu eser Galata Mevlevîhânesi Müzesi Koleksiyonu’nda bulunmaktadır.

Katalog No: 148

Resim No: 148

Metin: “Hemân aynı Muhammed’le
Ali’dir Şems u Mevlânâ Kuddise Sırruhu’l
Âlî”

Ketebe: Hâki pâyi evliyâ Mehmed Şefik
pür hatâ.

Tarih: H.1291

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine mürekkeple
yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in sikke formunda Celî Sülüs hat nev’i ile yazmış olduğu eser, son derece başarılı ve dengeli bir istife sahiptir. Yazı dışına taşmayan hareketler sebebiyle âdeta kalemle dış hattı çizilmiş bir resim görünümündedir. Yazının alt kısmında kullanılan küplü ayn harfleri eserin temeli oluşturmuştur. Harflerin tenasübü ve birbirleriyle olan uyumu esere bakıldığında bir bütünlük hissi uyandırmaktadır. En üstte “Lâmelif” harfinin içinde yazılı olan “Kuddise sırruhu’l-Âlî” ibâresi ince bir kalemle yazılarak sikke formunu tamamlamıştır. Yazının alt kısmına tarih ve imza yazılmıştır.

Katalog No: 149

Resim No: 149

Metin: “Mâ kâne
Muhammedün ebâ ehadin
min ricâliküm velâkin
Resûllallâhi ve hâteme-
nnebiyyîn(e) vekânallâhü
biküllî şey-in ‘alîmâ(n).”
“Muhammed,

adamlarınızdan hiç birinin babası değildir. Fakat Allah’ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.”⁸⁹

Ketebe: Bende i âli abâ seyyid Mehmed Şefik pür hatâ 1291.

Tarih: H.1291

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulduğu Yer: -

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in yazdığı âyet-i kerîme üç satırdan ibârettir. İki satır Sülüs ile yazılırken son satır Nesih hattı ile yazılmıştır. Harf yapıları ölçülü olan eserde, birinci satırda satır meyli sona doğru, yukarı çıkmıştır. İkinci satırda mürsel “Vav” harfinin kullanılması ve genel olarak satırın yazılışı yazıya Muhakkak izlenimi vermektedir. Bu satır Sülüs hattı ile yazılmış olmasına rağmen “Lafzatullah” Nesih hattı ile yazılmıştır. Bu ibârenin “Elif” harfinin son kısmındaki incelik Sülüs yazıda görülen bir durum değildir. Son satırın Nesih yazılması istifi uygun bir şekilde tamamlamak için veya bilmediğimiz başka bir sebeple olabilir. Bu satırın sonunda kalan boşluğa imza ve tarih yazılmıştır. Alt köşelerde küçük birer tezyînat yapılmıştır.

⁸⁹ Yazır, 422.

Katalog No: 150

Resim No: 150

Metin: “Allâhü ğaniyyün.”

“Allah, ğanîdir, zengindir.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: H.1291

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey’in yazmış olduğu bu Celî yazıda, az sayıda harf kullanılmasına rağmen

güçlü bir kompozisyon oluşturulmuştur. Harfler tam olarak Celî karakterine uygun olup istif de çok dengeli vaziyettedirler. Harekelerde aynı olgunlukta yazıyı tamamlamıştır. İstifli imza köşeye, tarih de harf boşluklarına yazılmıştır.

Katalog No: 151

Resim No: 151

Metin: “ Fî kesratil-meşki ve devâmühû alâ dîni'l-İslâmi.”

“Allahümme salli ve sellim alâ eşrafi cemîi'l-halki Muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn.”

“ Fî kesrati l-meşki ve devâmühû alâ dîni l-islâmi sadaka aliyyün

Allahümme salli ve sellim alâ eşrafi cemîi l-halki Muhammedin ve âlihî ecmaîn”, “ (kıvâmı) çok meşk etmekte devamı ise İslam dini üzere olmakta (gizlidir). Ali doğru söyledi. Allah’ım bütün mahlûkatın en şereflişi Muhammed (s.a.v.)’e ve bütün âline salât ve selâm olsun.”

Ketebe: Bende i âli abâ Seyyid Mehmed Şefik pür hatâ 1292.

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey’in yazmış olduğu bu kıt’a örneğinde iki satır Sülüs ve iki satır Nesih hat nev’i bulunmaktadır. Yazılan ibâreler her iki yazı çeşidinde de aynıdır. Sülüs satırlar satır istifi olarak gâyet nizamlıdır. Harflerin olgunluğu, satıra oturması ve birbirleriyle münâsebeti ise ölçülü olup Sülüs yazı özelliklerine uygundur. Nesih yazıda, tabiatı gereği ince kalem kullanılır. Ancak burada, Nesih satırlarda gâyet ihtişamlı olup Sülüs satırlar kadar güzel ve dikkat çekicidir. Koltuk kısımlarında klâsik tezhip yapılmış olup sol taraftaki koltuğun bir kısmına Şefik Bey’in imzası ve tarih yazılmıştır. Yazı aralarında ve eseri çevreleyen kenarına altın cetvel çekilerek tamamlanmıştır.

Katalog No: 152

Resim No: 152

Metin: “Ve daccû dacceten kedacîcenâ ve ‘accû acîcen ve'l-eâdî teaccecû.”

“Ve bir kargaşa kopardılar, sanki bizim kargaşamız gibi ve toz kaldırdılar ve düşman tozlandı.”

“Kâle rasûlüllâhi sallallâhü aleyhi ve sellem. Zeyyenû mecâliseküm bi-zikri Aliyyibni ebî Tâlibin. Sadeka rasûlüllahi Allâhümme salli ve sellim alâ Muhammedin ve âlihî ve eshâbihî ecmaîn.”

“Allah’ın rasûlü sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki; meclislerinizi Ali bin ebî Tâlib’i anarak süsleyin. Allah’ın Rasûlü doğru söyledi. Allahım Muhammed (s.a.v.)’e ve bütün âli ve ashâbına salât ve selâm olsun.”

Ketebe: Bende-i âli abâ Mehmed Şefik pür hatâ.

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulduğu Yer: -

Değerlendirme: Bir satır Sülüs ve dört satır Nesih’ten ibâret olan kıt’a ilk satırdaki tasarımıyla dikkat çekmektedir. Şefik Bey burada dokuz adet “Cim” harfi ve diğer harfleri de birden fazla kullanarak yazıda farklı bir ritim yakalamıştır. Tekrar eden harfler birbirinin kopyası olacak şekilde mükemmel kıvamda yazılmıştır. Aynı harfi defalarca kullanmanın bir risk olabileceği düşünülürken, Şefik Bey bunu uygulayarak kalem kudretini göstermiştir. Dikey harflerin çok az kullanıldığı yazıda, harfler terkip ve tenâsüp yönüyle mükemmelliğe erişmiştir. Nesih hattıyla yazılan satırlar zarif ve kıt’ayı tamamlar niteliktedir. Koltuk bölümleri boş bırakılarak yazı arası ve çevresine cetvel çekilerek, eser ebrû ile tamamlanmıştır.

Katalog No: 153

Resim No: 153

Metin: “Yevme lâ yenfe’u
mâlun velâ benûn(e) İllâ
men etallâhe bikalbin selîm(in).”

“O günde ne mal fayda verir, ne de oğullar. Ancak Allah’a selim bir kalp ile varan başka.”⁹⁰

Ketebe: Ketebehû Mehmed Şefik

Tarih: H.1292

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey’in Celî Sülüs hattıyla yazmış olduğu ibâre bir âyet-i kerîme’dir. Celî yazı karakterini taşıyan ve istifli olgunlaşmış olan eserde pek çok harf geçmeleri görülmektedir. Eserin orta kısmında bulunan dikey harfleri dengelemek ve yazının üst kısmına yatay hareket sağlayacak “Yâ-yı Ma’kûs” ile yazılmıştır. Zamanla gelişim gösteren hareke ve tezyînî işaretler bu eserde yerinde kullanılmıştır. Tarih satırın altına yazılırken istifli imza yazının sonundaki boşlukta yerini almıştır.

Şefik Bey’in aynı tarihte yazdığı eser Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’nde (Katalog 11) bulunmaktadır.

⁹⁰ Yazır, 370.

Katalog No: 154

Resim No: 154

Metin: “An ibni Ömera radiyallâhu Teâlâ anhü”

“İbni Ömer'den (rivâyet edildiğine göre) Allâh ondan razı olsun.” “Kâle; Kâle rasûlüllâhi sallallâhü aleyhi

ve sellem. Lâ yükemmilü abdü l-îmâni billâhi Teâlâ hattâ tekûne fihi hamse hisâlin. Et-tevekkülü alellâhi ve't-tevfizu ilâllâhi ve't-teslîmü li emrillâhi ve'r-rızâu bi kazâillâhi ve's-sabru alâ belâillâhi fekad istekmele'l-îmâne.” “Dedi ki: Allah'ın rasûlü sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki; Kendisinde beş haslet bulunmadıkça kulun Allâh'a imanı kâmil olmaz; Allah'a tevekkül, işlerini Allah'a havale etme, Allah'ın emirlerine teslimiyet, Allah'ın hükümlerine rıza, Allah'ın imtihanına sabır. Ancak böyle iman kâmil olur.”

Ketebe: Ketebehü edafü'l-ibâdi el-ma'rûf Mehmed Şefik 1293.

Tarih: H.1293

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Sülüs ve Nesih hattıyla, açık renk kâğıda siyah mürekkeple yazılan kıt'a Şefik Bey'in elinden çıkmıştır. Harflerin güzelliği, satırdaki düzeni ve leke dağılımı oldukça dengelidir. Yatay harflerin çoğunlukta olduğu Sülüs satırda keşîdeli yapılan harflerin üst kısmına Sülüs kalemiyle yazılan fetha hareketleri paralel bir görüntü sağlamıştır. Nesih yazıda da harf yapılarındaki olgunluk ve keskinliğin birleşmesiyle yazı, akıp giden bir satır izlenimi vermektedir. Hadis-i şerif yazılan Nesih satırın son kısmı ketebeye ayrılmış, fakat sığmadığı için bir kısmı tarihle birlikte koltuk tezhibinin içine yazılmıştır. Sülüs satırda iki köşeye ve satır altına çiçek ve yapraklarla oluşan küçük süslemeler yapılmıştır. Koltuk kısmı altınla klâsik olarak tezyîn edilmiş yazı kenarı da altın cetvel çekilmiştir. Hatayi motiflerden oluşan tezyînat altınla yapılmıştır.

Katalog No: 155

Resim No: 155

Metin: “ Sırr-ı aşkı duydu Yemlîhâ
olup lâl ü hamûş
Mekselînâ oldu hemrâz-ı mezâyâ-yı
sürüş
Bâde-i tevhidi Mislînâ’ya işrâb
etdiler
Bîtevakkuf içdi Mernûş ü Debernûş
Şâzenûş
Cur’a kalmışdı meğer câm-ı
Kefeşatyûş’dan
Kâselîs-i bezm olup Kıtmîr dahî
kalmadı boş.”

Açıklama:

“Konuşmayıp sustu da Yemlîha, aşk sırrını duydu.

Mekselînâ da onun melek hasletlerine sahip bir sırdaşı oldu.

Tevhid (Allah'ın birliğine iman) şarabını Mislînâ'ya içirdiler.

Mernûş, Debernûş ve Şâzenûş da onu teklifsiz içtiler.

Bir yudum kalmış olsa gerek Kefeşatayyûş'un kadehinden geriye.

Kıtmîr de meclisin çanak yalayıcısı oldu. O da kalmadı boş.”

Ketebe: Bende-i mücrimî âşık es-seyyid Mehmed Şefik

Tarih: H.1294

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Celî Sülüs yazıda hocası Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin açtığı yolda yürüyen Şefik Bey'in Sülüs yazıda da mâhir olduğunu bu eserde görmekteyiz. Nesih yazı zarâfetinde görünen altı satırlık Sülüs beyit satır istifi olarak yazılmıştır. Leke dağılımı ölçülü olan eserde harf yapıları Sülüs'e uygun ve birbirleriyle uyum içindedir. Hareke ve mühmel harfler eseri tamamlar niteliktedir. En son satırın altında imza ve tarih yazılıdır. Satır aralarına ve yazı çevresine altın cetvel çekilmiş

arasına üç iplik Rûmî yapılmıştır. Yeşil zemin üzerine altınla Rûmî motifleriyle tezyîn edilmiştir.

Hattat Mehmed Şefik Bey'in daha önce h. 1287 tarihinde yazmış olduğu eser (Katalog 34), Akşehir Müzesi'nde iken, Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'ne getirilmiştir.

Katalog No: 156

Resim No: 156

Metin: “Men kane’a bi r-rızki vesteğnâ ani’l-halki.”

Anlamı:

“Her kim (sahip olduğu) rızka kanaat ederse

bütün mahlûkattan müstağni olur.” “Kâle rasûlüllâhi sallallâhü aleyhi ve sellem. Zeyyenû mecâliseküm bi-zikri Aliyy-ibni ebî Tâlibin. Sadeka rasûlüllahi Allâhümme sallı ve sellim alâ Muhammedin ve âlihî ve eshâbihî ecmaîn et-tâhirîn.”

Anlamı: “Allah’ın rasûlü sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki; meclislerinizi Ali bin ebî Tâlib’i anarak süsleyin. Allah’ın Rasûlü doğru söyledi. Allahım Muhammed (s.a.v.)e ve bütün âli ve ashâbına salât ve selâm olsun.”

Ketebe: Hâk-i pâ-yi evliyâ Mehmed Şefik pür hatâ 1295.

Tarih: H.1295

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Koyu zemin üzerine yazılan Sülüs ve Nesih’ten müteşekkil kıt’a Şefik Bey tarafından yazılmıştır. Sülüs satırda tezyînî unsurlar bazı kısımlar boş denecek kadar az kullanılmıştır. Bu uygulama yazıyı oldukça sâde ve seçkin göstermiş, kalem hareketlerinin keskin bir görünümde olmasına imkân sağlamıştır. Eserde tezyînî unsur olarak sadece Nesih yazıda “Lam” harfinin keşîdesine yapraklardan oluşan bir süsleme yapılmış ve yazı çevresine çekilen altın cetvel bulunmaktadır. Koltuklar ve durak tezyînâtı boş bırakılmış üzerine motif çalışılmamıştır.

Katalog No: 157

Resim No: 157

Metin: “Li külli asrin vâhidün yesmû bihî, ve ene li bâkî’l-asri zâke l-vâhidü.”

“Her asrın kendisiyle yüceldiği, değer kazandığı biri vardır. Ve ben bundan sonraki asırlar için o tek kişiyim.”

Ketebe: “Hak-i pâ-yi evliyâ Mehmed Şefik pürhata.”

Tarih: H.1296

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey’in Sülüs hat nev’i ile yazığı iki satırdan ibâret eser Nesih zarafetiyle yazılmıştır. Satır nizamına uygun bir istif olan eserde yukarı çıkan veya alt tarafa düşen bir harf olmamıştır. İstifin üst satırında yatay harflerin yoğun olması yazıda devamlılık hissini uyandırmaktadır. Harfler Sülüs karakterine uygun ve tenasüp yönünden de ölçülüdür. Yazı arasında ve çevresinde altın cetvel çekilmiş arasına üç iplik Rûmî yapılmıştır. Çevresine Battal ebrû yapılarak eser tamamlanmıştır.

Katalog No: 158

Resim No: 158

Metin: “Lâ ilâhe illâllah Muhammedun
Rasûllullâh, Ebûbekir, Ömer, Osmân,
Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin.”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs, Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah
mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Şefik Bey’in Celî Sülüs ve Sülüs hattıyla istiflediği eser daire formuna yakın bir formdadır. Küplü olarak yazdığı üç “ayn” harfi istifte alt kısımda yer almıştır. İstifte yer alan iki harfe keşide vermesiyle yazıya yatay bir hareket sağlamıştır. “Lafzatûllâh”ın elifini meyilli yaparak yazıya bir esneklik kazandırmıştır. Harfler Celî karakterinde ve olgunlaşmış durumdadır. Oldukça ince bir kalemle “Lâ ilâhe” “Rasûllullâh” “Fâtıma” “Hasan” “Hüseyin” ibârelerini yazmıştır. Yazının kenarı sekizgen bir cetvelle çevrelenmiştir.

Katalog No: 159

Resim No: 159

Metin: Emin tezekkürî
cirânin bi zî selemin,
Mezecte dem'an cerâ min
mukletin bi demin. Em
hebbeti'r-rîhu min tilkâi
kâzimetin. Ve evmeda'l-
berku fi'z-zalmâi min
idamin. Femâ liayneyke in

kulte ekfûfâ hemetâ. Ve mâ likalbike in kulte estefik yehimi. E yahsebu's-sabbu
ennel-hubbe münketimun. Mâ beyne münsecimin minhü ve muztarimin. Levlâ'l-
hevâ lem turik dem'an alâ talelin. Ve lâ erikte zikri'l-bâni ve'l-alemi. Fe keyfe
tunkiru hubben bâ'de mâ şehidet. Bihî aleyke, udûli'd-dem'ı ve's-sekami. Ve
esbete'l-vecdü hattay abretin ve danâ. Misle'l-behârı alâ haddeyke ve'l-anemi.

Anlamı: Ey gönül, Seemli dostları anmaktan mı gözünden kanlı yaş akıtıyorsun?
Yoksa Kâzıma tarafından rüzgâr mı esti, zifiri karanlıkta Izam Dağı'ndan şimşek mi
çaktı? Gözlerine n'oldu ki: "ağlama!" desen yaş döker, kalbine n'oldu ki " kendine
gel!" desen çöşüp kendinden geçer. Yanıp tutuşan kalp ve akan gözyaşı karşısında
âşık sevginin gizli kalacağını mı sanır?! Aşk olmasaydı, sevgilinin harap olan
yurdunda, ondan arta kalanlara bakıp yaş dökmez, sorgun ağacı ile o dağı anarak
geceler boyu uykusuz kalmazdın. Gözyaşı ve hastalık aleyhinde iki âdil şahit iken
sevgini nasıl inkâr edebilirsin?! Aşkın ızdırabı yanaklarında sarı papatya ve annem
gibi iki çizgi halinde belirirken sevgini nasıl inkâr edebilirsin?!⁹¹

Ketebe: -

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer:-

⁹¹ Kaya, 17-23.

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey'in Nesih hattıyla yazmış olduğu Kasîde-i Bürde'nin ilk iki sahifesi yazma eserleri arasında güzel bir örnektir. Sayfa başında vazo içinde çiçek demetleriyle görkemli bir süsleme yapılmıştır. Yazının çevresine altın çerçeve çekilmiştir.

Katalog No: 160

Resim No: 160

Metin: “Allahü
veliyü't-tevfik”
“Başarıyı
sağlayan
Allah'tır.”

Ketebe: Mesgabehül- müznib Şefik ğaferalehû.

Tarih: H.1273

Yazı Çeşidi: Celî Sülüs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: İbrahim Hakkı Koleksiyonu.

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey tarafından Celî Sülüs'le yazdığı eser hocası Kadıasker Mustafa İzzet Efendi yolunda yazdığı eserlerinden birisidir. İbare hattatlar tarafından çok tercih edilmiş ve yazılmıştır. Harflerin yapısı, satırdaki düzeni ve birbirleriyle uyumu gayet ölçülüdür. Yazının sonunda “Kaf” harfinin çanağının içinde Şefik Bey'in farklı bir imzası ve tarih yazılmıştır. İki sıra çekilen cetvelin arası renklendirilmiş ve eser tamamlanmıştır.

Mehmed Şefik Bey'in Bursa Ulucami'de asılı olan h. 1275 tarihli zerendûd eseri (Katalog 64) ve yine Şefik Bey'in h. 1275 tarihinde yazdığı (Katalog 86) Ahmet Avlanmaz Koleksiyonu'nda bulunan zerendûd eseri ile ibare olarak aynı olup bu eser mürekkeple yazılmıştır. Bu levhanın üslûbu farklıdır.

Katalog No: 161

Resim No: 161

Metin: “Kaside-i
Bürde”

Ketebe:

“Mesgabehül-fakîr
seyyid Mehmed
Şefik”

Tarih: H.1267

Yazı Çeşidi: Sülüs,
Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa sahifesidir. H.1267 tarihinde yazdığı Murakkaanın 3 sahifesi Kasîde-i Bürde olup, son sahifede “Sübhaneke duası” yazılıdır. Mehmed Şefik Bey'in ilk dönem yazılarından olup Sülüs yazısındaki dik harfleri daha zayıf görülmektedir.

Katalog No: 162

Resim No: 162

Metin: “Kaside-i
Bürde”

Ketebe:

“Mesgabehül-fakîr
seyyid Mehmed Şefik”

Tarih: H.1267

Yazı Çeşidi: Sülüs,
Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine
siyah mürekkeple
yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme:

Mehmed Şefik Bey’in
yazdığı bir Murakkaa
sahifesidir. H.1267
tarihinde yazdığı

Murakkaanın 3 sahifesi Kasîde-i Bürde olup, son sahifede “Sübhanek duası” yazılıdır. Her bir sahife iki satır Sülüs iki satır Nesih olmak üzere Kıt’a formunda yazılmıştır. Bu eserde yazı olgunluk olarak Şefik Bey’in erken dönem yazılarından olması sebebiyle daha sonraki dönem yazılarına göre biraz geride kalmıştır. Altın cetvel çekilen yazının koltuk kısımları tezyin edilmemiştir. Şefik Bey, Murakkaa’nın üçüncü sahifesine imzasını “Mesgabehül- seyyid Mehmed Şefik” şeklinde koltuk kısmında mail olarak tarih ile birlikte yazmıştır. Eserin kenarı hatip ebrusuyla tamamlanmıştır.

Katalog No: 163

Resim No: 163

Metin: “Sübhanেকে
duası”

Ketebe:

“Ketebehû'l-

'abdü'z-zaifü

Mehmed Şefik

ğaferralahü veli

cemûl-mü'minin”

Tarih: H.1268

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey'in yazdığı bir Murakkaa sahifesidir. Murakkaanın 3 sahifesi Kasîde-i Bürde olup, son sahifede “Sübhanেকে duası” yazılıdır. Bu sahifede Nesih yazının ikinci satırında Şefik Bey'in imzası “Ketebehû'l-'abdü'z-zaifü Mehmed Şefik ğaferralahü veli cemûl-mü'minin”şeklindedir.

Katalog No: 164

Resim No: 164

Metin: “Vel âli ve’s-sahbi sümme’t-tâbiîne lehüm ehli’t-tukâ ve’n-nükâ ve’l-hilmi ve’l-kerâmi. Marannehat ‘azâbâtil bâni’r-rihu sabâ. Ve etrabe’l-îse hâdi’l-ıysi bi’n-neğami.

Temmeti’l-kaşîdetü’l-bürdetü’l-mübareketü. Bi hamdillâhi te’alâ ve hüsni tevfiykîhi. Allahümme salli ve sellim ‘ala eşrafi cemî’i’l-halkı muhammedîn ve âlihî ve sahibihî ecmeîn.” “ Allah’ın Rasulü’nün Ehl-i beyti, ashabı ve bunlara uyan tabiinlerin de üzerlerine Salâvat-ı Şerifler dâim olsun. Bunlardan her biri takvâ, nezâfet, hilm ve Kerem sahibidirler”. “ Seher Yeli sorgun ağacının dallarını hareket ettirdikçe ve deveci boz develeri nağmeleriyle coşturdukça o rahmet yağdıkkça yağsın.”⁹²

Ketebe: Sevvedehû Mehmed Şefik

Tarih: H.1260

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey’in h. 1260 yılında yazdığı kıt’a Sülüs ve Nesih yazıdan oluşmaktadır. Ulaşabildiğimiz eserler içerisinde erken tarihli olmasına rağmen Şefik Bey’in sanat kudretini görmekteyiz. Koltuk kısımları tezyîn edilmiş sol taraftaki koltuk kısmında damla formunun içine imza ve tarih yazılmıştır. İki sıra altın cetvel çekilip arasındaki kısım yaprak motifleriyle tezyin edilmiştir. Cetvel sonrası tezhip yapılarak tamamlanmıştır.

Şefik Bey aynı tarihte (Katalog 121) bu kıt’ayı bir kez daha yazmıştır.

⁹² Kaya, s.177.

Katalog No: 165

Resim No: 165

Metin: “An ibni Ömera radiyallâhu Teâlâ anhü”
 “İbni Ömer’den (rivâyet edildiğine göre) Allâh ondan razı olsun.”
 “Kâle; Kâle rasûlüllâhi sallallâhü aleyhi ve sellem. Lâ yükemmilü abdü l-îmâni billâhi

Teâlâ hattâ tekûne fihi hamse hisâlin. Et-tevekkülü alellâhi ve’t-tevfizu ilâllâhi ve’t-teslîmü li emrillâhi ve’r-rızâu bi kazâillâhi ve’s-sabru alâ belâillâhi fekad istekmele’l-îmâne.” “Dedi ki: Allah’ın rasûlü sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki; Kendisinde beş haslet bulunmadıkça kulun Allâh’a imanı kâmil olmaz; Allah'a tevekkül, işlerini Allah'a havale etme, Allah'ın emirlerine teslimiyet, Allah'ın hükümlerine rıza, Allah'ın imtihanına sabır. Ancak böyle iman kâmil olur.”

Ketebe: Sevvedehü’l-fakîr seyyid Mehmed Şefik”

Tarih: H.1293

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Bu eser Şefik Bey’in Sülüs ve Nesih hattıyla, yazmış olduğu bir kıt’adır. Harflerin güzelliği, satırdaki düzeni ve leke dağılımı oldukça dengelidir. Nesih yazıda da harf yapılarındaki olgunluk ve keskinliğin birleşmesiyle yazı, akıp giden bir satır izlenimi vermektedir. Hadis-i şerif yazılan Nesih satırın son kısmı ketebeye ayrılmış, tarihle birlikte yazılmıştır. Sülüs satırın çevresine çiçek ve yapraklarla oluşan küçük süslemeler yapılmıştır. Koltuk kısmı altınla klâsik olarak tezyîn edilmiş yazı kenarı da altın cetvel çekilmiştir. Klâsik tezhipte tezyin edilerek tığlarla tamamlanmıştır.

Şefik Bey aynı tarihte (Katalog 154) bu kıt’ayı bir kez daha yazmıştır.

Katalog No: 166

Resim No: 166

Metin: “Yâ mahbûbe l-âşîkîn”

“Ey âşıkların sevgilisi”

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Tarih: -

Yazı Çeşidi: Celî Sülûs.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme:

Mehmed Şefik Bey’in Celî Sülûs hattıyla

yazmış olduğu ibâre bir kare şeklinin içine göre istiflenmiştir. Yuvarlak hatlı harflerden böyle bir form çıkması Şefik Bey’in istif dehasını göstermektedir. Merkezi denge sağlanmış yazıda mühmel harf ve tezyini unsura gerek duyulmamıştır. Yazı çevresinde küçük çiçek buketleri vardır. Altın cetvel çekilen eserin dışı Rokoko tarzı ile süslenmiştir.

Bu eser, Şefik Bey’in h. 1289 tarihinde (Katalog 3) yazdığı eserin aynısı olup Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi/GY1325 numarasına kayıtlıdır.

Katalog No: 167

Resim No: 167

Metin: “Rabbi yessir
velâ tuassir Rabbi
temmim bi'l-hayr”
“Rabbim işimi
kolaylaştır,
güçleştirme, Rabbim
bu işi hayırla
tamamla.” Müfredât
meşki.

Ketebe: “Bende’i âli
‘abâ Mehmed Şefik pür hatâ”

Tarih: H. 1286

Yazı Çeşidi: Sülüs, Nesih.

Teknik: Kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır.

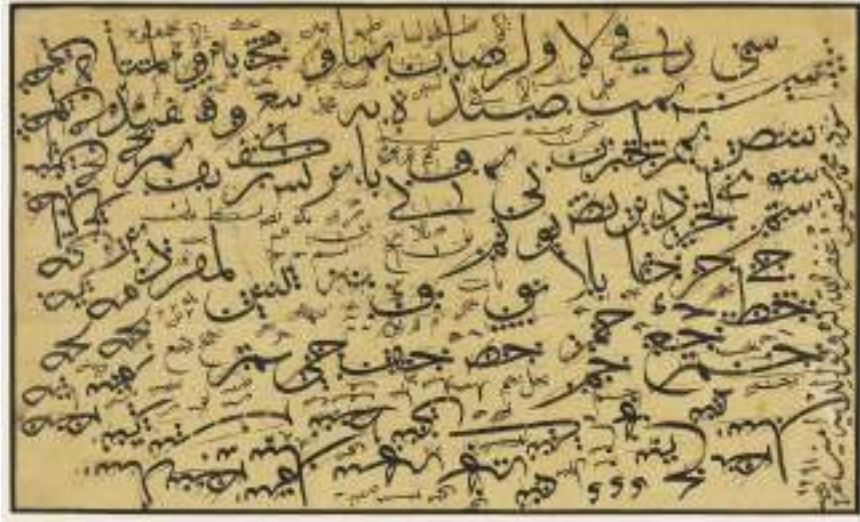
Bulunduğu Yer: -

Değerlendirme: Mehmed Şefik Bey’in Sülüs Nesih hattıyla yazdığı eser “Rabbi yessir” duasıyla başlayan müfredat meşkidir. Sülüs ve Nesih harflerinde yazılı olduğu sahifede Küçük çiçek ve yapraklarla tezyin edilmiştir. İki sıra altın cetvel çekilerek arası tezyin edilmiştir.

Mehmed Şefik Bey bu eserden farklı tarihlerde pek çok kez yazmıştır.

Resim 168. Hattat Mehmed Şefik Bey'e ait h. 1289 tarihli Sülüs ve Nesih karalama sahifesi.
 “Sevvedehû Mehmed Şefik telâmiz-i seyyid Mustafa İzzet ğaferazunubehüma amin”

Resim 169. Hattat Mehmed Şefik Bey'e ait h. 1291 tarihli Sülüs ve Nesih karalama sahifesi.
 “Sevvedehû Mehmed Şefik ğaferazunubehüma amin”

Resim 170. “Ketebehû Şefik”.

Resim 171. “Ketebehû Şefik”.

Resim 172. “Hâk-i pâ-y-i evliyâ Mehmed Şefik pürhatâ”.

Resim 173. “Abdühû Şefik”.

Resim 174. “Ketebehû Şefik”.

Resim 175. Hattat Mehmed Şefik Bey'in bir levhasına attığı istifli imzası: "Ketebehû es-Seyyid Mehmed Şefik ğufira lehû sene 1270"

Resim 176. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Bursa Ulucami'de bulunan Celî Dîvânî levhasının altındaki üsluplaşmış imzası "Ketebehû Şefik"

Resim 177. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Bursa Ulucami'de bulunan Hz. Üftade şiiri levhasının altındaki üsluplaşmış imzası "Ketebehû Şefik"

Resim 178. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Ayasofya mihrabında bulunan yazısının altındaki üsluplaşmış imzası "Ketebehû Mehmed Şefik"

Hattat Mehmed Şefik Bey'in farklı istifte pek çok imzası bulunmaktadır. Bir eser istifi kadar yoğun ve tasarım harikası olan imzalar ağaç formunda, sikke formunda, satır şeklinde olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Yazıdaki istif durumuna göre attığı imzaları yazıyla bütünleşmiş, istifi tamamlamıştır. Mehmed Şefik Bey'in özellikle bazı imza istifleri tek başlarına bir levha olabilecek kadar dikkat çekici ve estetik güzelliğe sahiptir. (Resim 170, 175, 176)

Hattat Mehmed Şefik Bey'in farklı yazı çeşitlerinde yazdığı pek çok eser bu katalogda yerini almıştır. Sülüs ve Celî Sülüs eserlerin çoğunluk olduğu ve farklı istiflerin de bulunduğu eserlerini burada görmekteyiz.

Hattat Mehmed Şefik Bey'in farklı istiflerini, yazı-resim geleneği içerisinde değerlendirmek mümkündür. Şefik Bey, harflerin yapısını bozmadan farklı istifleri meydana getirme başarısını göstermiştir. Topkapı Sarayı yazı koleksiyonunda bulunan ağaç formunda tertiplemediği yazı dikkat çekicidir. Burada harflerin formu bozulmadan Farsça bir beyit Ağaç formunda tertiplenmiştir. Armudi formda tertiplemediği "Aman Mürüvvet" yazısı Mehmed Şefik Bey'in öne çıkan levhalarındandır.⁹³

Emirgân (Hamîd-i Evvel) Camii 1960'lı yıllarda hat sanatı bakımından çok zengin olmasına rağmen, bu levhalar zamanla azalmıştır. Yaşanan hırsızlık olaylarından sonra kalan eserlerde kaldırılmış ve günümüzde hiç eser

⁹³ Süleyman Berk, "Hat Sanatında Yeni Bir Nefes Hattat Ali Toy", *Türk Edebiyatı*, sy. 488 (Haziran 2014), s. 60- 63.

bulunmamaktadır. 2006 yılında çalınan eserler arasında Mehmed Şefik Bey'in armudî formda tertiplediği “Aman Mürüvvet” Zerendûd levhası da bulunmaktadır.⁹⁴

Yavuz Sultan Selim Cami'nde Hattat Mehmed Şefik Bey'in müezzin mahfilinde, istifli celî sülüs zerendûd “Yâ Hazret-i Bilâl-i Habeşî” levhası çalınma riski sebebiyle kaldırılmıştır.⁹⁵

Resim 179. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Üsküdar Aziz Mahmud Hüdâyî Camii'nde Bulunan ve Üstünden Geçilerek Bozulan Yazısı'nın bozulmadan önceki hâli⁹⁶

Hattat Mehmed Şefik Bey'in farklı camilerde çalınan eserleri gibi talihsiz bir olayda İstanbul Aziz Mahmud Hüdâyî Camii'nde bulunan eserinin başına gelmiştir. Restorasyon bahanesiyle üzerinden geçilerek estetik özelliği bozulmuştur.

⁹⁴ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/emirgan-camii-nden-tarihi-eser-hirsizligi-3542738>

⁹⁵Süleyman Berk, “Eski Camilerin Kaybolan Güzelliklerinden Biri Hüsn-i Hat Levhaları”, *İslâm Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, Haziran 2018, C.3, s.102.

⁹⁶ Berk, *İslâm Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 102.

3.4. Mehmed Şefik Bey'in Mimarî Eserlerde Bulunan Yazıları

3.4.1. Kudüs, Kubbetü's-Sahra Kuşak Yazısı

İslâm mimarîsinin bilinen ilk kubbeli eserlerinden olan Kubbetü's-Sahra, Emevî halifesi Abdülmelik b. Mervân tarafından 691 yılında yaptırılmıştır. Mimarî ve ustası hakkında bir bilgi yoktur. Mevr tepesindeki Hacer-i Muallak adı verilen kaya üzerine bina edilmiştir.⁹⁷

Dıştan sekizgen olan Kubbetü's-Sahra'nın her bir kenarı 20.40 metre uzunluğunda olup duvarların yüksekliği 12 metredir. Binanın tam ortasında yer alan 18x13x1.5 metre boyutundaki kayanın üzeri 20.44 metre çapında ve 35 metre yükseklikte bir kubbe ile örtülüdür.⁹⁸ Eserin dört cephesine yani ana yönlere gelen duvarların üstlerinde pencere bulunan 2.80 metre genişliğinde ve 4.30 metre yüksekliğinde birer kapı vardır. Kapı önlerindeki kemerli sundurmalar çinilerle süslenmiştir.⁹⁹

Kudüs, Hz. Muhammed (s.a.v.) 'in İsrâ ve Miraç olaylarının vuku bulduğu önemli mekânları barındıran bir şehirdir. İlk müslümanların kiblesi olan Kudüs, Mekke ve Medine'den sonra İslâm'ın üçüncü kutsal şehri sayılmıştır.¹⁰⁰

Kubbetü's-Sahra, bir cami olmanın ötesinde mukaddes taşı ve burada yaşanan olayların hatıralarını onlara yakışır biçimde temsil eden bir ziyaretgâh olma özelliği taşımaktadır. Kubbetü's-Sahra'nın yapılış amacıyla ilgili ileri sürülen görüşlerden biri şöyledir. Halife Abdülmelik b. Mervân'ın Kubbetü's-Sahra'yı İslâm'ı ve Emevî varlığını kanıtlamak için inşa ettirdiğidir. İslâm'ın Kudüs'te yeni bir din olduğunu yapının bazı bölümlerinde yazılan âyetlerle vurgulandığı belirtilmektedir. Yapının orta sekizgeninin dış frizinde mozaik Kûfî hatla yazılmış yazı kuşağında besmele, Kelime-i Tevhid, Hz. Peygamber'e salâvatla ilgili Ahzâb sûresinin 56. âyeti, İsrâ sûresi ve binanın yapımıyla ilgili kitâbe yazılıdır. İç frizinde ise Hz. İsa'ya salât,

⁹⁷ Bozkurt, Nebi, "Kubbetü's-Sahre", *DİA*, Ankara 2002, C.26, s.304.

⁹⁸ Can Yılmaz, Gün Recep, *Ana Hatlarıyla Türk İslâm Sanatları ve Estetiği*, İstanbul, 2011, s.95.

⁹⁹ Dündar, Abdulkadir, "Kubbetü's-Sahra", Vakıf ve Toplum, Ankara 2017, S.5, s.57.

¹⁰⁰ Dündar, 55.

teslisi ve hıristiyan inancını reddeden Âl-i İmrân sûresinin 18, 19, 51. âyetleri, Ahzâb sûresinin 56. âyeti ve Nisâ sûresinin 171, 172. âyetleri yazılıdır.¹⁰¹

Kubbe kasnağında İsrâ sûresinden âyetlerin yazılı olduğu Sülüs hatlı bir yazı kuşağı yer almaktadır. Üst pencerelerin kenarlarını süsleyen çiniler Kânûnî Sultan Süleyman dönemine aittir. Korkuluğun üst kısmında çini üzerine Sülüs hatla yazılmış Yasin sûresi, Hattat Mehmed Şefik Bey'e ait olan yazı kuşağıdır. Kitâbede h.1293/1876 tarihi ve Şefik Bey'in imzası vardır.

Emevîler döneminden başlayıp Osmanlı döneminin sonuna kadar gelen tarihi bir süreci, Kubbetü's-Sahra'daki süslemelerde görmekteyiz. Kubbe kasnağı, kubbe cidârı, ayakların üst kısımları, kemer kamalarında yer alan cam mozaik süslemeler Emevîler dönemine aittir ve günümüze ulaşmıştır. Helenistik tesir gösteren bu süslemeler genellikle bitkisel motiflerden, kıvrık dallar, üzüm salkımı, kenger yaprakları, asma dalları, hurma ağaçları, vazodan çıkan çiçekler ve kurdela şeklindeki çiçeklerden oluşmaktadır. Simetrik motifler mozaiklerin kompozisyonunda Sâsânî etkisi göstermektedir. Süslemelerde mavi, sarı, mor ve yeşil renkler kullanılmıştır. Kubbetü's-Sahra'nın içi ve dışı hiçbir boşluk bırakmaksızın belli bir yüksekliğe kadar mermer kaplama, çini ve cam mozaiklerle tezyîn edilmiştir. Farklı kültürlerin tesirinin görüldüğü süslemeler uyum içinde uygulanmıştır.¹⁰²

Eserde görülen farklı yazı nevinden bölümler ve yoğun olarak gördüğümüz süslemeye rağmen Şefik Bey'in yazı kuşağı göze çarpar niteliktedir. Şefik Bey'in yazdığı Yasin sûresi çini üzerine başarılı bir şekilde uygulanmış ve bozulmaya uğramadan günümüze kadar gelmiştir. Bu kuşak yazısında harfler ideal ölçülerinde kullanılmış, kalem hâkimiyeti sağlanmıştır. Harflerin satıra dizilişindeki intizam Şefik Bey'in yazıdaki kudretini ve kuvvetini göstermektedir. Ayrıca harfler satırda diğer harflerle de uyum içinde olup kalem kalınlığı ve harf büyüklüğü arasındaki ölçü sağlanmıştır. Yazıdaki harflerin pürüzsüz olmasından dolayı hem Mehmed

¹⁰¹ Dündar, 56.

¹⁰² Dündar, 59.

Şefik Bey'in kudretini hem de bu yazıyı çiniye aktaran ustanın kudretini görmekteyiz.

Şefik Bey bu yazıda yer yer tetabuk¹⁰³ kullanmıştır. Harfler arasında nisbet sağlanmış, dik harflerin meyilleri az olsada ve satırda duruşları yazıda bir düzen oluşturmuş, estetik açıdan güzelliği sağlamıştır.

Resim 3.4.1. Yasin Sûresinin başlangıcı

Resim 3.4.2. Yazı Kuşağı

¹⁰³ Bu tâbirin anlamı için bkz. 21.

Resim 3.4.3. Yazı Kuşığı

Resim 3.4.4. Yazı Kuşığı

Resim 3.4.5. Yasin Sûresinin sonu, hattat imzası ve tarih

Resim 3.4.6. Kubbetü's- Sahrâ'da Hattat Mehmed Şefik Bey'in Celî Sülüs ile yazdığı Yasin Sûresi kuşak yazısının genel görünümü

3.4.2. İstanbul Üniversitesi Kapısı (Bâb-ı Seraskerî) Kitâbeleri

İstanbul'un sembolü olarak kabul edilen eserlerden birisi de Bâyezid Meydanı'nda bulunan İstanbul Üniversitesi'nin ana giriş kapısıdır.

İstanbul Üniversitesi merkez kampüsünün bulunduğu yerde Fatih Sultan Mehmed'in yaptırdığı ilk saray olan Eski Saray yapıları bulunmaktaydı. Saray, şimdiki Topkapı Sarayı'nın bulunduğu alana taşınınca Eski Saray vefat eden sultanların ailelerine tahsis edilmiştir. Bu ahşap yapılar yangınlarda tahrip olmuş, daha sonra yeniden inşa edilmiştir. Bu binalar 1826 yılında Askerî yönetimin merkezine verilmiştir. Seraskerlik, Harbiye Nezaretine çevrilince bina Harbiye Nezareti olarak kullanılmıştır. 1879 depreminde zarar gören binayı İtalyan bir mimar restore etmiştir. Sultan II. Mahmud döneminde Bâb-ı Seraskerî'nin güneyine bugünkü Bâbiâli'nin saçaklı kapısına benzer bir kapı yaptırmıştır. Sultan Abdülaziz döneminde bu ahşap binalar yıktırılmış ve şimdiki kârgir binaların yapımına başlanmıştır. II. Mahmud döneminde yapılan saçaklı kapı da yıkılmıştır. Yerine biraz kuzey tarafta Paris'teki Charles de Gaulle Meydanı'ndaki Zafer Takı'na benzer bir kapı yapılmıştır.¹⁰⁴

Resim 3.4.7. İstanbul Üniversitesi Kapısı

¹⁰⁴ Berk, Süleyman, “Bâb-ı Seraskerî Üzerindeki Kitâbelerin Serencâmı” *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2014, S,31, s.8-9.

Kitâbeler

İstanbul Üniversitesi'nin kapısı mimarîsi kadar üzerinde bulunan kitâbeleri ile de dikkat çekmektedir.

Resim 3.4.8. Sağ Paftadaki Kitâbe

Kapının sağ tarafında Celî Sülüs hattı ile Fetih sûresinin 1. âyeti; “ İnnâ fetehnâ leke fethan mübînâ” yazılıdır. (Resim 3.4.8) Meali: “ Muhakkak ki biz sana apaçık bir fetih yolu açtık.”¹⁰⁵

Resim 3.4.9. Orta Paftadaki Kitâbe

Kapının ön yüzündeki, orta kısımdaki paftada kurumun ismi Celî Sülüs hattı ile “ Dâire-i Umûr-i Askeriye” yazılıdır. (Resim 3.4.9) Bu ibârenin kelime manası Askeri İşler Dairesi'dir.

¹⁰⁵ Yazır, 510.

Resim 3.4.10. Sol Paftadaki Kitâbe

Kapının sol tarafında Celî Sülüs hattı ile Fetih sûresinin 3. âyeti, “Ve yensurakallâhu nasran azîzâ” yazılıdır. (Resim 3.4.10) Meali: “Allah sana benzersiz bir yardım ile yardım edecektir.”¹⁰⁶ Bu kısımda Mehmed Şefik Bey’in istifli imzası “Ketebehû Mehmed Şefik” ve 1282 tarihi yazılıdır. İmza ve tarih yazının orta kısmında yer alıp satırı aşmadan yazıyla bütünleşmiştir.¹⁰⁷

İstanbul Üniversitesi’nin kapısının arka yüzü de yazıları bakımından ön yüzü kadar güzeldir. Sağ ve sol paftada Mehmed Şefik Bey’in yazıları bulunurken orta paftada Ta’lik hattıyla yazılan kıt’a şair Nüzhet Efendi’ye ait olup Şefik Bey’in hocası Kadıasker Mustafa İzzet Efendi tarafından yazılmıştır.¹⁰⁸

Kapının ön ve arka yüzünde üst kısımda kapının inşa tarihinde Padişah olan Sultan Abdülaziz’in tuğrası bulunmaktadır. Tuğralar dönemin usta hattatlarından Abdülfettah Efendi tarafından çekilmiştir.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Yazır, 510.

¹⁰⁷ Berk, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9.

¹⁰⁸ Mert, 80.

¹⁰⁹ Berk, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11.

Resim 3.4.11. İstanbul Üniversitesi Kapısının Arka Yüzü

Resim 3.4.12. Arka Yüzdeki Sağ Paftadaki Kitâbe

Kapının sağ tarafında Celî Sülüs hattıyla Saff sûresinin 13. âyeti; “ Nasrun minallâhi ve fethun karîb” yazılıdır. (Resim 3.4.12) Meali: “Allah’tan yardım ve yakın bir fetih vardır”.¹¹⁰

¹¹⁰ Yazır, 551.

Resim 3.4.13. Arka Yüzdeki Sol Paftadaki Kitâbe

Kapının sol tarafında Celî Sülûs hattı ile Saff sûresinin 13. Âyeti: “Ve beşşiri’l- mü’minîn [Yâ Muhammed]” yazılıdır. (Resim 3.4.13) Meali: “[Ey Muhammed] Mü’minleri müjdele.”¹¹¹ Ayetin sonuna eklenen [Yâ Muhammed] ibâresi ayetin aslında yoktur. Fakat ayette hitap Hz. Peygambere olduğu için Kur’an-ı Kerîm dışındaki yazımlarda bazen bu ibâre kullanılmaktadır.¹¹² Bu paftada hattat Mehmed Şefik Bey’in istifli imzası “Nun” harfinin iç kısmında “Ketebehû Şefik” şeklinde ve 1282 tarihi yazılıdır.

Bir yazının olgunluğa erişebilmesi için harfler arasındaki münasebeti, satırdaki duruşu, meyli ve kalem hareketi gibi özelliklerin bulunması gerekir. Kâğıt ve mürekkep rengi, istif ve leke dengesi yazıdaki estetiği tamamlayan unsurlardandır.

Mehmed Şefik Bey’in yazdığı bu kitâbeler de saydığımız özellikleri göstermekte olup devrinin ve günümüzün zirveye çıkmış yazılarından. Harflerin birbirine nispeti, kalem hareketleri mükemmel seviyeye ulaşmıştır. Harflerin dağılımı, hareke ve tezyînî unsurların yerinde kullanılmasıyla leke dağılımı olarak oldukça dengelidir.

¹¹¹ Yazır, 551.

¹¹² Berk, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,10.

Yazının rengi ve zemin rengi uyum içinde olup güzelliği net bir şekilde yansıtmaktadır. Celî Sülüs yazının en güzel örneğini gösteren bu yazılar Mehmed Şefik Bey'in sanat gücünü gösteren yazılardır.

Kaynaklar İstanbul Üniversitesi kapısının üzerindeki kitâbelerin tamamının 1927 yılında çıkan kanunla kapatıldığı ifade edilmiştir. Bu kanunun padişah tuğraları ve saltanatı öven ifadelerin kaldırılması amacıyla çıkarıldığı belirtilmiştir. İstanbul Darülfunun Rektörü İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından mermer blokla kapatılıp kazınmaktan kurtarıldığı belirtilmiştir. Fakat İsmail Hakkı Baltacıoğlu 1923-1925 yılları arası rektörlük yapmıştır. Bu sebeple kanun çıktığı zaman rektör değildir. Ercümen Arşivi fotoğraflarından anlaşıldığı üzere Üniversite Reformu'ndan sonra isminin de değişmesiyle 1930'da bütün kitâbeler mermer ile kapatılmıştır.¹¹³

Ord. Prof. Dr. Sıdık Sâmi Onar'ın rektörlüğü sırasında, büyük ihtimalle 1949 yılında rektörün iradesi ile bütün kitâbelerden mermerler kaldırılarak eşsiz güzellikteki yazılar ortaya çıkarılmıştır.¹¹⁴

3.4.3. Bursa Ulucami

Osmanlı mimarîsinin şâheserlerinden olan Ulucami Bursa'nın en büyük ve görkemli yapısıdır. Şehrin ortasında Atatürk Caddesi üzerinde bulunan Ulucami mimarîsi ve işçiliği ile dönemin önemli eserlerinden biridir.¹¹⁵

Yıldırım Bâyezid zamanında 1396 yılında inşasına başlanan eser 1400 yılında tamamlanmıştır. Enine dikdörtgen forma sahip cami harimi kesme taştan 68x56 metre ölçüsündedir. Harim kısmı on iki pâyeye ile yirmi parçaya bölünmüş, her birinin üzeri 10.60 metre çapında kubbe ile örtülmüştür. Cami bu haliyle pâyeli ve düz çatılı Selçuklu camilerinin kubbeli düzene çevrilmiş örneklerindedir.¹¹⁶

¹¹³ Berk, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15-18.

¹¹⁴ Berk, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15-18.

¹¹⁵ Kazım Baykal, *Bursa'da Ulucami*, İstanbul, 1950, s. 3.

¹¹⁶ Can Yılmaz, Gün Recep, *Ana Hatlarıyla Türk İslâm Sanatları ve Estetiği*, İstanbul, 2011, s.229.

Caminin orta kısmında üzeri camekânla kapatılmış on altı köşeli bir şadırvan yer almaktadır. Caminin doğu ve batı cephesinde şadırvanın bulunduğu kısma açılan birer kapı daha vardır. Sekiz sıra mukarnaslı mihrabı, ağaç işçiliğinin önemli bir örneği olan minberi ceviz ağacından yapılmıştır. Kuzey cephesinin köşelerinde iki minaresi olan Ulucami'nin, son cemaat yeri yoktur.¹¹⁷

Bursa Ulucami mimarîsi ve içinde barındırdığı hüsn-i hat eserleriyle sanat şâheserlerindedir. Pek çok levha ve duvarlarına nakşedilmiş yazılar vardır. Cami hariminde ayaklarda ve muhtelif yerlerde yazılı olan Celî'lerde müsennâ örneklerini çokça görmekteyiz. Bizde bu çalışmamızda Hattat Mehmed Şefik Bey'e ait yazıları incelemeye çalışacağız.

Resim 3.4.14. “ Kâle'n-nebiyyü aleyhisselâm, İttaku'l-vâvât, Sadaka resulullah” “ Peygamberimiz (s.a.v.) buyuruyor ki: Vavlardan ittikâ edin. Resulullah doğru söyledi.”

Mehmed Şefik Bey'in Bursa Ulucami'ndeki çalışmalarını belgeleyen beyti caminin sağ duvarına Celî Ta'lik hattıyla yazmıştır. (Resim 3.4.14)

“Bu hutûtun emr olup tezhîb u tashîhi heman /

Eyledi icrâ Mehemmed'le Şefik-ı nâtüvân.”

¹¹⁷ Aslanapa, Oktay, *Osmanlı Devri Mimarisi*, İstanbul 1986, s. 24.

Bu beytin üzerinde bulunan dört “Vav” harfinden oluşan müsennâ tasarım bir Hadîs-i şerîf istifidir. İki “Mürsel vav” ve iki “Mukavver vav” istifte birbirlerinin kesmesinden dolayı simetrik gözler meydana gelmiştir. Âhenli görünen bu gözler Şefik Bey’in Celî yazılarındaki vasıflarındadır.¹¹⁸

Resim 3.4.15. “Allah El-Müzil”

Resim 3.4.16. “Yâ Nûr, El-Hâdî, Yâ Bedî’, Yâ Bâkî”

¹¹⁸ Fevzi Günüş, *XV-XX. Yüzyıl Osmanlı Dini Mimarisinde Celî Sülüs Hattı ve Uygulama Teknikleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya 1991, s.198.

Resim 3.4.17. “ Allah, El-Kâdir, Yâ Muktedir, Yâ Mukaddim”

Resim 3.4.18. “Allah, El-Gafur, Eş-Şekûr, El-Ali, El-Kebîr, El-Hâfîz ”

Resim 3.4.19. “Allah, El-Kerîm, Er-Rakîb, El-Bâis, Eş-Şehîd”

Resim 3.4.20. “Allah, Er-Rezzâk, El-Alîm, El-Halîm, El-Vedûd, El-Mecîd”

Resim 3.4.21. “Allah, El-Fettah, El-Alîm, Ya-Kâbîz, Ya-Bâsîr”

Resim 3.4.22. “Yâ Vâli, Yâ Tevvab, Yâ Mü'min”

Resim 3.4.23. “El-Gâffâr, El-Kahhâr, Yâ Vehhâb”

Resim 3.4.24. “Allah, El-Câmi, El-Ĝani, El-Muĝni, El-Mâni, El-Hâdi”

Resim 3.4.25. “Allah, El-Kâvî, El-Mefîn, El-Velî, El-Hamîd”

Resim 3.4.26. “Allah, El-Hay, El-Kayyûm, El-Vâcid”

Resim 3.4.27. “ Allah Bâkî”

Resim 3.4.28. “ Hû, El-Bârî, El-Musavvir, El-Gaffâr, El-Kahhâr, El-Vehhâb”

Resim 3.4.29. “El-Hâdî, Yâ Bedî’, Yâ Bâkî”

Resim 3.4.30. “Allah, El-Hâlik, Er-Rezzâk, El-Fettâh”

Resim 3.4.31. “Allah, El-Vâris, Yâ Reşîd, Yâ Sabûr”

Resim 3.4.32. “Allah, El-Kadîm, Yâ Muahhir, Yâ Evvel, Yâ Âhir, Yâ Zâhir”

Resim 3.4.33. “Allah, El-Vâsi’, Ya-Mecid, El-Hakîm, El-Vedûd”

Resim 3.4.34. “ Ya Deyyân mine'l-kabuli ve'l-ihsân”

Resim 3.4.35. “Allah, Yâ-Hâfız, Yâ Muiz, Yâ Râfi’e’d-derecât”

Resim 3.4.36. “Yâ Müteâl, Kul lenâ yevme'l-cezâ Teali”

Resim 3.4.37. “Allah, El-Kadim, Yâ Muahhir, Yaâ Evvel, Yâ Âhir, Yâ Zâhir”

Resim 3.4.38. “Allah, El-Mü'min, El-Müheymin, El-Azîz, El-Cebbâr, El-Mütekebbir”

Ulucami'de ayaklar üzerinde gördüğümüz bütün Esmâ'ül-Hüsna'lar müsennâ olarak, Celî Sülüs ve Kûfi hatlarla yazılmıştır. Celî ile başlayan yazılar, üst kısımlarda içinden geçen Kûfi olarak tasarlanmıştır. Kırmızı renkte farklı boyutlarda ve şekillerde süslemeler yapılmıştır. Bu yazılara şöyle bir örnek verebiliriz.

“Allah” lafzı ve “ El-Mü’min” ismi müsennâ ve Celî Sülûs ile yazılmış, yazının içinden geçen “ El-Müheymin, El-Azîz, El-Cebbar ve El-Mütekebbir isimleri de müsennâ ve Kûfi ile yazılmıştır. (Resim 3.4.38) Yazıda “Elif” harfî ortada kırılarak geçmeler yapmış daha sonra aşağıya doğru inmiştir.

Kitâbe içinden kûfi yazıların geçmesi XIV. ve XV. yüzyıllarda Bursa ve Edirne eserlerinde görülen bir özelliktir. Bursa Ulucami’nde olan bu yazıların tamiri esnasında Hattat Mehmed Şefik Bey’de bu özelliğe sâdık kalmıştır.¹¹⁹

Resim 3.4.39. “ Allahülâilâheillahüve'l-Hayyü'l-Kayyum”, “Euzübillahimine's-şeytani'r-racîm”

Resim 3.4.40. “ Lâ te'huzühü sinetün velâ nevm. Lehümafi's-”, “ Bismillâhirrahmanir-rahim. Elhamdülillahi rabbi'l-âlemîn”

¹¹⁹ Günüç,197.

Resim 3.4.41. “ Semâvâti vemâ fi'l-ard. Menzellezi”, er-Rahmani'r-rahim mâliki yevmiddîn”

Resim 3.4.42. “ Yeşfe'u 'indehû illâ bi-iznihî ya'lemû mâbeyne eydihim”, “İyyake na'budu ve iyyake nesta'in ihdina's-sırât-al-müstakîm”

Resim 3.4.43. “ Ve ma halfehüm velâ yuhîtüne bişey'in min ilmihi”, “Sıratallazine en'amte aleyhim”

Resim 3.4.44. “İllâ bimâşe vesi’a kürsiyyühissemâvâti”, “Gayri’l-madubi aleyhim vela’d-dâlin amin.”

Resim 3.4.45. “Velardi. Velâye’üduhu hifzu hümâ ve hüve’l-aliyyülâzim”, “Sadakallahülâzim. Vesadaka resûluhü’l-Kerîm”

Yukarıda gördüğümüz yedi eser birbirinin devamı olup, Fâtiha sûresi ve Bakara sûresinin 255. âyeti (Ayetü’l-Kürsi) Celî Sülüs ve Kûfi hattının birlikte tasarlandığı yazılardandır. Ayetü’l-Kürsi, Celî Sülüs ile yazılmış yazının içinden geçen Fatiha sûresi de Kûfi hat ile yazılmıştır. Bu âyetler, yedi bölümde tamamlanmıştır. Sıva üzerine yazılan bu yazılar siyah renktedir. Kırmızı renkte küçük geçme süslemeler bulunmaktadır.

Resim 3.4.46. “ Re’sül-Hikmeti mehâfetullah”, “Hikmetin başı Allah korkusudur.”

Resim 3.4.47. “El-cemaatu rahmetun ve’l-firkatu azab”, Anlamı: “Cemaatte rahmet, ayrılıkta azap vardır.”

Resim 3.4.48. “Accilû bi’s-salâti kable’l-fevti ve accilû bi’t-tevbeti kable’l-mevt”, Anlamı: “Vakti geçmeden namaz için acele edin ve ölüm gelmeden evvel tevbe için acele edin.”

Resim 3.4.49. “ Ve keffelehâ Zekeriyâ küllemâ dehale aleyhâ zekeriyye’l-mihrobe”, “vecede indeha rızkan. Kâle yâ Meryemü ennâ leki hâzâ. Kâlet hüve min indillâh” , “ Anlamı: Zekeriyya ne zaman kızın bulunduğu mihraba girdiyse onun yanında bir yiyecek bulurdu. “Ey Meryem bu sana nereden geliyor?” derdi. O da: “Allah tarafından. Şüphesiz ki Allah, dilediğini hesapsız rızıklandırır” derdi.”¹²⁰

Resim 3.4.50. “ Yâ hafıyye’l-eltâf neccina mimma nehaf”, Anlamı: “Ey gizli lütuf sahibi bizi korktuklarımızdan kurtar.”

¹²⁰ Yazır, 53.

Resim 3.4.51. “ Yâ Hannân bilâ minneh” Anlamı: “Ey minnetsiz, sonsuz merhamet sahibi olan Allah’ım.”

Resim 3.4.52. “Yâ Hû, Yâ men Hû, Lâ ilâhe illâ Hû”

Resim 3.4.53. “ Yâ Fa'al'ûn lima yûrid” , Anlamı: “Ey dilediği, istediği her şeyi yapan Allah.”

Resim 3.4.54. “Yâ Muhtâr, elhknâ bi ibâdike’l-hıyâr”, Anlamı: “Ey Muhtar olan Allah’ım! Bizi hayırlı kullarının arasına kat.”

Resim 3.4.55. “Lâ ilâhe illallah Muhammed Resulullah”, “Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed”, “Bismillahirrahmanirrahim”, “ve bihi sikatî”, “Eüzü billâhi mineş-şeytânirracîm”, “Elhamdülillâh”

Resim 3.4.56. “ Kalallâhu tealâ azze ve celle”, “Şhidellâhü ennehü lâ ilâhe illâ Hû ve'l-melâiketü ve ulü'l-ilmî kâimen bi'l kisti. Lâ ilâhe illâ hüvel-azîz'ül-hâkim”, “Ïnne'd-dîne indellâhi'l-Ïslâm”, “Ve ennel mesâcide lillâhi felâ ted'ü meâllahi ehadâ”, “Bismillahirrahmanirrahim”

Resim 3.4.57. “Lâilâhe illallah Muhammedün Resulullah”, “Kâlallahü Tealâ celle celâluhu ve amme nevâluhu fi'l-kelâmi'l-kadîm”, “Ïnnes-salâte kânet ale'l-mü'minîne kitâben mevkûta”, “Ya Hazret-i Bilâl-i Habeşî”, “Re'sü'l-hikmeti mehâfetullah”, “Ya Hâfiz Allah”, “Ulurvül-himmeti minel iman”, “Lâilâhe illallah Muhammedün Resulullah”, “Fallahü hayrun hâfızan ve hüve erhamürrahimîn”, “Kâlennebiyyi aleyhisselâm”, “El-müezzinüne etvâlnnâsi a'nâkan yevme'l-kiyâmeti” “Ketebehu esseyid Mehmed Şefik”

Resim 3.4.58. “Allah”, “Lâilâhe illallah Muhammedün Resullullah”, “Kâle’llahü Teâlâ”, “Hüve’l-hayyu lâ ilâhe illâ hüve fed’ûhu muhlisine lehuddîn. El hamdü lillahi rabbi’l-âlemin”, “İnnemâ ye’muru mesâcidallahi men âmene billâhi”, “ve bihi sikati”, “Kalen’nebiyyi aleyhisselâm”, “Es-sultânü zillullâhi fi’l-arz ye’vî ileyhi küllü mazlum”, “Sadaka Resûlullah.”

Resim 3.4.59. “Men hassene kitâbete Bismillâhirrahmânirrahîm dehale’l-cennete”, “Allahü lâ ilâhe illâ hüve”, “Lehü’l esma’ül-hüsna ve hel etâke hadisu Mûsa”

Resim 3.4.60. “Yâ Allah”

Resim 3.4.61. “Allah celle celâlühü”

Resim 3.4.62. “Muhammed aleyhisselâm”, “Ebubekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan, Hüseyin”,
“Rıdvanallahü aleyim ecmain”, “el-Hamzatü ve'l-Abbas”

Resim 3.4.63. “Hû”

Resim 3.4.64. “Vav”

Resim 3.4.65. “Bismillâhirrahmânirrahîm” “Ve lillâhi- izzetü. Ve liresûlihi. Ve li'l-mü'minîne. Ve lâkinne'l-münâfikîne lâ ya'lemün”, “Sadakallâhülazîm”, “Hâzâ mührtü's-şerîf”

Resim 3.4.66. “Şefâati li ehli’l-kebâiri min ümmeti”, Anlamı: “Benim şefaetim ümmetimden büyük günah işleyenleredir.”

Resim 3.4.67. “Eûzü billâhi mineş-şeytânirracîm Bismillâhirrahmânirrahîm”, “Kul eûzü birabbîn-nâs melikin-nâs ilâhîn-nâs min şerril vesvâsil han-nâs ellezî yüvesvisü fi sudûrin-nâs minel cinneti ven-nâs”.

Anlamı: “Kovulmuş Şeytan’ın şerrinden Allah’a sığınırım. Rahman ve Rahim Olan Allah’ın Adı ile De ki: “Sığınırım insanların Rabbine, İnsanların Melikine, İnsanların İlâhına, O sinisi vesvesecinin şerrinden, O, insanların göğüslerine vesvese verendir. Gerek cinden olsun gerek insandan.”¹²¹

¹²¹ Yazır, 603.

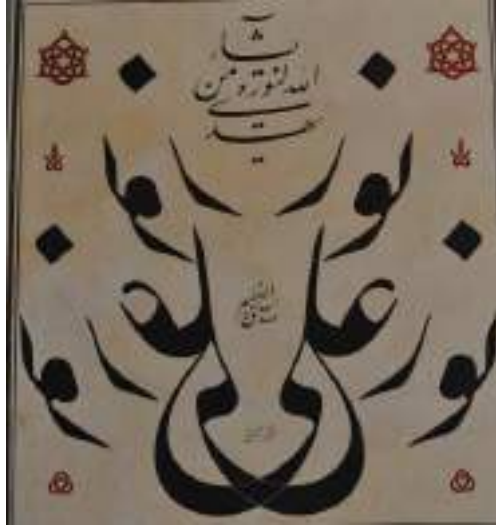

Resim 3.4.68. “Bismillâhirrahmânirrahîm”, “Ve’ş-şemsi Ve duhâha Ve’l-kameri izâ telâha Ve’ne-hâri izâ cellâha Ve’l-lejli izâ yağşâhâ Ve’s-semâi vemâ benâha Ve’l-ardi vemâ tahâha” Anlamı: “Rahman ve Rahim Olan Allah’ın Adı ile Andolsun güneşe ve parıltısına, Güneşe uyduğu zaman aya, Güneşi açtığı zaman gündüze, Güneşi sararken geceye, Göğe ve onu bina edene, Yere ve onu döşeyene.”¹²²

Resim 3.4.69. “Min külli feccin amik”, Anlamı: “Uzak yollardan sana gelsinler.”

¹²² Yazır, 594.

Resim 3.4.70. “ Nûrun alâ Nûr, Yahdillâhu li nûrihi men yeşâu, Sadakallahülazim”, “El-fakîr Şefik”,
Anlamı: “Nur üstüne Nur, Allah dilediği kimseyi nuruna iletir.”

Resim 3.4.71. Bursa Ulucamii mihrabı genel görünümü.

Resim 3.4.72. Bursa Ulucami mihrabı içerisinde Hattat Mehmed Şefik Bey'in girift Celî Sülüs Müsennâ istifi. Okunuşu: “Kul küllün ya'melü 'alâ şâkiletihi ferabbüküm a'lemü bimen hüve ehdâ sebîlâ”, Anlamı: “ De ki: “Herkes kendi şekline (hüviyetine, karakterine) göre amel eder.” Öyleyse kimin daha çok hidayet yolunda olduğunu en iyi Rabbiniz bilir.”

Hattat Mehmed Şefik Bey'in yazdığı Bursa Ulucami'nin mihrap nişinde bulunan Celî Sülüs müsennâ yazı boyut itibariyle küçük olmasına karşın istif olarak oldukça heybetlidir. Damla formundaki eser yoğun istiflenmiştir. Harf geçmeleri özellikle orta kısımda fazlaca görülmektedir. Harf yapılarındaki olgunluk eserdeki yoğunluğu bertaraf etmiştir.

Bursa Ulucami'nin en önemli özelliğinden biride iç kısımda bulunan levhalar ve duvar yazılarıdır. Cami'de ayakların dört tarafında, duvarlarda ve birçok levha şeklinde yazı vardır. Duvarlara nakşedilen yazılar hat çeşitliliği yönünden zengindir. Yazılar siyah ve yeryer kırmızı boya ile yazılarak bazı kısımlar da kırmızı renkle süslemeler yapılmıştır. Çeşitli büyüklükte levhalar bulunmaktadır.¹²³

Kâzım Baykal'a göre 1950 tarihinde Ulucami'de yüz beş adet levha bulunmaktadır. Fakat günümüzde levhalar o tarihe göre oldukça eksiktir. Levhalar çeşitli sebeplerle indirilmiş bir kısmı dolaplarda muhafaza edilirken bir kısmı da

¹²³ Süleyman Berk, *Bir Zafer Âbidesi Bursa Ulucami*, Yayımlanmamış eser.

İstanbul Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi'ne gönderilmiştir. Bugün camide yirmi yedi levha bulunmaktadır. Müzeye gönderilip kayıt altına alınan levhalardan birçok levhanın sanat kıymeti bulunmamaktadır.¹²⁴

Bilindiği üzere 1855 depreminden sonra Bursa Ulucami yazılarının, bir kısmının tamir edilmesi ve yeni yazıların yazılması için Abdülfettah Efendi ve Şefik Bey görevlendirilmişlerdir. Şefik Bey ve Abdülfettah Efendi Ulucami'deki Celî Sülüs ve Kûfi yazıları kendi üsluplarına göre yenilemişlerdir.

*A. Süheyl ÜNVER, Bursa (Defter). Süleymaniye Kütüphânesi Ünver arşivi. 741'de şöyle bir not mevcut: "Ulucâmi yazıları fresk üzere XV. inci asır yarısından sonra Yahya Sufî ekolünde yazılmış. Bir asır önce de hattat Şefik bunların asıllarını bozmayarak bir güzel tamir etmiş. Tarihçilerin cahilleri bunları yeni ve Şefik Bey'in sanırlar." ; Aynı arşiv 740 nolu defterde ise şöyle bir not mevcut: "...Yazılar Şefik Bey'indirler. Sıva üzerine olanlar XV. asırdan kalma, bence Fatih devrinin. Hattat Şefik Bey tamirinde başında durarak sıvacılara bozdurmamış, bozulan yerleri sanat zevki ve kudreti ile bizzat düzeltmiş. Hak ona rahmet etsin. Mihrab nakışları da Abdülaziz devri sanatkârlarından ressam Tevfik Paşa eseridir derler. Şimdiler işleri bilmeyen kültürsüz zavallılar, bu harikulâde (!) nakışlar devrinden kalmadır diye söylüyor ve yazıyorlar. XV. asır yazı teâmülünde Celî Sülüs üstünde bir satır kûfi ibâre var..... Şefik Bey bunların bozuk yerlerini düzeltmiş fakat kimse farkında değil." Ünver Arşivi 173 nolu defterde şöyle bir not bulunmaktadır: "Bursa'nın Ulu Câmi...Büyük ve aynalı yazıları Fatih devrinin. Bunlar zamanında bozulmuş. Sultan Aziz zamanında (bir asır önce) Hattat Şefik Bey, Abdülfettah Efendi, Ressam Tevfik Paşa'yı gönderip tashih ettirmişdir. Mükemmelen elden geçmiş. Yoksa Şefik Bey'in değil. Onunda büyük Celî levhaları var. Bir tane de annemin babası Hattat Şevki Efendi'nin var. Fatih'in oğlu Şehzâde Mustafa'nın türbesi nakışlı ve aynalı yazıların ile hem zaman."*¹²⁵

Çalışmamızın bu bölümünde yer alan yazılar XV. yüzyılda yazılmış eserler olmasına rağmen, Şefik Bey bozulan yerleri düzeltmiştir. Bu yazılarda Şefik Bey'in sanat zevkinin izleri görülmektedir.

¹²⁴ Berk, *Bir Zafer Âbidesi Bursa Ulucami*.

¹²⁵ Berk, *Ulucami*, Yayınlanmamış eser.

Ulucami’de ayaklarda ve duvarlarda gördüğümüz çoğu Celî Sülüs olmak üzere, Kûfi ve Ta’lîk yazılardan ibâret olup sıva üstüne yazılmıştır. Bu yazılardan büyük çoğunluğu müsennâdır. Celî Sülüs, Kûfi ve Ma’kîlî yazıların birlikte yazıldığı istifi çok yoğun olan yazılar da görmekteyiz.

Celî Sülüs ve Kûfi hattının müsennâ olarak aynı yazıda bulunduğu, yirmi dört adet Esmâ’ül-Hüsna vardır. Bu müsennâ yazılarda harflerin kesişmeleri sonucu farklı şekiller ortaya çıkmıştır. Yine bu yazılarda “Elif” harfleri ortada birleşerek kırılmalarla oluşan farklı geometrik şekiller oluşturmuştur.

Yedi bölümden oluşan Ayetü’l-Kürsî ve Fâtiha sûresi Celî Sülüs ve Kûfi hattıyla sıva üstüne yazılmıştır. Buradaki Celî Sülüs yazıların istif dengesi ve harf yapıları farklılık göstermekte olup gelişimini tamamlayamamış gibi görünmesi XV. yüzyılda yazılmış olmasından kaynaklanabilir.

Bursa Ulucami’de, Mehmed Şefik Bey imzalı beş adet eser görmekteyiz. Üç tanesi levha olan eserler Celî Sülüs ve Celî Dîvânî hatla yazılmış eserlerdir. Sıva üzerine Celî Ta’lîk ve Kûfi olarak yazdıkları da vardır. Birde sıvı üstünde Ta’lîk hatla yazdığı tamir vesikası vardır ki orada da Mehmed Şefik Bey’in ismi yazılıdır.

Bursa Ulucami’de aynı harflerin gruplanmasıyla yapılan değişik istiflerde dikkat çekmektedir. Nâs ve Şems sûresi içindeki “Sin” ve “Vav” harfleri sekizer adet daire formunda dönerek Celî Sülüs olarak yazılmış diğer kelimeler de bu harflerin içine Kûfi hatla yazılmıştır. Orta kısımlarında kırmızı geometrik bir motifin bulunması bu yazılara birer çiçek görünümü kazandırmıştır.

Münâfikûn sûresi 8. âyetin kelimelerin başında “Vav” bulunanları mukavver şeklinde birbiri içine büyükten küçüğe doğru yazılmıştır. Âyetin kalan kısımları da bu Celî harflerin içine Kûfi hatla yazılmıştır.

Ulucami’de müezzinlik yapmış Bursa’nın önemli bir ismi olan Muhammed Üftade Hazretleri Bursa Ulucami’yi medheden bir beyit yazmıştır. (Katalog 66) Bu beyit caminin ziyaretçileri için bir müjde içerir.

Bursa Ulucami'nin son onarımı 2006- 2009 yılları arasında yapılmıştır. Sıva üstündeki hüsn-i hatların hepsinin zeminlerinde zamanla oluşan kir tabakası dikkatli bir şekilde temizlenmiştir. (Resim 3.4.30) Yazıların bazı kısımlarına herhangi bir bozulmaya sebebiyet vermemek için çok az müdahale edilmiştir. Yapılan çalışmada her bölge ve detay özgün haliyle sağlamaştırılmış ve gelecek kuşaklara emanet bırakılmıştır.¹²⁶

3.4.4. Ayasofya

Ayasofya mimarîsi, hıristiyan dini yapılarının hâkim planı olan bazilika biçimine göre yapılmıştır. Orta mekânın üzeri basık büyük bir kubbeyle örtülmüştür. Büyük kubbeyi desteklemek için batı-doğu ekseninde kademeler halinde inen ve küçülen yarım kubbeler yapılmıştır. Zamanla meydana gelen depremlerde kubbede çökmeler olmuş ve tamir edilmiştir. Ayasofya İstanbul'un fethinden sonra camiye çevrilmiştir. Fatih Sultan Mehmed Ayasofya'da ilk namazı kılmış ve camiyi kendi hayratı olarak vakfetmiştir.¹²⁷

Fatih'in hatırası olan Ayasofya'da önemli kitâbe ve levhalar bulunmaktadır. Bu eserlere örnek olarak Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin yazılarını verebiliriz. Mihrap sofasında pencerelerin bulunduğu yerde Lafza-i Celâl, İsm-i Nebî, Cihâryâr-ı Güzîn levhaları bulunmaktadır. Daha pek çok kitâbe ve levhalar bulunurken, biz Hattat Mehmed Şefik Bey'e ait olan yazıyı ele alarak değerlendireceğiz.

¹²⁶ İrteş, Semih, "Ulucaminin Son Onarımı 2006-2009", *Bursa'nın Kalbi Ulucami*, Bursa 2010, s.148.

¹²⁷ Eyice, Semavi, "Ayasofya", *DİA*, İstanbul 1991, C.4, s.207.

Resim 3.4.73. Ayasofya Mihrabı

Resim 3.4.74. “Ve'l-yattavvefû bilbeyti-l'atik” Anlamı: “Ve Beyt-i Atik’i (Kâbe’yi) tavaf etsinler.”

Mihrap nişinde, yarım kubbe içerisinde Celî Sülûs yazı ile istifli olarak Hac sûresi 29. âyeti yazılıdır. Madalyon şeklinde olan eser Zerendûd olarak yapılmıştır. Yazının altında üsluplaşmış “Ketebehû Şefik” imzası ve h. 1265 tarihini görmekteyiz.¹²⁸

¹²⁸ Süleyman Berk, “Ayasofya Kitâbe ve Hatları”, Vakıflar Dergisi Özel Sayısı 2006, s. 63.

Madalyon şeklindeki istifte sağ taraf daha serbest görünmektedir. Harf yapıları henüz gelişimini tamamlamamış gibidir. Bu yazıdaki “Elif” zülfeleri uzun ve sivri, harfin arka kısımlarını da daha düz yapmıştır. Fakat zamanla bu durum değişmiş ve gelişim göstermiştir.

3.4.5. Mekteb-i Rüşdiyye-i Askeriyye

Resim 3.4.75. Soğukçeşme “Mekteb-i Rüşdiyye-i Askeriyye” Celî Sülüs ve Celî Ta’lik kitâbesi.

Gülhane Soğukçeşme’de bulunan Hattat Mehmed Şefik Bey’e ait olan kitâbe h.1292 tarihlidir ve taş üzerine hâkkedilmiştir. İmza olmayan kitâbenin Celî Sülüs hattını Şefik Bey yazmıştır. Celî karakterine sahip harfler Şefik Bey’in üslûbunu taşımaktadır. Kitâbede yer yer yıpranmalar görünsede yazı netliğinden ve güzelliğinden birşey kaybetmemiştir. Kitâbenin aşağı kısmındaki Celî Ta’lik satırlar başka bir hattata aittir.

3.4.6. Atik Vâlîde Askerî Rüşdiyye

Resim 3.4.76. Atik Vâlîde, “Mekteb-i Rüşdiyye-i Askeriyye” Celî Sülûs ve Celî Ta’lik kitâbesi

Resim 3.4.77. Atik Vâlîde, “Mekteb-i Rüşdiyye-i Askeriyye” kitâbesi

Resim 3.4.78. Hattat Mehmed Şefik Bey’in Atik Vâlîde, “Mekteb-i Rüşdiyye-i Askeriyye” kitâbesine üslûplaştırarak attığı imzası: “Ketebehû Şefik”

Günümüzde, Üsküdar Sokullu Mehmed Paşa İlkokulu olarak hizmet veren binanın Celî Sülüs kitâbesi Mehmed Şefik Bey imzalıdır. Terkip ve tenâsüp yönünden Celî Sülüs özelliği taşıyan kitâbe korunarak günümüze kadar gelmiştir.

3.4.7. Yahya Efendi Camii Haziresinde Bulunan Mezar Taşı Kitâbesi

*Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Dar-ı şûrâ Reisi atufetlü
Safvet Paşa'nın kayınvâlidesi
merhûme ve mağfûrun lehâ el-muhtace
ilâ rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr Aişe Şefika
Hanımefendi'nin rûh-ı şeriflerine
rızâ en lillâh el-Fâtîha.
fi 17 Zi'l kâde yevm-i Salı sene 1279
Ketebehû Şefik.*

Resim 3.4.79. Yahya Efendi Camii Haziresinde Mehmed Şefik Bey imzalı Mezar taşı kitâbesi.

Yahya Efendi haziresinde yer alan kitâbe, istifli Celî Sülüs hattı ile yazılmış olup Mehmed Şefik Bey imzalıdır. Sekiz satırdan müteşekkil kitâbe, istif yönünden güzel ve kıymetli bir eserdir.

Resim 3.4.80. Mehmed Şefik Bey'in Yahya Efendi Camii Haziresindeki Mezar taşı kitabesinde bulunan imzası.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

DEĞERLENDİRME

“Hattât-ı Zerrîn Kalem” vasfına sahip olan Hattat Mehmed Şefik Bey İstanbullu’dur. İlk tahsilinden sonra erken yaşta memuriyete başlamış çeşitli görevlerde bulunmuştur. Devrin önemli hocalarından ve Hattat Kadıasker Mustafa İzzet Efendi’den hüsn-i hat meşk ederek icâzetnâme almıştır. Hattat Mehmed Şefik Bey, Osmanlı Hat Sanatında, ekol olarak ana akıma mensup olmakla birlikte, Hattat Mahmud Celâleddin - Hattat Mustafa Râkım Efendi arasında bir şîveye sahiptir. Muzika-i Hümâyûn ve Hademe-i Hümâyûn’da uzun yıllar “Hat Muallimliği” yapmıştır. Sanat hayatı boyunca birçok eser vermiş diğer taraftan da vazifelerine devam etmiştir.

Hattat Mehmed Şefik Bey’in levha olarak eserleri katalog düzeninde hazırlanmıştır. Büyük bir bölümü Celî Sülûs eserlerden oluşurken Armudî form, sikke formu, ağaç formu gibi özgün istiflerin yanında klâsik olarak yazılan Celî Sülûs istifler de yer almaktadır. Bu katalogta Hattat Mehmed Şefik Bey’in otuz sekiz adet Zerendûd levhası bulunmaktadır. Farklı istif denemeleri olan Hattat Mehmed Şefik Bey’in ağaç formundaki yazısı ve imzası çizgi dışı cesur denemelere ne kadar açık ve yenilikçi bir sanatkâr olduğunu göstermektedir. Sülûs- Nesih olarak kıt’alar, beyitler ve Murakkaa örnekleri, Hilye-i Şerîfe’ler kataloğumuzda bulunan eserler arasındadır. Hattat Mehmed Şefik Bey’in hiç Tuğra çekmediğini de yaptığımız araştırmada öğreniyoruz.

Hattat Mehmed Şefik Bey’in farklı istifte pek çok imzası bulunmaktadır. Bir levha istifi gibi yoğun ve tasarım harikası olan imzalar ağaç formunda, sikke formunda, satır şeklinde olmak üzere imzaları çeşitlilik göstermektedir.

İstanbul Türk ve İslâm Eserleri Müzesi’nde, Hattat Mehmed Şefik Bey’e ait bir Kur’ân-ı Kerîm bulunmaktadır. Kılıç Ali Paşa Cami’nde Celî Dîvânî bir levhası bulunan Mehmed Şefik Bey’in, bu levhasının daha büyük ve Zerendûd olanı ise Bursa Ulucami’ndedir.

İstanbul Türk ve İslâm Eserleri Müzesi, Galata Mevlevîhânesi, Sakıp Sabancı Müzesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Koleksiyonu, Konya Mevlânâ Türbesi, Konya Koyunoğlu Müzesi, Konya Yazma Eserler Kütüphanesi ve çeşitli müzayede kataloglarında Şefik Bey'e ait eserler bulunmaktadır. Ayrıca Bursa Ulucami, Bursa Emir Sultan Camii, Bursa Murad Hüdâvendigâr Camii, İstanbul Bâlâ Süleyman Ağa Camii¹²⁹, Yavuz Sultan Selim Camii ve Sami Tokgöz, Şevket Rado, Emin Barın, Savaş Çevik ve Süleyman Berk gibi isimlerin hususi koleksiyonlarında da Mehmed Şefik Bey'e ait eserler bulunmaktadır.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Koleksiyonunda Hattat Mehmed Şefik Bey'e ait sekizi levha on adedi Murakkaa olmak üzere toplam on sekiz adet eser bulunmaktadır. Celî Sülüs ve Sülüs hattıyla yazdığı levhalardan biri Hilye-i Şerîf olup estetik olarak örnek eserlerdendir. Murakkaalar Sülüs ve Nesih hattıyla yazılmış Kasideler, Delâilü'l-Hayrât ve Hurûfat meşklerinden oluşmaktadır. Şefik Bey'in Sülüs hattıyla yazdığı satırlar satır istifine örnek olacak nitelikte olup harf ve terki olarak gelişimini tamamlamış güzellikte yazılardandır.

Sultan Abdülmecid Türbesi'nde bulunan sekiz adet levha, Celî Sülüs ve Zerendûd olarak hazırlanmıştır. Tarihi olmayan levhaların birinde Mehmed Şefik Bey'in imzası vardır. Bu yazılar istif olarak Mehmed Şefik Bey tavrını taşıırken harflerin yapısı restorasyonla bozulmuş, levhaların estetik özelliği maalesef kalmamıştır.

Hattat Mehmed Şefik Bey'in Zerendûd ve Celî Sülüs hatla Armûdî formda hazırladığı bir levhası İstanbul Emirgân Camii'nde asılı iken 2006 yılında çalınmıştır.

İslâm'ın üçüncü kutsal şehri sayılan Kudüs, İsrâ ve Miraç olaylarının yaşandığı önemli mekânların içinde olduğu bir şehirdir. İslâm mimarîsinin ilk kubbeli eseri olan Kubbetü's-sahra'nın kubbe kasnağında Mehmed Şefik Bey'in

¹²⁹ Buradaki eserler daha sonra İstanbul, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi'ne nakledilmiştir.

yazısı vardır. Yasin sûresi Celî Sülüs hattıyla çini üzerine uygulanmıştır. Mehmed Şefik Bey'in imzası olan yazı h. 1293/1876 tarihlidir. Bu kuşak, harf yapısı ve istif olarak Şefik Bey'in önemli bir yazısıdır fakat kuşaktaki dikey harfler meyil olarak biraz düz görünmektedir. Yazı kuşağının çini üzerinde olması korunmasında önemli bir faktör olup, yazıldığı günden bugüne ulaşmıştır.

İstanbul Üniversitesi kapısındaki (Bâb-ı Seraskerî) kitâbeler Türk Hat Sanatının önemli eserlerinden olup Mehmed Şefik Bey tarafından h. 1282/1865'de yazılmıştır. "Askerî İşler Dairesi" anlamını taşıyan kitâbesi "Dâire-i Umûr-i Askeriye" yazıldığı günden bugüne Celî Sülüs yazıda mektep olmuş ve örnek gösterilmiş bir yazıdır. Bu kitâbeler, Hattat Mehmed Şefik Bey'in en bilinen ve en kudretli yazılarından olup zamanla bazı talihsiz olaylara maruz kalmış, fakat bugün tüm ihtişamı ve güzelliğiyle ayaktaadır.

Hattat Mehmed Şefik Bey, h. 1271/1855'de Bursa'da depremden zarar gören Bursa Ulucami yazılarını onarması için Hattat Abdülfettah Efendi ile birlikte görevlendirilmiştir. XV. asır Yahya Sofi ekolü üslûbundaki yazıları asıllarına sadık kalarak sanat zevki ve kudretiyle tamir etmiştir. Camide çoğu Celî Sülüs ve müsennâ olan yazılar, sıva üzerine kalemişi tekniğiyle uygulanmıştır. Bunları kısaca sıralayacak olursak: Celî ve Kûfi hattıyla müsennâ olarak yirmi dört adet Esmâü'l-hüsna, Celî ve Kûfi hattıyla yedi adet Fâtîha sûresi ve Âyetü'l-kürsi, iki Celî Sülüs bir Celî Dîvânî bir Celî Ta'lik yazısı ise imzalı eserleridir. "Sin" ve "Vav" harflerinin tekrarıyla yapılan istifler, yine "Vav" harfiyle yapılan çeşitli tasarımlar bulunmaktadır. Bu çalışmamızda Ulucami'deki âyet, hadis, duâ metinleri olmak üzere Hattat Mehmed Şefik Bey'in toplamda yetmişe yakın eseri değerlendirilmiştir. Bu yazılardan imza olmayanlar, harf yapıları ve istif olarak farklılıklar göstermektedir. Birkaç yazı çeşidinin birlikte kullanıldığı, oldukça yoğun fakat leke dağılımı olarak ölçülü yazılar mevcut iken, istif olarak zayıf kalan eserler de mevcuttur. Camide yazı çevresindeki tezyînatlar yazıların asâletine uygun olmayan fakat yapıldığı devrin özelliğini taşıyan süslemelerdir. Hattat Mehmed Şefik Bey'in yazılarında birlik, denge, simetrik denge, asimetrik denge, merkezî denge, orantı ve ritim gibi özellikler bulunmaktadır.

Ayaofya Camii mimarîsi kadar hat sanatı açısından önemli ve değerli eserleri barındıran bir mekândır. Hattat Mehmed Şefik Bey'in hocası Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin bugüne kadar bu büyüklükte yazılmayan Celî yazılarda imzası vardır. Ayasofya Camii'nde bulunan bu cesâmetli ve ihtişamlı yazılar günümüze ulaşmış kıymetli yazılardandır. Hattat Mehmed Şefik Bey'in Ayasofya'nın mihrab nişinde, yarım kubbe içerisinde istifli Celî Sülûs yazısı h. 1265/1849 tarihlidir. Yazı yazıldığı tarih itibariyle, Şefik Bey'in henüz harf yapısı ve istif yönünden sonraki tarihlerde yazdığı yazılardan geri durumdadır.

Hattat Mehmed Şefik Bey, çok genç yaşta yazı hayatına başlamış vefatına kadar pek çok eser vermiştir. Bursa Ulucami'nde görevlendirildiği h.1271/1855 tarihinden itibaren üç buçuk yıl süreyle Ulucami'de yazıyla sürekli meşgul olması sanat hayatına katkı sağlamıştır. Daha sonra çeşitli tarihlerde eserleri bulunan Şefik Bey'in h.1290/1873 tarihinden sonraki yazılarında ise sanatının zirvesinde olduğunu görmekteyiz.

SONUÇ

Hattat Mehmed Şefik Bey, hat sanatı açısından önemli bir devirde yaşamıştır. Pek çok levhada imzası bulunan Şefik Bey, hocası Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin şîvesini, yolunu geliştiren bir hattattır. Özellikle Celî yazıda hocasının yolunda devam ederek, daha çok Celî yazıda imzası olması ve adından söz ettirmesi, bu şîveyi ileri taşıdığıın işâretidir. Nesih hattında mâhir olan Kadıasker'in gözdesi olan Şefik Bey Celî yazıda hocasının üslûbunun tamamlayıcısı olmuştur.

Hattat Mehmed Şefik Bey, üslûp olarak Osmanlı ana hat ekolüne mensup olmakla birlikte Mahmud Celâleddin Efendi- Hattat Mustafa Râkım Efendi karışımı bir şîveye sahiptir.

Bir buçuk asır evvel yaşamış ve bıraktığı eserlerle hâlen günümüzde etkileri devam eden Hattat Mehmed Şefik Bey'in hat sanatı adına sevindirici tarafı, birkaç istisnânın dışında, eserleri kaleminden çıktığı gibi korunarak günümüze ulaşan

eserleridir. Onun bıraktığı şâheserleri koruyup gerektiğinde usûlüne uygun olarak yapılan onarımlarla gelecek kuşaklara emânet etmek bizim vazifemizdir.

KAYNAKÇA

- Akın, Günkut, “Abdülmecit Türbesi”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.1.
- Alparslan, Ali, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012.
- Aslanapa, Oktay, *Osmanlı Devri Mimarîsi*, İnkılâp Kitâbevi, İstanbul 1986.
- Baykal, Kazım, *Bursa’da Ulucami*, İbrahim Horoz Basımevi, İstanbul 1950.
- Berk, Süleyman, “*Ayasofya Kitâbe ve Hatları*”, Vakıflar Dergisi Özel Sayısı 2006.
- Berk, Süleyman, *Eyüplü Hattatlar*, Eyüp Belediyesi, İstanbul 2004.
- Berk, Süleyman, “*Kur’ân-ı Kerim Nüshalarının Hat ve Hattatları*”, 1400. Yılında Kur’ân-ı Kerîm, İstanbul, Antik AŞ Yayınları, 2010, s. 60- 82.
- Berk, Süleyman, “*İstanbul’un 100 Hattatı*”, İstanbul Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul 2012.
- Berk, Süleyman, “Bâb-ı Seraskerî Üzerindeki Kitâbelerin Serencâmı” *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2014.
- Berk, Süleyman, *Bir Zafer Âbidesi Bursa Ulucami*, Yayınlanmamış eser.
- Berk, Süleyman, "Hat Sanatında Yeni Bir Nefes Hattat Ali Toy", *Türk Edebiyatı*, sy. 488 (Haziran 2014), s. 60- 63.
- Berk, Süleyman, “Eski Camilerin Kaybolan Güzelliklerinden Biri Hüsn-i Hat Levhaları”, *İslâm Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, Haziran 2018, C.3, s.102.
- Bozkurt, Nebi, “*Kubbetü’s-Sahre*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), Ankara 2002, c.26.
- Can Yılmaz, Gün Recep. *Ana Hatlarıyla Türk İslâm Sanatları ve Estetiği*, Kayhan Yayınları, İstanbul, 2011.
- Çevik, Savaş, “Hat San’atında Tashih”, M. Uğur Derman 65. Yaş Armağanı, İstanbul, Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2000, s. 209- 219.
- Derman, Uğur, “*Mehmed Şefik Bey*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), Ankara 2003, C.25.

- Doğan, AyŖe. “İbnülemin Hat Koleksiyonundaki Sülüs-Nesih Kıt’aların İçerik Ve Sanat Yönünden İncelenmesi”, YayınlanmamıŖ Yüksek Lisans Tezi, Konya 2015.
- Duran, Feyhaman Sergisi Kataloğu (12 Ocak- 30 Temmuz 2017) . İstanbul Sakıp Sabancı Müzesi Yayınları, 2017, 215 s.
- Dündar, Abdulkadir, “Kubbetü’s-Sahra”, Vakıf ve Toplum, Ankara 2017, S.5.
- Eyice, Semavi, “Ayasofya”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* İstanbul 1991, c.4.
- Günü, Fevzi, *XV-XX. Yüzyıl Osmanlı Dini Mimarisinde Celî Sülüs Hattı ve Uygulama Teknikleri*, YayınlanmamıŖ Doktora Tezi, Konya 1991.
- Hattat Hasan Rıza Efendi Hattı Buhârî-i Ŗerîf, Ankara, *Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları*, 2017.
- İnal, Mahmud Kemal. *Son Hattatlar*, Maarif Basımevi, İstanbul 1955.
- İrteŖ, Semih, “Ulucaminin Son Onarımı 2006-2009”, Bursa’nın Kalbi Ulucami, Furkan Ofset, Bursa 2010.
- Kaya, Mahmut, *Kasîde-i Bürde’yi Türkçe SöyleyiŖ*, Damla Yayınevi, İstanbul 2011.
- Mermutlu, Bedri, “Hattat Ŗefik Bey ve Bir Mezar TaŖı”, *Bursa Ŗehrengiz Dergisi*, Sayı 14, Temmuz 2011.
- Mert, Talip, “ Hattat Mehmed Ŗefik Bey (1815-1880)”, *ArŖiv Dünyası*, 2012, S.13.
- Özdemir, Yavuz. (Editör: Süleyman Berk) Galata Mevlevîhânesi Müzesi, İstanbul, Turin Yayınları, 2018, 314 s.
- Rado, Ŗevket. “*Türk Hattatları*”, Tifdruk Matbaacılık, İstanbul, [1984].
- Sabancı, Sakıp, Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu. İstanbul, Sakıp Sabancı Müzesi Yayınları, 2012, 382 s.
- Serin, Muhittin. “*Hat Sanatı ve MeŖhur Hattatlar*”, Kubbealtı NeŖriyatı, İstanbul 2008.
- Sevgili, Turan. İstanbul'un Güzide Hattatları, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŖ Yayınları, 2017, s.211.

Ünver, A. Süheyl. *Hattat Şefik Bey*, İstanbul 1956.

Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi, “ *Hak Dini Kur’an Dili Meâli*” Eser Neşriyat.

<https://www.fikriyat.com/yazarlar/akademi/ugur-derman/2018/01/19/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-20> (Erişim Tarihi/ 8 Aralık 2018)

<https://www.ketebe.org/sanatkar/suleyman-vasfi-efendi-898>

(Erişim Tarihi/ 27 Aralık 2018)

Öz Geçmiş

Hatice Kübra Korkmaz, 1986 yılında Konya’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Konya’da tamamladı. 2005-2011 yılları arasında Destegül Güzel Sanatlar Mektebinde Hüsn-i Hat ve Ebru dersleri aldı. 2011 yılında Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatlarında başladığı lisans eğitimini 2015 yılında tamamladı. 2014-2015 yılları arasında “ pedagojik formasyon” eğitimi aldı. 2015 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Anabilim Dalı, Geleneksel Türk Sanatları Bilim Dalı alanında yüksek lisansa başladı. 2016-2017 öğretim yılında özel bir okulda Görsel Sanatlar öğretmenliği yaptı. 2018 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Anabilim Dalı, Geleneksel Türk Sanatları Bilim Dalı’na yatay geçiş yaptı. Birçok karma sergiye katılmış olup eserleri kataloglarda yayınlandı.